

Barbina Tuomas

Kohti kansalaishistoriaa
Korhonen karkotettiin Siperiaan
Suomi 100, Wanha Tuomas 25

25. vuosikerta 2017

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry

Sisällys:

Päätoimittajan puheenvuoro	3	Kurjalan Martti sukututkijana	38
Kohti kansalaishistoriaa	4	Rautalammen Korhoset 1500-luvun ...	42
Runokilpailun tulokset	7	Talouskoulun oppeja	43
Kirjahyllyn kätköistä	8	Sotamies Nijles Orri	44
Ajatuksia sukututkimuksesta	10	Korhosten perukirjoja	46
Sukulaisuus ja esineet	11	Perukirjasarja, osa 1	47
Kirjoittaja kertoo itsestään	14	Rautalammin Korhosten kuusi ...	48
Siirtolaiseksi Siperiaan	15	Syksy	49
Partaharjun Aukustin sukua	20	Siltavouti ja omenatrhuri	50
Sukulehteä tekemässä	25	Kesäretki 2017 Ruotsiin	55
Henkilökuva	29	Korhosia suomalaismetsissä	56
Korholan kartanon synty	30	Jäsentietopalsta	60
Liimattalan osatalojen sijainti	35	Ukko-Pekka Korhosen muistosanat ...	61
Kaksi karttaa Vaajasalmesta	36	Muistoja Raatikalan vanhasta tuvasta	62
		Sukujuhla Vesannolla 2016	64

Sukuneuvosto:

Puheenjohtaja Ilkka Korhonen
Kapteeninkatu 26 A 18, 00140 Helsinki
Puh. (09) 506 1275, GSM 040 581 5549
Sähköposti: ilkka.t.korhonen(at)gmail.com

Varapuheenjohtaja, Wanha Tuomas -lehden
päätoimittaja Minna Vanhamäki
Rantatalontie 45, 62800 Vimpeli
Puh. 040 565 1620
Sähköposti: minna.vanhamaki(at)krs.fi

Sihteeri Pirjo Korhonen
Hoikantie 71, 77700 Rautalampi
Puh. 040 518 3635
Sähköposti: pirjokorhonen(at)hotmail.com

Eeva-Liisa Hassinen
Kierinniementie 41, 77700 Rautalampi
Puh. 050 368 7570
Sähköposti: eelihas(at)gmail.com

Rahastonhoitaja
Juhani Korhonen
Pihlajakatu 36, 77600 Suonenjoki
Puh. 050 491 6868
Sähköposti: mhojk(at)hotmail.com

Pertti Korhonen
Ukonsalmentie 17, 56100 Ruokolahti
Puh. 040 547 1625
Sähköposti: ppk644(at)gmail.com

Risto Korhonen
Mäntykuja 1, 72210 Tervo
Puh. 044 282 5551
Sähköposti: risto.korhonen(at)tervolainen.com

Seppo Korhonen
Ketsunmäentie 83, 41370 Kuusa
Puh. 0400 642 649
Sähköposti: seppo(at)korhonenoy.com

Petri Korhonen
Peiponkatu 7, 00770 Helsinki
Puh. 040 762 3320
Sähköposti: petri.korhonen(at)rakennuspetaja.fi

Pentti Korhonen
Koipiniementie 802, 77930 Kerkonjoensuu
Puh. 040 575 1465

Jukka Korhonen
Pulkkaniementie 270, 72210 Tervo
Puh. 044 749 9350
Sähköposti: jukka.korhonen(at)tervo.fi

Markus Korhonen
Vahverotie 24, 70800 Kuopio
Puh. 040 545 3872
Sähköposti: markus_korhonen(at)hotmail.com

Ukko-Pekka Korhonen
Virranniementie 13, 72300 Vesanto
Puh. 040 769 2530
Sähköposti: ukko-pekka.korhonen(at)pp.inet.fi

Eija Peltonen
Puolukkatie 20, 77600 Suonenjoki
Puh. 050 401 4053
Sähköposti: eija.m.peltonen(at)gmail.com

Eeva Takala
Tappuratie 9, 44150 Äänekoski
Puh. 044 545 6588
Sähköposti: eeva.a.takala(at)gmail.com

Kansikuva: Venla Luttinen esiintyi sukujuhlassamme Vesannolla.
Hän on Vehkalan talon tytär ja äitinsä puolelta Korhosiamme.

Päätoimittajan puheenvuoro

Suomi 100, Wanha Tuomas 25

Elämme isän-
maamme juhla-
vuotta. Koko
vuoden ajan järjes-
tetään eri puolilla
maata Suomen sa-
tavuotisesta itse-
näisyydestä muis-
tuttavia tapahtu-
mia.

Suomen valtio
syntyi aikanaan,
koska suomalaiset
niin halusivat. Sen
eteen tehtiin työtä
pitkäjänteisesti. It-
senäisyyden aika ei
ole läheskään aina
ollut helppoa, mut-
ta maata on kui-
tenkin aina raken-
nettu ja puolustettu
yhdessä. Asioista
on myös päätetty
yhdessä.

Lehtemme Wanha Tuomas on 25-vuotiaana
vielä poikanen kotimaahamme verrattuna.
Sillä on kuitenkin vakiintunut ja tärkeä asema
Vanhan Rautalammin Korhosten suvun
tiedonvälityksessä. Tällaisella kerran vuodessa
ilmestyvällä lehdellä välitettävä tieto ei ole
nykyajan hektistä, jatkuvasti ajantasaiseksi
päivittyvää tietoa. Kutsutaan tätä vaikka
Rautalammin Korhosten hitaaksi tiedoksi.

Se on ihan oma tiedon lajinsa, joka on
suvun paljolti perinteelle ja perimätiedolle
rakentuvaa tai tutkittua tietoa. Sukuseuran
lehden kuuluukin olla luonteeltaan juuri
tuollaisen tiedon lähde. Lehden tehtävä on
toimia myös suvun jäsenten hengentuotteiden

esille tuojana. Olkoonpa
kyse minkä tyyppisestä
sisällöstä tahansa, leh-
den tärkeä tehtävä on
pitää yllä sukulaisten
yhteyttä.

Wanhaa Tuomasta
tehdään yhdessä. Suu-
rimman vastuun käy-
tännön toteutuksesta
on jo neljännesvuosi-
sadan ajan kantanut
Hannu Korhonen Ori-
mattilasta. Yhtään leh-
teä ei kuitenkaan olisi
syntynyt ilman muiden-
kin suvun jäsenten
aktiivista panosta teks-
tien tekijöinä. Jo usea-
na vuonna olemme
lehdessä kyselleet lisä-
voimia, ja ehkä uusia
ideoitakin, myös lehden
käytännön toteutuk-

seen. Haku lehden toimituskuntaan on jatku-
vasti avoinna, jos vain intoa ja aikaa jollakulla
riittää.

Monenlaisia tekstejä tarvitaan jatkossakin.
Ainakin toistaiseksi lehti ilmestyy perinteisenä
paperilehtenä, vaikka sen asemesta voikin vali-
ta sähköisen täysin nelivärisen pdf-muotoisen
lehden. Vanhempia vuosikertoja pääsee jo nyt
sukuseuran nettisivujen kautta lukemaan
sähköisessä muodossa. Paperisella lehdellä on
kuitenkin vielä paikkansa.

Toivotan kaikille lehtemme lukijoille hyvää
juhlavuotta.

Minna Vanhamäki, päätoimittaja

Julkaisija: Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry

Painotyö:

Kevama, Kuopio

Toimitus: päätoimittaja Minna Vanhamäki
toimitus sihteeri Hannu Korhonen
korhonen.h@gmail.com

Tunnukset:

ISSN-L 1798-9817
ISSN 1798-9817 (painettu)
ISSN 1998-9825 (verkkojulkaisu)

Kohti kansalaishistoriaa

Kirsi Vainio-Korhonen, Suomen historian professori, Turun yliopisto

Sain maaliskuussa 2009 puhelun Kauniaisista. Soittaja kertoi, että hänellä oli kotonaan vanhoja suvun papereita, jotka liittyivät Sofie Munsterhjelm -nimiseen naiseen. Hän mietti, oliko hänelle päätyneillä asiakirjoilla mahdollisesti jotain tutkimuksellista arvoa. Olisiko 1800-luvun alun Suomessa eläneen naisen asiakirjoihin kätkeytyneillä muistoilla ja muistilla laajempaa historiallista merkitystä? Avautuisiko Suomen historiaan uudenlaisia näkymiä suku- ja perhehistorian kautta?

Sofie Munsterhjelman arkisto teki ensi silmäyksellä vaatimattoman vaikutuksen. 1800-luvun alkupuolella paperi oli vielä kallista, ja myös Sofie on täyttänyt kirjoituksella kaikki mahdolliset palaset aina omia ja tyttären kouluviikkoja myöten. Tämän takia kokoelma vaikutti hajanaiselta lippusten ja lappusten kasalta. Jokaisen paperipalan tarkka lukeminen nosti kuitenkin esiin monivivahteisen ihmisten ja tapahtumien kirjon, 1800-luvun alkupuolella eläneiden naisten, miesten ja lasten tarinan, jollaista ei edes vielä omina opiskeluaikoinani ollut Suomessa tapana tallettaa kansallisen historian kirjoihin.

Nuijasodasta arkipäivän historiaan

Suomen historian tutkimus on oivallinen esimerkki siitä, miten kukin aikakausi esittää menneisyydelle omat kysymyksensä ja miten jokainen sukupolvi tutkii historiaa omasta ympäristöstään ja omista näkemyksistään käsin. Kun tutkijoita ympäröivä maailma muuttuu, muuttuvat myös menneisyydessä merkitykselliseksi koetut asiat. Suomen historiassa tunnetuimpia esimerkkejä tutkijoiden erilaisista tulkinnoista ovat nuijasodan talonpojat.

Historian professori Yrjö Koskinen näki heidät 1800-luvun perspektiivistä nousevan suomalaisen kansakunnan airuina, professori Pentti Renvall vuoden 1918 sisällissodan kokemusten valossa lyhytnäköisenä, kapinoivana rahvaana ja professori Heikki Ylikangas toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa talonpoikien oikeuksien puolustajina.

Kysymys suomalaiskansallisen historian olemassaolosta nousi puolestaan esiin aivan uudella tavalla 1800-luvun alkupuolella, kun Suomi oli liitetty autonomisena osana Venäjän valtakuntaan. Suurin kysymys oli se, oliko tuota kansallista historiaa ollut edes olemassa en-

Kaptenskan Sofie Jeanette von Platen född Munsterhjelm. Hänen hautansa on Hämeenlinnan vanhalla hautausmaalla.

nen vuotta 1809. Joidenkin tutkijoiden mielestä suomalaisesta historiasta ei Ruotsin ajan osalta voinut puhua, koska valtiottomalla kansalla ei voinut ollut kansallista historiaa. Historia oli tuolloin nimenomaan kansojen ja kansakuntien omaisuutta, ei tavallisten ihmisten menneisyyttä.

Myös Suomen historian ensimmäisen kokonaisesityksen kirjoittaja Yrjö Koskinen tarkasteli Ruotsin ajan vuosisatoja jonkinlaisena autonomian ajan esiasteena tai aamuruskona. ”Historian näyttämön” hän varasi kansakunnalle, joka vähäisestä alusta kehittyy kukoistukseensa, siis autonomiseksi Suomeksi. Itsenäistä Suomeahan ei tuolloin vielä ollut olemassa.

Meidän aikamme historiatieteelliset lähestymistavat ja menetelmät ovat puolestaan innostaneet tutkimaan maamme historiaa uusista näkökulmista samalla tavalla kuin muualla on tapahtunut. Niin sanottu ”uusi historia” synnytti jo vuosikymmeniä sitten menetelmiä, joiden avulla tutkijoiden huomio kiinnittyi tavallisten ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Perheet ja suvut osana historiaa

Sofie Munsterhjelman päiväkirja kouluvuosilta Hämeenlinnasta ja kotitalouden tilinpitoon liittyneet yksityiskohtaiset tilikirjat ja niiden kuittiaineisto ovat hyvin tyypillisiä ”uuden historian” lähteitä. Sofien arkisto kertoo myös siitä, mitkä viestit ja paperit olivat hänen itsensä mielestä säilyttämisen arvoisia muistoja: rakkaan ystävän hiuskihara, naamiaisten pääsylippu, onnitteluruno, isoäidin elämänohje rippilapselle.

Yksittäisen ihmisen tai perheen aika, perheen lähes samanlaisena toistunut työteliäs, vuodenaikojen mukaan kulkenut arjen rytmi tai joulun ja juhannuksen kaltaiset vuotuiset perhejuhlat eivät välttämättä kulje yhtä jalkaa poliittisen tapahtumahistorian kanssa eivätkä perheelle tärkeät asiat, avioliitot, lasten syntymät, omaisten kuolemat, automaattisesti liity historian murroskohtiin tai vastaavasti historian murrokset suoraan perheen arkeen. Tästä huolimatta yksittäisten ihmisten kautta voi tutkia myös laajempia yhteiskunnallisia virtauksia ja pohtia sitä, miten ja miksi he toimivat niin kuin toimivat vaikkapa 1800-luvun alkupuolen Suomessa. Yksittäisen ihmisen tai perheen historian pienillä puitteilla on siis yllättävänkin paljon lisättävää Suomen historiaan.

Historia kansallisena muistina on maassamme hyvin pitkään painottunut poliittiseen historiaan ja sotahistoriaan. Aikaisemmin Suomen historian tutkimuksella luotiin kansallista identiteettiä, nostettiin esiin valtiollisia kohtalonhetkiä ja kansan vaiheita ohjanneita suurmiehiä, kuninkaita ja keisareita, upseereja ja valtiopäiville kokoontunutta poliittista eliittiä. Suurmieshistoria näkyy hyvin kansallisissa arkistokokoelmissa, joihin on tallentunut parhaiten vallanpitäjien ja merkkihenkilöiden muisto. Tutkimusta ohjasivat lähteet, joissa näkyvimmän paikan saivat varakkaat, korkean

säätyaseman miehet, jotka osasivat kirjoittaa ja jotka vaikuttivat näkyvästi julkisuudessa. Tavallisille miehille, naisista ja lapsista puhumattakaan, ei ole ollut vuosikymmeniin paikkaa valtiolle ja esivallalle varatulla historian estradilla.

Yhteisen kansan, vailla säätyasemaa olleiden, kirjoitustaidottomien ja yksityisemmissä piireissä elämänsä eläneiden vaiheista on jäänyt jäljelle myös vähemmän lähdeaineistoa kuin vallanpitäjien tekemisistä. Vähitellen monille näkymättömille on kuitenkin alkanut muotoutua menneisyys, kun on huomattu, etteivät näkyvä asema tai suurmiesteet ole ainoa historian mitta. Paikallishistoria, henkilöhistoria, arjen historia, tunteiden historia ja lasten historia voivat nykytutkimuksen silmissä olla kansallista tai poliittista. Myös yksittäisten perheiden ja sukujen vaiheet ansaitsevat tulla muistetuiksi ja kerrotuiksi osana Suomen historiaa. Menneisyyden ymmärtämiseen tarvitaan tavallisten ihmisten muistia ja muistoja.

Historiantutkijan näkökulmasta Sofie Munsterhjelman arkisto tarjoaa perhe- ja sukuhistorian ohella vastauksia laajempiin historiallisiin kysymyksiin, kuten suomalaisten tyttöjen koulutukseen, miesten uravalintoihin ja naimattoman naisen holhouksenalaisuuden historiaan. 1700-luvulla yleistyneisiin tyttöjen pensionaattikouluihin on suomalaisessa historian tutkimuksessa liitetty kehnon koulutuksen ja turhanaikaisen sievistelyn leima, vaikka mitään asiakirjalähteitä näiden koulujen toiminnasta ei ole säilynyt. Nuoren Sofien päiväkirjasta välittyy kuitenkin kuva pensionaatista, jossa vaadittiin ahkeraa läksyjenlukua ja jossa oppilaat ottivat kieliopintonsa vakavasti ja olivat innostuneita historiasta ja musiikista. Vaikka tyttöjen pensionaattikasvatus ei vastannut poikien oppikouluopintoja, tällä koulutuksella oli selvästi merkitystä tytöille, ja he kokivat sen tärkeäksi ja mielekkääksi.

Vasta vuonna 1864 kumottu naimattoman naisen holhouksenalaisuus osoittautuu Sofie Munsterhjelman arkiston valossa niin ikään monitahoiseksi kysymykseksi. Molempien vanhempien kuoltua Sofien holhoojana toimi hänen enonsa. Monissa historiateoksissa naimattoman naisholhotin osaa on pidetty jo lähtökohtaisesti huonona, vaikka varsinaisia lähteitä siitä, miten holhoojan ja aikuisen holhotin väliset taloudelliset suhteet käytännössä

hoidettiin, ei juuri ole. Tähän kysymykseen tarjoaa jännittävän kurkistusikkunan Sofie Munsterhjelman talouskirjanpito. Sofien omakätisesti täyttämät tiliasiakirjat todistavat yllättäen, että nuori naimaton nainen käytti varansa 1820-luvun Suomessa täysin itsenäisesti.

Kolmannen kurkistusaukon menneeseen tarjoavat sukupiiriin kuuluneiden miesten kirjeet. Sofien isä, molemmat veljet, aviomies ja poika olivat upseereita. Isä palveli Ruotsin kuningasta ja neljä muuta miestä Venäjän keisaria. Heiltä jokaiselta on säilynyt kirjeitä rintamaoloista, isältä Suomen sodasta, pojalta Krimin sodasta ja muilta miehiltä Puolasta ja Kaukasian sota-näyttämöiltä. Historiantutkimus nostaa usein esiin vain voitot ja soturikunnian, mutta Sofien perhekirjeistä välittyy ennen kaikkea sodan raskas arki ja sitä seurannut masennus ja joskus suoranainen epätoivo. Jokainen sukuun kuulunut mies suoritti tehtävänsä kunnialla loppuun ja saivat jopa kunniamerkkejä urheudesta, mutta yhtä kaikki jokainen heistä päätyi pohtimaan sotilasuran mielettömyyttä.

Kansalaistiede ja kansalaishistoria

Tällä hetkellä Suomen historian kentässä uusinta uutta ei enää ole arjen, naisten tai tunteiden historia, vaan digitaalisten aineistojen monipuolinen tutkimuskäyttö. Digitoidut ai-

neistot ovat tuoneet sekä historian tutkijoiden että sukututkijoiden työhön aivan uudenlaista vauhtia. Suomalaisten seurakuntien ja tuomioistuinten asiakirjat ovat jokaisen luettavissa vaikka olohuoneen nurkassa tai oman työpöydän ääressä – kotikoneelta. Uusimmissa historian alan tutkimushankkeissa ollaan kehittämässä vanhojen käsialojen tietokonepohjaista luentaa, mikä tulee onnistuessaan nopeuttamaan tutkijoiden työskentelyä entisestään.

Digitaalisten sukutiedon louhinta, tieteen-tekijöiden ja harrastajien joukkoistamiseksi kutsuttu yhteistyö tai niin sanottu osallistava kansalaistiede tulevat avaamaan myös Suomen historian tutkimukselle aivan uusia mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Kansalaistiede on tavallisten ihmisten tekemää tieteellistä tutkimusta. He keräävät, luokittelevat ja analysoivat sähköisin apuvälinein tutkimusaineistoja. He eivät ole enää vain historian tutkimuksen kohteita vaan sen tekijöitä.

Näin olemme siirtyneet sadassa vuodessa vanhasta suurmieshistoriasta ja nykyisten ammattihistorioitsijoiden suosimista arkisemmista näkökulmista kansalaishistoriaan, jossa tavalliset suomalaiset ottavat perheensä, sukunsa ja sitä kautta maansa historian tutkimisen ja kirjoittamisen osittain omiin käsiinsä. Uskon, että Suomen historian kirjoittajina myös maamme monilukuisten Korhosten edustajilla on edessään aivan uudenlainen tulevaisuus.

år 1867.			
Döds och Begravnings i Tuulokis kapell			
December Månad.			
1.	8	Anders Gustafsson, gift torpar 63.	Styng. Toivoniemi Kaimoniemi.
14	26	Anders Andersson, bondes onkel 77.	Ålderdomsför. Seurois Brusila.
15.	23.	Gustaf Österman, gift snickare 37½	Tyfus. Sairiala.
15.	24	Sofia Johanna von Platen, enka kapten 66½	Tyfus. Toivoniemi.

Sofie meni naimisiin Venäjän keisarillisen armeijan esikuntakapteenin Lars August von Platenin kanssa ja jäi leskeksi jo 42-vuotiaana, kun puoliso kaatui sodassa Kaukaasiassa. Sofie kuoli vasta 24 vuotta myöhemmin Tuuloksessa vuonna 1867. Sofian elämästä kerrotaan tarkemmin kirjassa Sofie Munsterhjelman aika (Suomalaisen kirjallisuuden seura 2012):

Runojen lumoa – sukuseuran runokilpailu

Keväällä 2015 julistettiin avatuksi Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseuran runokilpailu. Kilpailuaika päättyi tammikuun lopussa 2016.

Pohjanmaalla on tapana sanoa: ”Ireoojia aina riittää, mutta toteutus on usein toinen juttu”. Tässä hommassa kävi vähän niin savolaiselle ”ireoojalle”. Kilpailun säännöissä ei ollut määritelty esimerkiksi, minkä tyyliä runoja toivotaan, voiko sama henkilö osallistua useammalla runolla, tai täytyykö osallistujan olla sukuseuran jäsen. Kilpailuun tuli runoja kaikkiaan kuudelta runoilijalta. Osa lähetti vain yhden runon ja toisilta tuli niitä useampia. Runojen tyyli vaihteli perinteisestä mitallisesta hyvinkin moderniin. Osa osallistujista kuului sukuseuraan ja osa oli löytänyt kilpailun seuran nettisivujen kautta.

Joka tapauksessa on hienoa, että runoja saatiin. Kaikki olivat hyviä kaunokirjallisia teoksia. Esitän lämpimät kiitokset kaikille asiasta innostuneille.

Kilpailun avauksessa oli kerrottu, että lopullisen päätöksen voittajasta tekee sukuneuvosto. Ennen kevättalvista sukuneuvoston kokousta olin kuitenkin sen ongelman ääressä, että jonkinlainen ehdotus täytyi tehdä sukuneuvoston ratkaistavaksi. Kaunokirjallisten tekstien laittaminen paremmuusjärjestykseen on vaikea tehtävä, varsinkin kun tyyli on hyvin vapaa. Jokainen lukija tulkitsee ja arvottaa tekstin omista lähtökohdistaan ja oman kokemusmaailmansa kautta. Siksi päätin hyödyntää verkostojani, joihin kuuluu myös paljon kaunokirjallisuutta lukevia ihmisiä. Tein kilpailuun osallistuneista runoista koosteen, jossa runot olivat luettavissa ilman tekijään liittyviä tietoja, ja pyysin arvioijia valitsemaan kolme mieleisintä.

Ensin runoja arvioi kaksi äidinkielen ja kirjallisuuden opettajakollegaani. Sen jälkeen arviointiraati koostui parista ystävästäni Pohjanmaan kirjailijat ry:ssä. Lopuksi runoihin perehtyivät poikani Unto ja hänen avovaimonsa Kirsi.

Tällaisella seulalla voittajaehdotukseksi sukuneuvoston kokoukseen valikoitui selkeästi eniten ensimmäisiä sijoja saanut runo SYKSY. Runon tekijä on Ville Flykt Turusta. Hän oli löytänyt ilmoituksen runokilpailustamme seu-

ran nettisivuilta. Perehdyttyään myös runoihin sukuneuvosto oli samaa mieltä esitykseni kanssa. Olimme yksimielisiä siitäkin, että kaikki runot olivat ansiokkaita. Vain ensimmäiseksi sijoittunut runo nimettiin.

Pyydettyäni voittajaa esittämään runonsa kesän 2016 sukujuhliin sain sähköpostitse seuraavan vastauksen, joka on viehättävä ja nykyään harvinainen omassa tyyllilajissaan:

Arvoisa rehtori Vanhamäki,
En valitettavasti pääse itse paikalle sukujuhliin, mutta niin kuin sanoin, olen erittäin otettu kilpailun voittamisesta ja saatte lukea runoni tilaisuudessa.

Tässä myös kerron itsestäni, niin kuin toivoitte. Olen 35-vuotias syntyperäinen turkulainen mies, jolla on maalarin koulutus. Olen harrastanut musiikkia, kirjallisuutta ja teatteria eri muodoissa suunnilleen vuosituhanen vaihteesta lähtien. Teidän järjestämänne runokilpailu oli ensimmäinen johon osallistuin, ja ensimmäinen jonka voitin. Joten olen siitä ikuisesti onnellinen ja kiitollinen.

Elämäntilanteeni johdosta joudun sitoutumaan teatteriin ja sekä toiseen työhöni juhlien ajankohtana, muutoin olisin mieluusti tehnyt retken seikkailunhaluisesti ja ylpeästi runokilpailun voittajana. Puolestani voitte vaikka tämän koko kirjeeni lukea juhlassanne jos mahdollisesti joku on kiinnostunut enemmän kirjoittajasta, niin kuin mainitsitte.

Kiitos ja kumarrus teille rehtori Vanhamäki, sekä kaikille asiaan osallistujille että juhlavieraille.

Ville Flykt

Voittajalle postitettiin palkinnoksi Vihta-Paavon runot ja laulut -kirja sekä kunniakirja. Runo on sivulla 45.

Syksy-runo sijoittuu runokilpailumme moderniin kategoriaan. Se on ilmava ja sisältää aiheeseen sopivan ilmaisuvoimaisen sanaston ja rytmin. Kielikuvat ovat toimivia. Syksyn tunnelma välittyy raikkaasti. Runon puhuja on ulkopuolinen tarkkailija, joka havainnoi syksyn valoja ja värejä.

Minna Vanhamäki

Kirjahyllyn kätköistä

Martti Korhonen, Siilinjärvi

Sain isänpäivälahjaksi kirjan Suomi 1800-luvulla (Juttuapaja, 2014). Se on näköispainos Leo Mechelinin vuonna 1898 "ulosantamasta" kirjasta Suomi 19^{lla} vuosisadalla. Alkuperäinen kirja on luettavissa verkosta osoitteesta <http://www.topelius.fi/faksimil.php?id=57>.

Kirja on suuri kansallisteos. Siinä kerrotaan Suomen autonomian ajan hallinnosta ja kansasta. Keisareita ylistetään monin tavoin hallinnon ja kansan toivoessa heidän kiintymystään kansaan ja maahan. Tehdessään laajan kiertomatkan maahamme vuonna 1819 Aleksanteri I sai kaikkialla vilpitöntä ihastusta ja mieltymystä osakseen, samoin Aleksanteri II tehdessään tarkastuskäynnin Hattulaan 1863. Mechelin ei kuitenkaan mainitse kirjassaan keisareiden muistomerkkejä ja patsaita. Syynä lieenee hänen isänmaallisuutensa ja kannanottojen muuttuminen vuosisadan loppupuolella. Venäläisessä lehdistössä Suomen asemaa alettiin vähätellä ja kyseenalaistaa 1880-luvun alusta alkaen. Suomessa asia nähtiin toisin ja perättömät valtiolliset syytökset torjuttiin tiukasti.

Vuonna 1893 asetettiin Venäjän ja Suomen hallitusmiehistä koottu "Neuvokokous eli konferensi". Se käsitteli lakimuutosta Venäjän ja Suomen lainsäädännön yhtenäistämiseksi. Virallista tiedonantoa ei annettu. Sen verran tiedetään, että kaikki suomalaiset jäsenet esittivät vastalauseensa. Eikä se aiheuttanut valtiotoimenpiteitä. Lainmuutospyrkimysten takana olivat hirvittävät voimat. Keisari Suuriruhtinas oli yksin ylin asian päättäjä. Hänelle lähetettiin kunnianosoitus, jossa sanottiin muun muassa: "Valtaistuimen juurella julkilausuen Suomen kansan syvän kunnioituksen ja rakkauden Teidän Keisarillista Majesteettianne ja sen Korkeata Perhettä kohtaan, rukoilevat Valtiosäädyt Kaikkivaltias-ta Jumalaa runsaimmin siunaamaan Teidän Keisarillisen Majesteettinne kaikille Sen valtikan alaisille kansoille niin kallista henkeä sekä suojelevalla kädellään turvaamaan Suomea sen tulevaisuutta."

Suomen Suuriruhtinaanmaan kehittäminen herätti suurta kunnioitusta Senaatin toimintaa kohtaan. Ritarihuoneella kokoontuivat ritaristoon ja aatelistoon kuuluvat vapaaherrat ja ylempi aatelisto käsittelemään asioita. Siellä oli vanikkaa taloustietoa, teollisuuden, suurten

Kirjassa on runsas, vaikkakin kaupunkikeskeinen kuvitus. Savon viidestä kuvasta neljä on kaupungeista. Tässä Puijon mäki.

maaomaisuuksien ja kansainvälisen kaupan osajia. Maanpuolustuksen tunteminen oli myös henkilökohtaisesti hankittua. Monipuolinen kielitaito ja lainsäädännön tiedot oli lahja isänmaalle. Myös kansallISRakennusten, Helsingin keskustan rakentaminen on suomalaisen rakennustaiteen huippusaavutus.

Kirja avasi silmäni huomaamaan, miten monitahoisesta ja pitkäaikaisesta kehityksestä Suomen syntymisessä on ollut kyse. Tarvittiin sekä merkkimiehiä että yhteistä kansaa. Yksi edellisistä oli Leo Mechelin. Hän oli sekä oppinut – lainopin ja kansantaloustieteen professori – että poliitikko, senaattori, Suomen asian lipunkantaja ja kansallisen oikeustaistelun johtaja, oli maanpaossakin aktiivisuutensa vuoksi. Kirja onkin nähtävä osana hänen kansallisympyrimyksiään.

Kirjaa lukiessani huomasin myös, miten monta sarkaa oli kynnettävä Suomen raken-

tamiseksi. Niitä olivat lainsäädäntö ja -käyttö, paikallis- ja valtionhallinto, kirkon asema, sotaväki, raha- ja pankkiasiat, teollisuus, liikenneolot, erityisesti rautatieverkoston rakentaminen, opetustoimi, terveydenhoito, suomen kielen asema.

Vuosisadan alussa Venäjä oli ottanut haltuunsa Ruotsin maakunnan, josta tuli itsevaltaisen keisarin alainen suuri-ruhtinaanmaa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että Porvoon valtiopäivien puheenjohtajana ei

Eero Järnefeltin piirros "Savolainen talonpoika". Kirjan kuvitusta.

toiminut suomalainen, vaan Sandelsin voittaja, venäläinen kenraalikuvernööri Barclay de Tolly. Kansliatoimikuntaa johti majuri, vapaa-herra Carl Erik Mannerheim, hänkin tosin Ruotsista tänne muuttanut. Hänellä oli kuitenkin merkittävä asema yhtenä Suomen perustajista, tehtävä rinnastuisi ehkä parhaiten nykyiseen pääministeriin.

Helmikuun manifestilla 1899 keisari pyrki kaventamaan Suomen autonomiaa, vaikka

olihan Suomen aseman ollut heikkenemässä jo pitkään, kun senaattia ei ollut kutsuttu kokoon vuosikymmeniin. Kansan ryhdistäytyminen näkyi esimerkiksi suuressa adressissa, jonka allekirjoitti yli puoli miljoonaa suomalaista, siis noin joka kolmas täysi-ikäinen. Vaikka keisari ei suostunut ottamaan vastaan suurta adressia tuovaa lähetystä, niin Suomi valitsi oman päämääränsä. Itsenäistymisen aamu alkoi sarastaa. Leo Mechelinin ja muiden suomalaisten unelma alkoi toteutua. Vuosisadan lopulla saatiin kulttuurisiakin tunnuksia: suomenkieliset sanat Maamme-lauluun, Sibeliuksen Finlandia ja vuotta kirjan ilmestymisen jälkeen Eetu Iston maalaus Hyökkäys.

Eetu Iston maalaus "Hyökkäys" huokuu samaa oikeustaistelun henkeä kuin Mechelinin kirja. Se valmistui kuitenkin vasta kirjan ilmestymistä seuraavana vuotena.

* Lue lisää

Tampereen Sanomat 21.11.1906 s. 1

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/727887?page=1>

Koitar 1.12.1906 no 137 B s. 1

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/652033?page=1>

Ajatuksia sukututkimuksesta

Lea Hytönen, Askola

En tiennyt ennen tutkimukseni alkamista, että olin myös suuressa määrin Korhonen. Yksi suorista esi-isistäni on Rautalammin ensimmäiseksi Korhoseksi mainittu Tuomas.

En ole Korhosten sukuseuran jäsen, kuten en ole Hytösten tai muidenkaan sukuseurojen jäsen. On pulmallista, jos pitää valita suku, johon kuuluu, kun itse asiassa kuuluu myös lukemattomiin muihin sukuihin. On myös syytä olla tyytyväinen, mikäli esipolvista löytyy mahdollisimman paljon muita kuin omaa nimeä kantavia esi-isiä ja -ätejä. Tiedämmehän menneisyyden degeneroituneista hallitsijasuvuista, mitä sukuun naiminen tuottaa jälkeläisille. Kun sukuseuroilla vielä on jäsenmaksut, osallistuminen tulee kalliiksi.

Olen kiitollinen Rautalammin Korhosille ja julkaisulle 'Wanha Tuomas', joka on ollut saatavilla ilmaiseksi netin kautta. Useat suvut pitävät sukutietonsa seuran sisäisenä ja siten maksullisina. Olen aina ihmetellyt tätä yhden nimen ympärille koottua ryhmää. Olemmehan kaikki kahden suvun yhdistymiä. Isän sukua on korostettu. Sukututkimuksen uutta linjaa on ottaa mukaan tasavertaisesti sekä isän että äidin puoli. DNA-tutkimus lisää mahdollisuuksia selvittää taustaansa, mutta tätä keinoa en itse ole toistaiseksi käyttänyt.

Sukututkimuksen teko alkoi vähitellen, jo kuolleen sukulaisen vanhanaikaisella ja työläällä tavalla aloittamana, ilman nykyajan internetin ja kirkonkirjojen digitoinnin tuomaa apua. Tämä nopeutti aloittamista, koska viimeisen sadan vuoden aikaiset esipolveni olivat tiedossa. Kaikkea ei tarvinnut kysyä seurakunnista, mikä sekin tulee kalliiksi. Pidin itseäni mihinkään kuulumattomana, juurettomanakin, vaikka savolaista juurenhaaraa olikin pidetty hengissä erityisesti isäni toimesta. Sukututkimus nielaisi sitten minut mukaansa, joten varoitus lienee paikallaan, jos aikoo aloittaa ja ehtiä paljon muutakin. Tämä on oiva keino katkaista esimerkiksi työhön liittyvät ajatukset.

Liityin Suomen sukututkimusseuraan saadakseni käytännön neuvoja ja niitä sainkin keskustelu- ja kysymyspalstoilta. Päädyin julkisen verkkopuun tekemiseen Tutkimusallustaksi valikoitui sattumalta, ilmaisen kokeilun kannustamana amerikkalainen Geni Tree, jonka ideana on kaikkien maailman ihmisten sitominen samaan verkkoon. Polveudummehan ilmeisesti kaikki hyvin pienestä aikoinaan sukupuuton partaalla olleesta ihmisjoukosta. Niinpä minulla on nyt esi-isiä muun muassa Etelä-

Euroopasta ja Lähi-Idästä saakka.

Genistä voi löytyä myös yllättäviä yhteyksiä menneiden ja nykyisten aikojen tunnettuihin henkilöihin. En kuitenkaan tietenkään haae merkittäviä persoonia sukupuustani. Tutkimustyön myötä myös Suomen historia on muuttunut elävämmäksi yksityisten ihmisten elämänvaiheiden tutuksi tulemisen myötä.

Aluksi käytin apunani jo tehtyjä verkossa olevia sukuselvityksiä ja lainasin kirjaston tilauspalvelun kautta pari sukukirjaa. Samalla opin hakemaan tietoja digiarkistoista ja jopa tulkitsemaan niiden tekstejä ollen kiitollinen kauniskäsiläisille kirkonpalvelijoille ja sadatellen suttuisempia tekstejä.

Koska jaamme esi-isiamme suuren ihmisjoukon kanssa, samoja henkilöprofiileita pitää moni muukin kanssamme. He voivat täydentää, mutta myös muuttaa tietoja virheellisiksi. Näin syntyneiden virheiden poistamisessa helpottaa, kun on paljon tekijöitä. Uskon virheiden tulevan korjatuiksi, kun mahdollisimman moni tarkistaa tiedot alkuperäisistä lähteistä eikä vain siirrä jo tehtyjen sukuselvitysten tietoja paikasta toiseen. Tekijöitä on monenlaisia. Aloittelijat tehnevät eniten virheitä eikä niistä pidä lannistua saati ottaa nokkiinsa, jos joku niitä oikaisee.

Itseäni on harmittanut sukupuun teossa nimikäytäntöjen moninaisuus. Geni Treen ideana on, että kukin henkilö on sukupuussa vain kerran. Kyseinen ohjelma ilmoittaa, jos on useampia profiileita samasta henkilöstä, mutta edellytyksenä on, että nimet kohtaavat eli ovat tunnistettavissa samaksi henkilöksi. Ohjelma antaa kyllä joitakin ohjeita nimien merkitsemiseen, mutta kaikki tutkijat eivät niitä noudata. Tarvittaisiin selkeytystä sekä ohjeisiin että tutkijoiden käytäntöihin.

Toivon verkkosukupuun tekoon lisää henkilöitä, jotta sukupuun luotettavuus lisääntyisi. Toivon myöskin lisää alkuperäisten dokumenttien läpikäyntiä, jotta ei vain siirrettäisi virheellisiä tulkintoja, kun jäljennetään sukukirjojen linjauksia kritiikittä. Sukuselvityksiä on monentasoisia, niistä voi löytyä virheitä, mutta niistä saa tukea ja vihjeitä lähteineen. Lisäksi toivoisin Geniin merkittävän enemmän lähdetietoja ja linkkejä sekä lisätietoja tutkittavista henkilöistä. Tulkaa mukaan.

Sukulaisuus ja esineet

Martti Korhonen, Tampere

Kuppeja, kirjoja, kortteja, kehyksiä. Kameroita ja kynnysmattoja. Riisiä sekä ulkohuusseja. Ripsivärejä ja lyijymönjää. Maailma on täynnä erilaisia esineitä, osa niistä luonteeltaan arkisia, osa käyttötarkoitukseltaan hyvin erityisiä. Ne kaikki on kuitenkin valmistettu ihmisiä varten. Ihmiskunnan esinevaranto onkin hyvin moninainen, ja niinpä eri ihmiset käyttävät erilaisia esineitä. Jopa saman perheen jäsenillä voi olla käytössään suuri määrä esineitä, joiden olemassaolosta muut perheenjäsenet eivät tiedä. Elämäntapamme, asuinpaikkamme, työme ja kiinnostuksemme määrittelevät sen, millaisia tarvikkeita ympärillemme keräämme. Jokainen meistä onkin oman erityisen esinekokonaisuutensa keskipiste.

Suhteemme esineisiin on yksilöllinen, mutta se kumpuaa vahvasti myös sukulaisuudesta. Alenevat polvet saavat esivanhemmiltaan paljon muutakin kuin vain geneettisen materiaalin ja aseman sukuyhteisössä. Perheen uusi tulokas ottaa paikkansa myös suvun esineiden

keskellä. Maanviljelijän jälkikasvu tutustuu jo pienenä traktorin ohjaamoon, muusikon vesa saa ensimmäisen soittimensa varhaisessa vaiheessa ja kilpa-ajajat tuppaaavat siirtämään vauhdin hurman myös nuorelle polvelle. Esineet, joiden keskelle synnymme, määrittävätkin vahvasti sitä, mitä meistä tulee. Elämänpolkumme eivät tietenkään ole ennalta määriteltyjä etenkin nykyaikana, vaan ihminen tekee valintoja ja erottautuu sukunsa perinteestä. Lapsuusajan esineiden merkitys ei kuitenkaan katoa, vaan se säilyy läpi elämän. Menneisyytemme esineet ja niihin liittyneet harrastukset, puuhastelut, ilonpidot ja työt määrittävät identiteettiämme vielä pitkälle aikuisuuteen ja vanhuuteen saakka.

Suvun esineet voivat olla myös edesmenneistä läheisistämme muistuttavia tärkeitä muistoesineitä. Ollakseen muistoesine esineellä on täytynyt olla läheinen suhde muisteltavaan ihmiseen. Niinpä mikä tahansa esine ei voi herättää muistoa. Perintölipaston poh-

Vanhat maatalouslaitteet kertovat tarinaa Korhosen suvun arjesta. Kuvassa edesmenneen isoisäni Heikki Korhosen maatilan koneistoa Rieponlahden Kivirannassa Suonenjoella.

jasta irrotettu nasta ei toimi muistoesineenä, mutta isoäidin rintakoru voi toimia. Emme aina välttämättä hahmota miten moninainen muistoesineiden kirja- vuus ja kuinka suuri niiden määrä voi olla. Kyse ei ole vain valokuvista kirjahyllyn reunalla, vaan koko maailma on täynnä potentiaalisia muistoesineitä. Joskus ne löytyvät yllättävistä paikoista ja herättävät hyvin hienovaraisia, lähes huomaamattomia muistumia ja tunnelmia. Selvennän tätä ajatusta tarinoimalla hiukan omakohtaisista kokemuksistani.

Mummolassani viljeltiin mansikoita, ja kuten arvata saattaa, me tilalla kesää viettäneet lapset olimme niiden suurkuluttajia. Mansikoiden maku, tuoksu ja punaisuus sulostuttivat lapsuuteni kesiä. Mansikoilla kyllästetyt varhaiset vuodet ovat kohdallani johtaneet siihen, etten enää nykyään ole varsinaisesti niiden ystävä. Silti pakastealtaassa tai torilla

Rakennusperintö kantaa runsaasti tarinoita, tunnelmia ja opetuksia menneiden sukupolvien elämästä. Kuvassa niin sanottu Paavon pirtti Nilsiä Aholansaareissa. Tämä vanha savupirtti koskettaa juuriani kahdella tavalla: isäntä Paavo Ruotsalainen on sukua äidin puolelta ja hänen tyttärensä Eeva avioitui Korhosen sukuun. Penkin ikä ei ole tiedossani, mutta rakenne ja kuluneisuus vihjaavat, että se on voinut olla pirtissä jo heidän aikanaan 1800-luvulla.

nähty mansikkapakkaus herättää tuttuuden ja turvallisuuden lämpimiä tunteita. Mansikka onkin yksi tärkeimmistä muistoesineistäni, vaikkei sitä ehkä muistoesineeksi perinteisessä mielessä voikaan laskea. Mummolaani liittyy eräs muukin vastikään löytämäni yllättävä muistoesine. Jokin aika sitten satuin vieraisilla ollessani pesemään hiukseni Erittäin hienolla suomalaisella shampoolla. Ilmeisesti mummolassani on suosittu tätä tuotemerkkiä, koska pesuaineen tuoksu nosti mieleeni hyvin eläväisen muiston ukin kanssa saunomisesta pienenä poikana. Sukupolvien välinen saunahetki oli ikään kuin tallentunut kyseisen shampoon tuoksuun, ja siihen liittyvä mielen sopukoissa piileskellyt muisto vapautui yli kahden vuosi. kymmenen jälkeen.

Suvun esinehistorian merkityksellisyys ei aina vaadi omakohtaisia muistoja. Suvullemme ominaiset esineet eivät jätä meitä rauhaan, vaikka arkinen yhteys niihin olisi katkennut jo monta sukupolvea sitten. Usein ihminen alkaa jossain vaiheessa elämäänsä kiinnostua juuristaan, kuten me sukuseuran jäsenet varsin hyvin tiedämme. Jotta juuriaan voi ymmärtää syvästi, täytyy tuntea myös sukunsa esine- ja kulttuurihistoriaa. Juurtensa etsijän eteen avautuukin menneisyyden ammattien, elintapojen ja niihin liittyvien esineiden paljous. Koko ikänsä kaupungissa asunut maanviljelyssuvun jälkeläinen voi alkaa tuntea agraari-Suomen esineistön läheiseksi ja merkitykselliseksi, ja pitkään vintillä lojunut kyläkuvaajan paljekamera voi innostaa myöhemmin maailmaan saapuneen nuorukaisen historiallisen valokuvaamisen pariin. Tällaisiin esineisiin tutustuminen kertoo suvusta vähintään yhtä paljon kuin sukupuun tutkiminen. On myös hyvä pitää mielessä, että mikä tahansa tällä hetkellä omistamamme esine voi tulevaisuudessa herättää jonkun Korhosen mielen askartelemaan juurten ja ajan kulumisen parissa. Millainen olikaan se kaukainen 2010-luku, ja minkä sortista väkeä isoäidin isovanhemmat mahtoivat olla?

Tärkeät henkilökohtaiset muistot ja yleisemmät sukulaisuuden merkitykset voivat siis piillä yllättävissäkin esineissä. Sen vuoksi suvun esineiden käsittelyyn liittyy tietynlainen vastuu. Muistoesineemme ovat kullekin yksilöllisiä ja henkilökohtaisia. Sisarukseni muistavat lapsuutensa ja isovanhempamme epäilemättä eri tavalla kuin minä, ja heidän muistonsa ovat sidoksissa eri esineisiin ja

asioihin kuin minulla. On mahdotonta tietää, mitkä esineet ovat läheisillemme tässä mielessä läheisimpiä ja korvaamattomia. Se, mikä on toiselle pyhää ja merkittävää voi olla toiselle pois heitettävää rojua. Henkilökohtaisten muistojen turvaamisen lisäksi on syytä vaalia myös esineellistä perintöä, joka siirtyy kauttamme tuleville sukupolville. En tarkoita tällä rahaksi muutettavia rikkauksia, vaan mitä tahansa esineitä ja niihin liittyviä tarinoita, joilla tulevat Korhokset voivat rakentaa historiaansa ja paikantaa itsensä ajan virrassa. Kaikkea ei voi – eikä pidäkään – säilyttää, mutta yksinkertainenkin käyttöesine voi olla jälkipolville kallisarvoinen jäänne menneisyydestä, etenkin jos sen mukana kulkee mielenkiintoinen tarina esivanhemmista.

Vintit voivat sisältää jos jonkinlaista tavaraa. Har-kitsematon raivaaminen voi kadottaa tärkeitä muistoesineitä. Oikealla vanha kauppa, jossa asuin taannoin. Talon – ja sitä asuttaneen perheen – menneisyys heräsi henkiin ullakkoa tutkiskellessa.

Alla kuvanveistäjä Emil Wikströmin Visavuoren ateljeen vintti, jonka esineistö kertoo toisenlaista yhtäläillä vahvaa tarinaa.

Kirjoittaja kertoo itsestään

Olen tamperelaistunut museomies, ja nimeni on Martti Korhonen. Opiskelin Jyväskylän yliopistossa etnologiaa, museologiaa ja taidehistoriaa. Painotin opinnoissani ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä rakennusperintöä.

Olen tuntenut lapsesta saakka vetoa vanhoihin taloihin ja muihin vahvatunnelmaisiin paikkoihin. Sieluni lepää, kun saan vetäytyä yksinäisyydessäni rauhalliseen, mutta tunnelmaltaan erityiseen paikkaan hyvän kameran, oivallisten eväiden ja kahvinkeittovehkeiden kanssa. Autiot tehtaot, hylätyt maatilat sekä rakennusten jäänteet ja elämisen merkit luonnonympäristössä herättävät poikkeuksetta kiinnostukseni.

Paikat kiinnostavat minua myös museoammatillisessa mielessä, eritoten kulttuuriympä-

ristön merkitys ihmiselle ja niin sanottujen juurten luomiselle. Elämisympäristömme on täynnä kiinnostavia tarinoita ja monenlaisia merkityksiä, joilla voidaan edistää ihmisen paikkaan kuulumisen tunnetta.

Yhteiskunnan tasolla tämä on museolaitoksen tehtävä, ja näitä asioita pyrin museotalalla ajamaan. Mielestäni sukuseurojen työn merkitystä ei tule missään nimessä väheksyä. Ne toimivat historian parissa tasolla, joka on museolaitoksen ulottumattomissa.

p.s. Jos tämän jutun kaltainen tuumiskelevä näkökulma kulttuuriperintöön kiinnostaa niin suosittelen vilkaisemaan hirsitaloista kirjoittamaani verkkonäyttelyä osoitteessa hirsienkatkossa.wordpress.com

Vanha IC ja savolainen kulttuurimaisema kuuluvat yhteen. Tämä halpa moottoripyörämerkki oli 1950-luvulta alkaen suosittu muun muassa työmaalle matkustavien metsämiesten kulkineena. Kuvassa IC:ni pääsi samaan tehtävään: matkani suuntautui Jyväskylästä Suonenjoelle perheen metsäpalstalle hommiin. Omakuvan otin kahvitauolla Rautalammin Myhinpäällä. Ehkäpä joku Korhonen on ennen minuakin kolunnut samoja maisemia vastaavalla pyörällä.

Siirtolaiseksi Siperiaan

Hannu Korhonen, Orimattila

Toukokuussa 1876 senaatin oikeusosasto ilmoitti keisarin hyväksyneen 20 hakijan alamaissimman anomuksen vankilatuomion muuttamisesta karkotukseksi Siperiaan. Mukana oli sukulaisemme Kalle Korhonen. Mikä mies hän oli, miten hän vankilaan joutui ja miten sitten kävi?

Hakijoista seitsemän oli tuomittu erilaisista rikoksista "yleisiin töihin" eli pakkotyöhön elinkaudeksi ja muut määrääjäksi. Heitä säilytettiin Turun kaupungin rangaistusvankilassa. Ministerivaltiosihteeri oli esitellyt anomuksen keisarille 18.5.1876. Senaatin oikeusosasto, joka vastasi autonomian ajalla myöhempää korkeinta oikeutta, ilmoitti 23.5.1876 Turun läänin kuvernöörille, että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa on armossaan hyväksynyt "i nåder bifalla" hakijoiden anomuksen. Heidät piti siis vapautettaman pakkotyöstä ja lähetettämän siirtolaisiksi Siperiaan "varda befriade – – af slikt arbete och såsom kolonister till Sibirien afsände".¹

Raskaammista rikoksista tuomittuja karkotettiin Siperiaan myös pakkotyöhön jopa elinkaudeksi. Siirtolaiset sen sijaan vapautettiin vankeudesta ja rangaistus muutettiin karkotukseksi. Vangeista tämä lienee ollut tuolloin houkutteleva vaihtoehto. Suomalainen virallinen lehti kertoo nimittäin esimerkiksi 27.5.1876, että kuusi Turun kehruhuoneeseen vain kahdeksi tai kolmeksi vuodeksi tuomittua naisvankia olivat saaneet luvan päästä siirtolaisiksi Siperiaan. Pääsy ei suinkaan ollut itsestään selvää, sillä toisella, edellä mainitun kirjeen kanssa samana päivänä päivätyllä kirjeellä oikeusosasto ilmoitti, että keisari ei ollut hyväksynyt 31 hakijan vastaavaa anomusta.

Karkotus oli rangaistus

Karkottaminen Siperiaan oli vanha venäläinen käytäntö. Varhaisimmat merkinnät siitä ovat jo 1500-luvun lopulta. Ensimmäiset venäläiset säädökset karkottamisesta ovat 1600-luvun puolesta välistä. Sata vuotta myöhemmin kuolemanrangaistus muutettiin Venäjällä karkottamiseksi pakkotyöhön Siperiaan. Ruotsin vallan aikana karkottaminen oli ollut hyvin harvinainen rangaistus ja sen oli voinut saada

vain poliittisesta toiminnasta. Ruotsin rikoslaissa karkotustuomiota ei ollut.²

Suomalaisia alettiin karkottaa Siperiaan pian autonomian ajan alussa Venäjän uuden vuonna 1822 annetun karkotusasetuksen perusteella. Siperiaan karkottaminen oli silloin hyvin ankara rangaistus suomalaisille jo sen takia, että 7000 kilometrin matka piti tehdä jalkaisin. Matka kesti lähes vuoden. Arvioitu matka-aika ennen vuotta 1864 oli 294 vuorokautta. Huomattava osa ei päässyt koskaan perille kuoltuaan sairauksiin ja matkan rasituksiin, joista niukka ravinto ei ollut vähäisin. Aluksi karkotettiin vain pakkotyöhön tuomittuja hyväkuntoisia miehiä.

Vankikuljetuksen kauhut vähenivät 1860-luvulla, kun otettiin käyttöön junakuljetukset aina Moskovon taakse Nižni-Novgorodiin asti. Siitä eteenpäin matka jatkui höyrylaivan vetämillä proomuilla, joita kutsuttiin uiviksi vankiloiksi, sillä ne oli rakennettu nimenomaan vankikuljetuksen tarpeisiin. Matka-aika lyheni noin puoleentoista kuukauteen, mutta matka ei siitä huolimatta ollut helppo, sillä vielä 1880-luvulla runsas kymmenesosa karkotetuista kuoli matkalla.

Suomalaisten karkotettujen olosuhteet Siperiassa parantuivat olennaisesti, kun 1850-luvun lopulla perustettiin vain suomalaisille tarkoitettu siirtokunta Verhne Sujetukiin Jenisei-joen itäpuolelle Sajarin vuorten juurelle noin sadan kilometrin päähän Kiinan rajasta. Maa oli hedelmällistä ja ilmastokin lempeä. Sijaitsihan se samalla leveyspiirillä kuin pohjois-Saksa. Elinolot olivat niin hyvät, että karkotetuilla heidän jälkeläisistään puhumattakaan ei yleensä ollut halua palata Suomeen, kun asiaa 1900-luvun alussa selvitettiin. Monet elivät vauraina maanviljelijöinä ja kunnioitettuina kansalaisina.

Suomessa ei Siperian oloja tunnettu. Sinne joutumista pidettiin surkeana kohtalona. Sitä osoittaa autonomian ajalta oleva Surullinen veisu Siperiaan tuomituista.

Woi woi onnettomuus suuri,
Kun heillä jo matkalla,
Ennen kuin ollaan juuri,
Siperias paikalla.

Transportit monenlaiset,
Sillä pitkällä matkalla,
Yöt päivät muuttuwaiset,
Elo kansat maan paikoilla.

— —

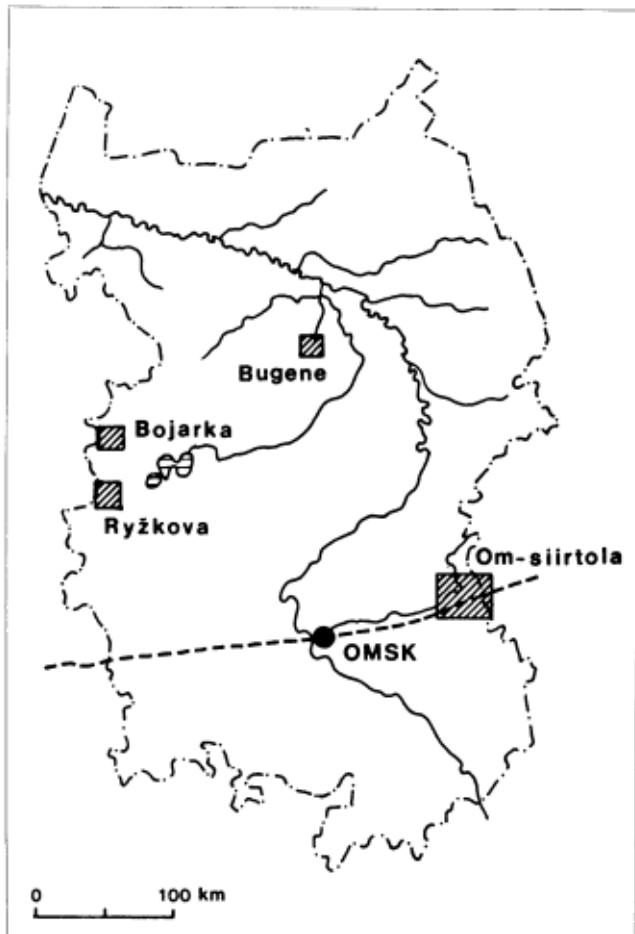
Wartialla ruoko kädes,
On aina walmisna,
Ja rauta kuma pajas,
Puku ja Harniska.

— —

Surkeus on aiwan suuri,
Putoxet kaikista tarpeista,
Ei koskan kaikkia juuri,
Olo siellä ehdolla.

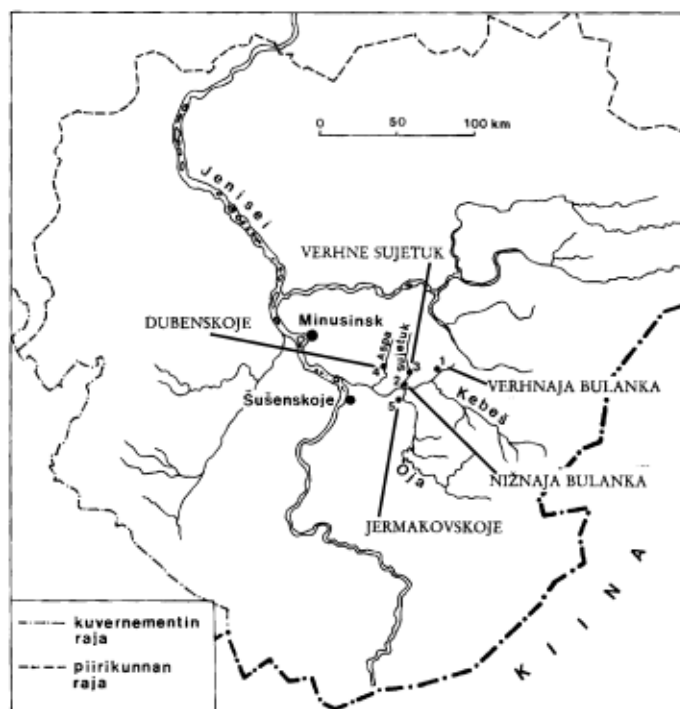
Woi woi onnetointa Pohjalaista,
Joka Siperian jounut,
Isän maat aina muista,
Sydän harmista patunut.

KARTTA N:O 1. SUOMALAISTEN SIIRTOLOIDEN SIJAINNI NYKYISEN OMSKIN OBLASTIN ALUEELLA.

Om-siirtola sijaitsi lähellä Omskin kaupunkia.

KARTTA N:O 2. JENISEIN KUVERNEMENTIN MINUSINSKIN PIIRIKUNTA.

1. = VERHNAJA BULANKA
2. = NIŽNAJA BULANKA
3. = VERHNE SUJETUK
4. = DUBENSKOJE
5. = JERMAKOVSKOJE

Karkotuspaikkoja oli Jenisei-joen ja Kiinan rajan välisellä alueella Siperiassa.

Toinen paikka, johon Kallemme olisi voinut joutua, oli Om-siirtola runsaat tuhat kilometriä lännempänä tasaisella arolla lähellä Omskin kaupunkia. Siellä oli suuri latvialaisille, virolaisille, inkeriläisille ja suomalaisille tarkoitettu siirtola. Kullakin kansallisuudella oli oma alueensa, suomalaisilla myös oma pappi, kirkko ja koulu. Kallen karkotusvuosi 1876 oli viimeinen, jolloin suomalaisia osoitettiin sinne keskitetysti. Siirtola ei ollut myöhemminkään mikään syrjäkylä, sillä Siperian rata tuli kulkemaan sen halki 1890-luvulla.

Suomesta karkotettiin Siperiaan vuosina 1822–1888 runsaat 3300 henkeä, heistä naisia vajaat 500. Vuosi 1876 oli yksi karkotuksen huippuvuosista. Silloin Siperiaan vietiin vajaa 80 suomalaista. Karkotetuista lähes kolme neljäsosaa oli siirtolaisia. Tuomion saattoi saada nykykäsityksen mukaan pienistäkin rikkomuksista, sillä pelkän irtolaisuuden takia karkotettiin toista tuhatta henkeä, heistä lähes neljäsosa naisia.

Karkotetuista on hyvin huonosti järjestelmällisiä tietoja, vaikka jo vuoden 1822 asetus olisi velvoittanut raportoimaan sään-

nöllisesti karkotettujen oloista Suomeen. Suomalainen virallinen lehti ihmettelee tätä vielä vuonna 1876 sanomalla, että "viime aikoina on vangeissa meidän maassa herännyt halua päästä Siperiaan siirtolaisiksi, ja tämä on sitä oudompaa kuin, mikäli tiedetään, ennen sinne menneistä ei ole tullut mitään tietoa".

Venäläisiä raportteja on vain joistakin suomalaisten sijoituspaikoista eikä enää ollenkaan 1860-luvun loppupuolelta lähtien, sillä silloin suomalaiset saivat oman papin Siperiaan ja tämän tehtäväksi tuli kirkonkirjojen pitäminen. Näitä on säilynyt huonosti, sillä osa tuhoutui jo aikoinaan tulipaloissa ja osa jäi Siperiaan, kun viimeinen Suomesta lähetetty pappi palasi takaisin Tarton rauhan jälkeen 1920-luvulla. Tarkkaan ei ole edes tiedossa, minkä verran tietoja on säilynyt, sillä vielä 1980-luvullakaan Venäjän oikeuslaitoksen arkistoihin ei päässyt tutustumaan edes tieteellistä työtä varten.²

Elämä ja perhe

Keski-Suomi-lehti kertoi lauantain 24.1.1874 numerossaan³, että Jyväskylän raastuvan-oikeudessa oli saman viikon maanantaina ollut tutkittavana rahanväärennysasia. Syytetty Kaarle Korhonen oli kotoisin Rautalammin pitäjän Särkisalon kylästä. Hänen elämänsä ei liene ollut kovin säntillistä aikaisemminkaan, sillä jo edellisen vuoden 1873 kesäkuulla hänen vaimonsa Maria Leinonen oli vaatinut Suomalaisessa virallisessa lehdessä häntä palaamaan "yhdessäelämää vuoden ja yön sisällä" laillisen eron pyytämisen uhalla⁴.

Itsellinen Karl Gustav Korhonen s. 26. 1.1841 ja vaimo Maria Leinonen s. 18.3.1839 oli tuolloin kirjattu rippikirjaan Särkisalon pohjoiskinkerin sivulle. Maija on käynyt säännöllisesti ripillä, mutta Kallella ei ole rippimerkintöjä lainkaan. Lehti-ilmoitukseen Maija merkitsi kotipaikakseen Heikkilän. Se on samaa kantataloa Särkisalo 6 kuin Halla, jonka torppaan Raivioahoon heidät on kirjattu edellisessä rippikirjassa. Siellä Kalle oli merkitty ensin muonarengiksi eli rengiksi, joka sai osan palkastaan luontoisetuina, sitten itseliseksi.

Hallan eli Heikkilän talo oli tuttu Kallelle, sillä hän oli ollut siellä renkinä 1860-luvun

alussa. Hänen isoisänsä Antti s. 1776, k. 1867, oli ollut saman talon torpparina Pyhäniemen torpassa. Siellä Kallen isänkin Juhon s. 1815 perhe asui nuorempien lasten kanssa lastenkirjan mukaan vielä 1860-luvun alussa, kunnes äiti Liisa kuoli 1865.

Kalle on Juurikkaniemen Korholasta polveutuvaa särkisalolaista vanhan Rautalammin Korhosten suvun haaraa. Heistä kerrotaan Martti Korhosen sukukirjassa Wanhan Rautalammin Korhosia, Lars 1731 Särkisalo ja vuonna 2013 Wanhassa Tuomaassa julkaisussa jutussa Martti Korhosen suku. Isoisä Antti on taulussa 2 ja itse Kallekin näkyy juttuun liittyvässä sukupuussa.

Kalle ja Maija oli vihitty Rautalammillä 21.6.1863. Molemmat olivat tuolloin palveluksessa Hallassa. Maija oli ollut palveluksessa Saarijärvellä, mistä muutti samana vuonna kuin heidät vihittiin. Kalle oli myös ollut Saarijärvellä, vuoden renkinä Pyyrinlahden Listonniemellä, josta palasi samoin viikimisvuonna.

Poliisi- ja Raastuvanoikeuden asioita.

Tämän kunn 19 p:nä, jolloin Raastuvanoikeus, raastuvan-jaarnan pidettyä kaupungin kirkossa, alkoi toimensa tällä vuodella, oli seuraavat rikosasiat tutkittavana:

3:tti oli tutkinnon alla toinen Kaarle Korhonen, Särkisalon kylästä Rautalammin pitäjässä, väärän setelirahan sekä tekemisestä että kaupitsemisesta. Korhonen kielsi koskaan tehneensä setelirahojia, vaan tunnusti tämän kunn 7 p:nä täällä antaneensa yhden 20 markan setelin, jonka hän tiesi olevan väärän, eräälle Saarijärveläiselle, joka otti sen oikeana vastaan. Korhosen taskuista löydettiin valmiiksi leikattuja paperi palasia, 20 markan setelin suuruisia ja maalatut samoilta väreillä kuin semmoiset setelit. Asia katsoittiin lopullisesti tutkituksi täällä ja jätettiin Raastuvanoikeuden päätettäväksi. Korhonen panttiin rautoihin ja passitettiin läänin linnaan tuomista odottamaan.

Keski-Suomi-lehti kertoi 24.1.1874 Kallen asian käsittelystä oikeudessa.

Maija oli kotikylän tyttöjä, vanhemmat itsellinen Eero Eeronpoika Leinonen, s. 1798 ja Liisa Aatuntytär Varis s. 1786. Jos merkintä pitää paikkansa, niin äiti oli huomattavan iäkäs synnyttäjäksi, yli 50-vuotias. Kastettujen kirjaan syntymäpaikaksi on merkitty naapuri-talo Iloharju, Särkisalo 7. Lastenkirjan mukaan perhe asuu kuitenkin Maijan syntymän aikaan Koivusillan talon, Särkisalo 8, Kangasjärventaipaleen torpassa.

Raivioahossa Maijalle ja Kallelle syntyi vuonna 1865 poika Joel, joka kuoli kuitenkin jo runsaan vuoden ikäisenä. Muita lapsia lastenkirjassa ei näy eikä Hiskikään heitä tunne. Ei Hiski tunne kyllä Joeliakaan. Voi tietysti kysyä, oliko tällä murhenäytelmällä merkitystä Kallen myöhempisiin vaiheisiin.

Rikos ja tutkinta

Raastuvanoikeudessa Kallea syytettiin "väärän setelirahan sekä tekemisestä että kaupitsemisesta". Karl Korhonen oli syyttäjän esittämän ja Rautalammin seurakunnan antaman papintodistuksen mukaan itsellismies Rautalammin pitäjän Särkisalon kylästä, syntynyt 26. tammikuuta 1841. Hän omasi kelvollisen kristinopin tuntemuksen ja oli käynyt ehtoollisella viimeksi 6.6.1869. Syytetty kielsi koskaan tehneensä setelirahaa, mutta tunnusti antaneensa yhden vääräksi tietämänsä setelirahan yhdelle saarijärveläiselle, joka otti sen vastaan oikeana. Todistajat kertoivat asiasta näin.

Keskiviikkona tammikuun 7. päivänä 1874 kaupunginpalvelija Tobias Taipale oli tavannut saarijärveläisen torppari Karl Kiliansson Kukkulan juopuneessa tilassa kadulta ja vienyt tämän selviämään kaupunginvankilaan. Tarkastettaessa tältä oli löydetty väärennetty 20 markan seteli.⁵

Kalle Kukkula oli – mitä raastuvanoikeuden pöytäkirjassa ei sanota – syntyjään Liimatainen, vanhemmat Kilian Heikinpoika Liimatainen (1810–1864) ja Anna Sofia Matintytär (1808–1878) Saarijärven kirkkoherran puustellin Kolkanniemen Ylä-Parkatin torpasta, Saarijärvi 1. Tapahtuma-aikana Kalle asui vaimonsa Eeva Sofia Juhontytär Lindin (s. 1840) ja kuuden lapsensa kanssa saman talon Kukkula-nimistä torppaa.

Kukkula kertoi saaneensa setelin samana päivänä kaupassa Kalle Korhoselta. Tätä ryhdyttiin etsimään ja tavoitettiin piakkoin. Korhonen tunnusti tietäneensä setelin väärennetyksi. Tutkittaessa huomattiin hänellä olevan muutamia paloja samanlaista viivoitettua postipaperia kuin mistä seteli oli tehty. Paperi oli leikattu samankokoisiksi paloiksi ja värjätty samenväriseksi kuin oikea kahdenkymmenen markan seteli ja osittain öljytty.

Kahdenkymmenen markan seteli vuodelta 1862.

Kaupankäynti oli tapahtunut seuraavasti. Kalle Kukkula oli tavannut kadulla Korhosen ja saarijärveläisen itsellisen David Bockin, jotka molemmat hän tunsu ennestään. Korhonen oli tahtonut ostaa Kukulalta pasliikan (huppulakki = tuittuli = bašlik), jonka tämä oli vähän aikaisemmin ostanut kaupustelevalta juutalaiselta 6 markalla. Sovittiin 19 markan 50 pennin hinnasta. Korhonen maksoi 20 markan setelillä. Kukkula oli vasta kaupunginvankilassa huomannut setelin väärennetyksi. – Juutalainen ei liene ollut kaupungin vakituksia kauppiaita, vaan tullut kaupunkiin talvimarkkinoille.

Korhonen kertoi asian toisin. Hän oli tullut kaupunkiin vasta mainittuna päivänä ja tavannut siellä hänelle tuntemattoman miehen. Ilman että kukaan kolmas henkilö olisi ollut näkemässä, hän oli ostanut tältä taskukellon viidentoista markan hintaan. Pian tämän jälkeen hän oli myynyt kellon kahdeksallatoista markalla toiselle tuntemattomalle miehelle, joka oli antanut setelin ja saanut vaihtorahaa kaksi markkaa. Korhonen ei ollut heti, vaan vasta vähän ajan perästä huomannut setelin vääräksi.

Myöhemmin samana päivänä Korhonen oli tavannut Kukkulan ja pasliikan kaupassa antanut tälle saman setelin tietäen sen vääräksi, mutta ei ollut sanonut siitä mitään Kukulalle. Korhonen kielsi koskaan itse valmistaneensa seteleitä. Löytyneet paperinpalat hän oli leikannut muistikirjasta, jonka hän oli tehnyt itselleen. Ne olivat luultavasti

öljyyntyneet ja värjäntyneet, kun hänellä oli ollut ruosteisia kellosepän työkaluja samassa taskussa.

Korhonen kertoi, että hän oli jo useiden vuosien ajan tehnyt kellosepän töitä ja että jo ennen viimeksi kulunutta joulua oli kotonaan tarjonnut työpalveluksia. Hän oli viimeksi oleskellut Laukaassa, jossa hän oli korjannut sekä tasku- että seinäkelloja siellä täällä.

David Bock oli kertomansa mukaan tavannut Karl Korhosen, jonka tunsikin ennestään. Korhonen oli tarjonnut mukana olleesta pullosta ryypyn ja kertonut viime aikoina voineensa melko hyvin. Tämä oli vetänyt taskustaan esille punaiseksi värjäytyneen paperin, jonka sisällä hänellä oli ollut ainakin kaksi kahdenkymmenen markan seteliä ja puhunut, että hänellä myös tulevaisuudessa olisi rahaa. – Humalaan juomista pidettiin niin suurena järjestysongelmana, että parin vuoden päästä Jyväskylässä kiellettiin viinan myyminen pulloittain, sallittiin myydä "vain värjättyä viinaa eli rommia". Pienin viinan myyntierä oli tuolloin 5 kannua eli noin 13 litraa!⁶

Bock oli pyytänyt saada katsoa seteleitä ja Korhonen oli näyttänyt niitä. Bock oli heti huomannut niiden olevan vääriä ja kysynyt, mistä Korhonen oli saanut ne. Tähän Korhonen oli vastannut, että hän kyllä saisi niitä niin paljon, että niitä voisi kantaa nyytissä.

Sitten he olivat tavanneet Kukkulan, jolla oli ollut sama kaupunkikortteeri kuin Bockilla. Korhonen oli heti tahtonut ostaa Kukkulan pasliikan, mihin tämä oli suostunut. Korhonen oli antanut maksuksi väärän setelin, jota vastaan Kukkula tietämättä sitä vääräksi oli

antanut joitakin lantteja. Bock ei ollut tahtonut sekaantua Korhosen ja Kukkulan kaupan-tekoon eikä kertonut, millaisen setelin Korhonen oli Kukkulalle antanut.

Kaupunginvankilan vahtimestari Gustaf Efraim Bräcker oli tutkinut Korhosen taskut, kun tämä oli tuotu vankilaan. Yhdestä niistä oli löytynyt neljä paperinpala. Kysyttäessä Korhonen oli sanonut, että hän ei tiedä, mitä papereita ne olivat ja miten ne olivat hänen taskuunsa joutuneet. Korhosen toisessa taskussa oli pieni viila ja pienet pihdit, jotka eivät olleet ruosteisia. Niitä tämä oli sanonut käyttäneensä kellosepän työssä.

Tuomio

Korhosen taskuista löydettyjen 20 markan setelin kokoisiksi leikattujen ja setelin kaltaiseksi väritettyjen paperipalojen katsottiin osoittavan hänet syylliseksi. Korhonen pantiin rautoihin ja passitettiin lääninvankilaan odottamaan tuomiota Vaasan hovioikeudesta, minkä päätettäväksi asia jätettiin.

Vaasan hovioikeus käsitteli Korhosen asian tuoreeltaan jo maaliskuussa 1874. Rahanväärennys oli raskas rikos. Säädökset tosin olivat vanhoja: kuninkaalliset asetukset vuosilta 1741 ja 1747, keisarin vahvistamina 1812 ja 1860. Korhonen tuomittiin menettämään kunniansa, hirtettäväksi ja haudattavaksi vain pyövelin läsnäollessa⁷. Päätös alistettiin keisarille ja se muuttui ensin pakko-työksi ja lopulta karkottamiseksi Siperiaan. Ehkä kuitenkin yhtä lopullinen rangaistus, sillä Korhosesta ei ole kuultu mitään sen jälkeen.

Tietoja on saatu Rautalammin ja Saarijärven seurakunnan rippi- ja lastenkirjoista sekä seuraavista lähteistä:

¹ Senaatin oikeusosaston päätöstaltio Da 98. Saatavissa verkosta <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=14933731>, kuva 547.

² Juntunen, A. Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja suomalaiset Siperiassa. Suomen vankeinhoidon historiaa, osa 3. Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto, Helsinki 1983.

³ Keski-Suomi no 4, 24.1.1874, s. 4.

⁴ Suomalainen Wirallinen Lehti 21.6.1873, no 74, s. 4.

⁵ Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden tuomiokirja 1874 § 3. Jyväskylän kaupungin maistraatin ja raastuvanoikeuden arkisto Cc13. Jyväskylän maakunta-arkisto.

⁶ Keski-Suomi no 2, 15.1.1876, s. 2.

⁷ Vaasan hovioikeuden kirje Hänen Keisarilliselle Majesteetilleen ja Vaasan läänin kuvernöörille 12.3.1874. Vaasan hovioikeuden arkisto, Vaasan maakunta-arkisto.

Partaharjun Aukustin sukua

Seija Nenonen, Suonenjoki

Ukkini August Korhonen syntyi 1882 Partaharjun mäkituvassa (Kerkonjoensuu 2, Koukkuharju) Kalle Korhosen ja Eeva Stiina Huttusen perheeseen. Vartuttuaan aikuiseksi hän meni naimisiin Elina Jäntin kanssa, asuivat Kerkonjoensuun Aholassa, joka oli tietääkseni Vesterilän torppa, kunnes ostivat sen omakseen.

Ahola on kilometrin päässä Kerkonkoskelta Rautalammin suuntaan ihan tien vieressä. Raivasivat peltoa, viljelivät maata, hoitivat kotieläimiä: lehmiä, lampaista, sikoja. Hevonen oli apuna. Kaikki työt tehtiin silloin käsin, ei ollut koneita. Vilja leikattiin sirpillä, tehtiin rukiista lyhteitä, jotka koottiin kuhilaille kuivumaan ja puitiin riihessä varstalla.

Ukki kävi myös kodin ulkopuolella töissä. 1900-luvun alkupuolella Venäjän armeija teetätti vallihautoja Kerkonkosken kanavan ympärille*, ajoivat tukkipuita sinne hevosella. Upseeri oli ollut vahtimassa ja johtamassa työntekoa. Suomi oli silloin Venäjän vallan alla, joten upseeri oli venäläinen. Vallihaudoilla turvattiin vesireittien turvallisuutta, koska ne olivat tärkeitä kulkureittejä. Tiet olivat huonokuntoisia.

Isäni Eino kertoi, että oli vienyt kahvia ja ruokaa omalle isälleen Augustille, kun tämä oli ollut kaivamassa lapiolla Kerkonkosken kanavaa. Kertoi, että häntä pelotti isänsä ollessa syvällä kanavan pohjalla ja sieltä oli noussut ruokatauolle. Ukkini oli valtion töissä, jossa tehtiin teitä ja kaivettiin ojia niiden varrelle lapiolla. Työt olivat kausiluontoisia, koska talvella kovien pakkasten aikaan niitä ei voitu tehdä. Talviaikaan hevonen ja mies tekivät metsätöitä.

Sota-aikana hevosia tarvittiin myös rintamalle. Sinne joutui ukinkin hevonen. Se säilyi hengissä sodasta, mutta pysyvä lento-konepelko säilyi loppuun saakka. Ukki oli sodan päätyttyä hakenut hevosensa Suonenjoen asemalta junalta. Kotiin Aholaan päästyään hevonen oli halunnut mennä rappusen eteen ja pysähtyä odottamaan mummolta sokeripalaa, jonka myös sai. Muisti vielä tämän herkuttelun. Mummolta oli päässyt itku.

August oli luonteeltaan suoranuottinen ja "jämtti", ei hyväksynyt vilppiä ja vääryyttä, tasapuolinen myöskin. Meillä käydessään oli karamellipussit mukana, mutta antoi niitä yhden kerrallaan, siis kaikille lapsille saman

verran. Hänen maallinen vaelluksensa päättyi syyskuulla 1958 pellolla haravoidessaan, siis työnsä ääressä.

August ja Elina.

Vanhempani

Isäni Eino syntyi 1917 Kerkonjoensuun Aholaan. Työkuntoiseksi kasvettuaan oli nuorena ollut vähän aikaa renkinä Koukkulammissa. Isänsä oli käynyt hakemassa pois. Hakiessaan oli sanonut: "Ei sinua ole rengiksi tehty". Talonväki oli ollut pahoillaan.

Isän äidinisä Aapeli Jäntti oli rakentaja. Mummoni Elinan veljestä Albertista tuli maalarimestari. Oli opettanut isäni ja hänen veljensä Toivon maalariiksi. Työelämä vei

August (oikealla) Kivisalmella 1920-luvulla.

Toivon Jyväskylään. Isäkin oli siellä maalarina ennen asevelvollisuuden suorittamista. Taulumäen kirkkoa maalatessaan oli horjahtanut ja meinannut pudota maahan, viime tipassa saanut kaiteesta kiinni. Kaikki maalit tehtiin silloin itse, olivat voimakashajuisia.

Armeijan isä kävi Käkisalmissa. Sen jälkeen syttyi sota ja isä joutui rintamalle JR28:aan ja

Eino sotasairaalassa mandoliini sylissään.

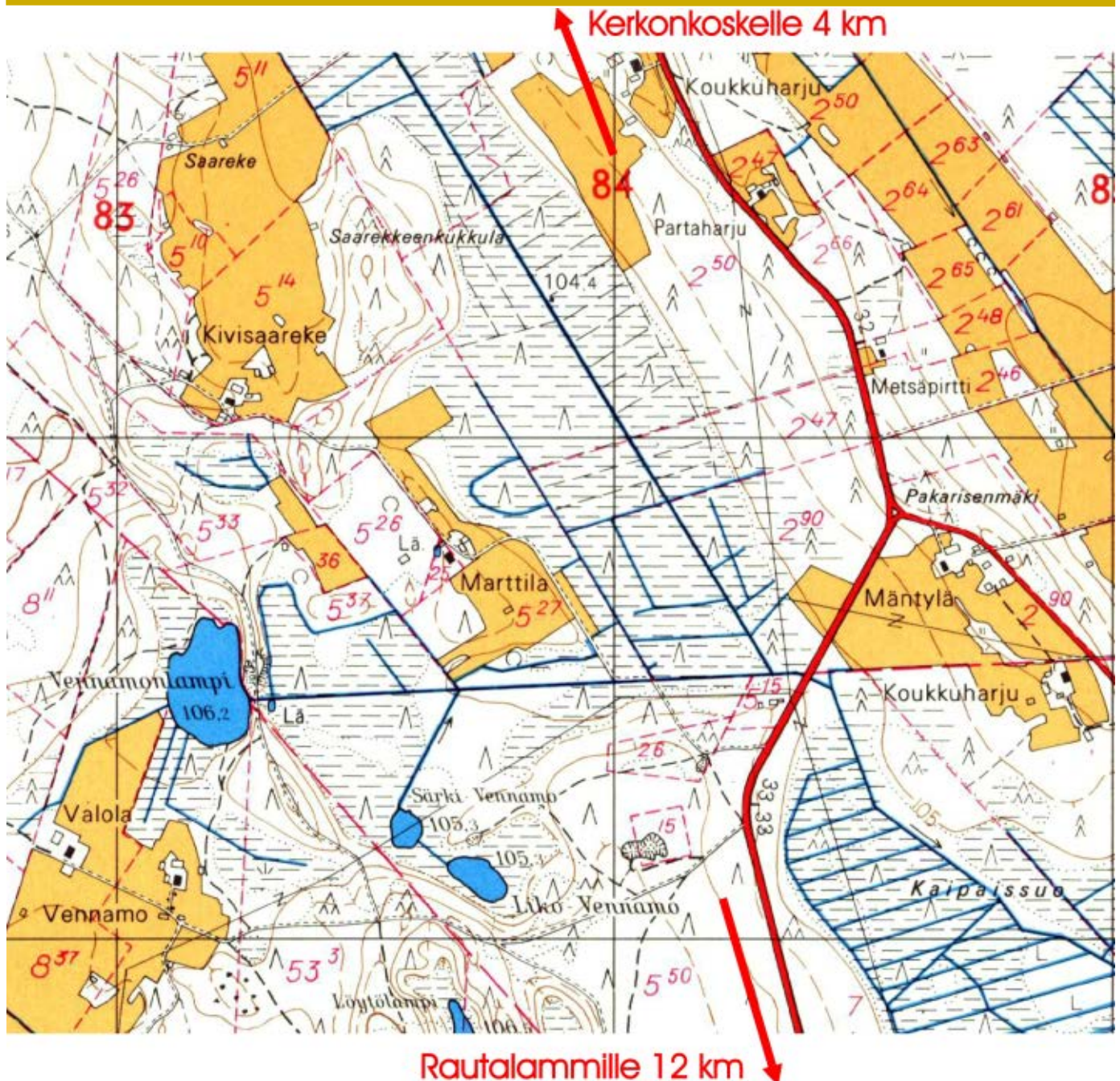
JKR7:ään. Selässä hänellä oli sirpaleen jälki. Sotilassairaalassa otettu valokuva on tallella. Siinä isä on kuvattu kädessään mandoliini, jota osasi myös soittaa. Äiti kertoi, että sodan päätyttyä isä oli joskus huutanut unissaan, siis läpikäynyt tapahtumia. Ei silloin ollut mitään terapeutteja sodasta tulleille.

Äitini Taimi o. s. Pakarinen ja isäni tapasivat Aholan jälkeen Kerkonkoskelle päin menevällä tiellä. Äitini vei kermaa ja maitoa meijeriin hevosella. Nuori mies oli pyytännyt lupaa tulla reen jalaksille. Luvan oli saanut. Siitä alkoi heidän seurustelunsa, joka johti avioliittoon 1945. Isä oli sota-aikana istunut kannon päässä ja sanonut, että hän ei "tänne kurjuuteen tee yhtään poikaa". Heille syntyikin kolme tyttöä peräkkäin. Kolmannen tytön jälkeen isä oli todennut "tuli silloin sanottua, niin meille ei tule ollenkaan poikalasta". Neljäs lapsi oli kuitenkin poika.

Äitini oli syntynyt 1922 Sääksjärven kylän Vennamo-nimisessä talossa, vanhemmat August Pakarinen ja Amalia o. s. Konttinen (Pakaristen sukukirja, taulu 238). Äidin äidinäiti oli muuten myös Korhosia: Anna Sofia Taavetintytär s. 1879. Äiti oli vasta toisella kymmenellään, kun hänen vanhempansa kuolivat keuhkotautiin, ukki ensin 39-vuotiaana 1935 ja mummo 38-vuotiaana 1938. Antibioottia ja penisilliiniä ei ollut vielä keksitty, joten hoitoa ei ollut. Tilanpitoa jatkoi äidin setä Vilho (Pakaristen sukukirja, taulu 239). Lapset Taimi ja Orvokki jäivät hänen hoitoonsa. Opettaja oli tullut pyytämään heitä menemään oppikouluun, kun olivat tunnollisia ja hyviä oppilaita, mutta holhoojana ollut setä ei ollut laskenut.

Äidin vanhemmat August Pakarinen ja Amalia Konttinen.

Partaharju oikealla ylhäällä ja Valola vasemmalla alhaalla. Kartta Maanmittaushallituksen aineistoa, peruskartta 1973.

Vanhempieni ja myös Vilhon mentyä naimisiin 1945 tila jaettiin. Setä Vilho jäi Vennamolle ja vanhempani perustivat uuden tilan. Sen nimeksi tuli Valola. Pihapiirien väliä oli vain pari sataa metriä. Aluksi he rakensivat pienen saunamökin ja navetan, johon mahtui neljä lehmää Ihme, Illi, Impi ja Ihana, sika sekä musta hevonen nimeltään Pirkko. Se oli isälläni apuna raivattaessa ja viljeltäessä Valolan peltöjä, talvella myös metsätoissa.

Elämää Valolassa

Muistuu mieleeni, että savunhaju tuli vastaan, kun tulin syksyllä koulusta kotiin. Isä poltti

raivuualueeltaan kantoja tehden uutta peltoa. Oli hänellä kuokka apuna ja lapio. Hevosella tekivät peltotyöt, viljat kuivattiin seipäillä ja puitiin puimakoneella. Puimakone oli koko kylän yhteinen. Moottorina oli "porilainen", jossa oli puuttuttava ääni. Välillä luiskahti remmi pois, jos syöttäjä laittoi liian suuren "tupon" nieluun. Elämä oli työntäyteistä eikä mitään helppoa, kuten silloin oli kaikkialla.

Olin jotain 7–8-vuotias, kun isäni oli jäädä metsään. Oli saanut pyörtymiskohtauksen ja puolitajuttomana hoiperrellen päässyt hevosen rekeen. Pirkko toi isän rappusten eteen. Kuinka olisikaan käynyt, jos hevonen ei olisi tuonut isää kotiin metsästä. Säikähdys oli

suuri, kun äiti nosti reestä ylös kalpean miehen. Taksi tilattiin ja lähdettiin lääkäriin. Samalla sairaalareissulla tohtori Honkanen leikkasi isältä struuman. Kaulassa oli pitkä arpi etupuolella kaulaa loppuelämän ajan.

Jo sitä ennen äitini oli sairastunut astmaan. Kohtaus tuli aina, kun teki pitempään töitä navetassa. Silloin ei vielä tiedetty, että voisi olla allerginen lehmille. Haki eläkettäkin, mutta ei saanut. Siinä oli ollut miettimisen paikka, että muuttavatko Jyväskylään, jossa setäni Toivo asui perheineen. Isänikin oli nimittäin ammatiltaan maalari, vasta naimisiin mentyään rupesi maanviljelijäksi. Puhdas ilma ja maaseutu veivät kuitenkin voiton.

Pelastukseksi tuli tätini Orvokki, joka jätti kesken jo aloittamansa puutarhakoulun ja tuli takaisin Valolaan. Orvokki ei mennyt naimisiin, uhrasi elämänsä hoitaakseen tilaa ja siinä sivussa auttoi lastenhoidossakin. Hän oli monitaituri, osasi tarttua eteen tuleviin erilaisiin töihin, perusti kaksi pientä kasvihuonetta Valolaan, myi kukan- ja tomaatintaimia. Kesällä oli juurikasveja ja mansikkaa. Myöhemmin meillä lapsilla on 4H-kerholaisina oma nimikkomansikkamaa.

Perheen kasvaessa vanhempani rakensivat 1950-luvun "muotia" olevan rintamamiestalon ja uuden navetan, jota aluksi käytettiin pihattona, jossa lehmät olivat irti. Lapsia syntyi kaikkiaan kuusi, viisi tyttöä ja yksi poika: Seija 1945, Hilikka 1947, Ritva 1948, Pentti 1950, Pirjo Anneli 1953 ja Riitta Hellevi 1956 (Pakaristen sukukirja II, taulu 238a).

Eino ja Taimi vierailulla tyttären kotona, Seija kaataa kahvia.

Seuraava sukupolvi

Aikuistuessamme me tytöt muutimme kaikki työn perässä ja naimisiin mentyämme pois. Veljeni Pentti oli "opiskellut" äitini ja isäni opastuksella karjanhoitoa ja maanviljelystä. Siinä "sivussa" kasvoi ja varttui aikuiseksi. Meni naimisiin Anja Markkasen kanssa. Ja jäi sitten jatkamaan tilan pitoa, kun vanhempani luopuivat siitä tultuaan eläkeikään. Tätini Orvokki meni töihin Suonenjoen osuusmeijeriin ja myöhemmin Kuitusen puutarhaan Rautalammille. Vanhempani jatkoivat tilan kehittämistä ja laajentamista ostaen lisää peltoa. Aikaa on kulunut ja nyt heidän poikansa Ville ja Essi Hänninen pitävät "huolta" Valolasta, viljelevät maata ja hoitavat karjaa. Tosin Anja ja Pentti voimiansa mukaan heitä auttavat. He asuvat nykyisin Koukkulammilla.

Isälläni oli tapana kesälauantaisin aina ennen saunaa haravoida piha siistiksi, pyhäkuntoon. Lintuja syötti joka talvi, teki kottaraisille pönttöjä ja pääskysille alustoja, ettei pesä tippunut maahan. Eläkeläisenä ja terveenä ollessaan heidän yhteinen harrastuksena oli soittaminen. Äiti soitti hanuria, isä viulua. Opiskelivat Anneli Tarvaisen johdolla nuotit. Äiti teki myös omia sävellyksiä, joita meillä on muistona hänen harrastuksestaan. He esiintyivät usein, kuten Alfred Tannerin juhlissa Rautalammilla. Se tilaisuus näytettiin myöhemmin televisiossa. Äitini ja tätini soittivat Rautalammin kirkossa silloisen kanttorin kanssa. Kodissamme soi musiikki.

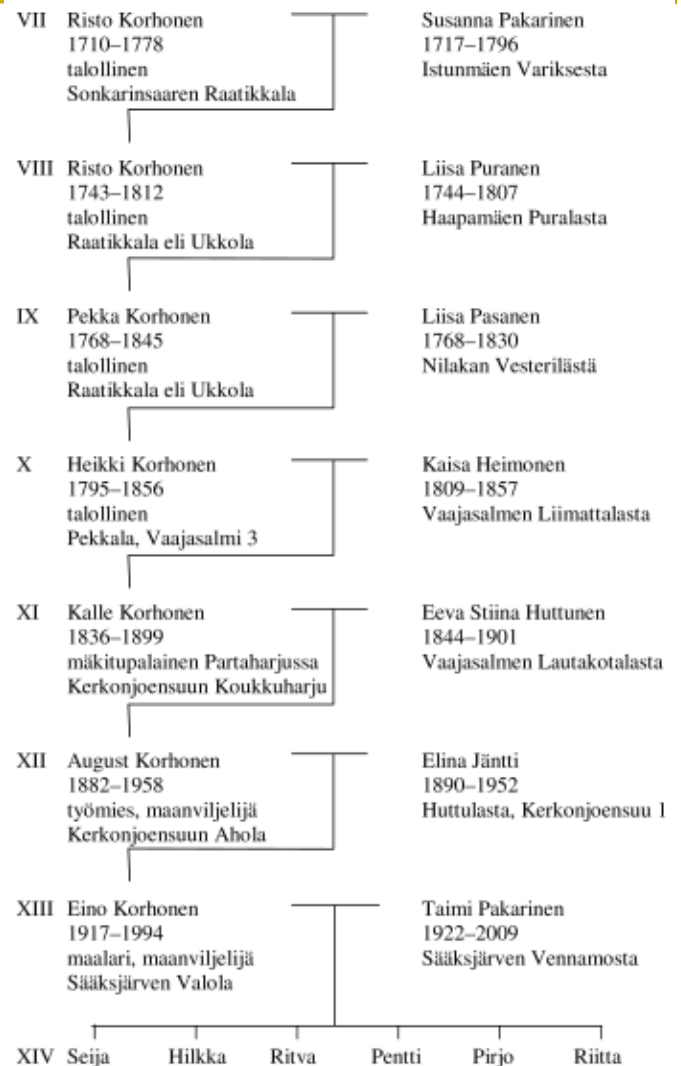
Pentti ja Anja jatkoivat talon pitämistä Valolassa.

"Kotikonsertti." Eino, Orvokki ja Taimi.

Isän viulu soi tosi kauniisti, kunnes aivohalvaus vei harrastuksen. Se jälkeen he muuttivat Rautalammin kirkolle asumaan, mutta kesät he viettivät Ojalassa, puolen kilometrin päässä Valolasta. Aivohalvaus vei puhekyvyn. Vajaat neljätoista vuotta isä eli "puhumattomana" jatkoajalla. Ymmärsi kyllä puheen, pystyi sanomaan "kyllä", "ei" ja "niin". Keskustelimme elekielellä asioista. Viimeiseksi leposijakseen isäni olisi halunnut "nukkua" Valolan pihassa kallion vieressä kasvavan ison kuusen juurella, mutta silloin ei vielä saanut lupaa.

Ukkini ja mummoni jälkeläisissä on paljon ylioppilaita, erilaisiin ammatteihin valmistuneita, kaupunkiin perheineen muuttaneita, monen työn taitajia, taiteilijoitakin. Ihmis-elämä ja Suomi ovat paljon muuttuneet meidän kaikkien kohdalla. Kehitys kulkenut eteenpäin, etenkin tekninen kehitys. Ihmis-

käsiä ei enää työssä tarvita, kuten ennen, taloa hoitaa useinkin vain kaksi henkilöä koneineen. Elämä jatkuu ja sukupolvet vaihtuvat. Jokainen meistä tahollaan hoitaa oman "sarkaansa".

Vanha luku ja uusi luku

Ilmaus "vanha luku" viittaa päiväyksissä juliaaniseen kalenteriin ja "uusi luku" gregoriaaniseen kalenteriin. Gregoriaaniseen kalenteriin siirryttiin useissa katolisissa maissa vuonna 1582, mutta Ruotsissa, Suomi mukaan lukien, vasta 1753. Välistä jäi pois 11 päivää, sillä gregoriaaninen kalenteri oli jäänyt jälkeen todellisesta ajankulusta. Muutosvuonna 1753 helmikuun 17. päivää seurasi maaliskuun ensimmäinen päivä.

Venäjälle kuuluneessa ns. Vanhassa Suomessa eli siis Viipurin kuvernementissä ei siirrytty uuteen lukuun, koska Venäjällä käytettiin edelleen juliaanista kalenteria. Kun Suomesta tuli Suomen sodan seurauksena Venäjään kuuluva suuriruhtinaskunta, niin täällä käytettiin edelleen gregoriaanista kalenteria, vaikka virallisiin asiakirjoihin merkittiin kaksoispäiväys, esimerkiksi 7./20.3.1901; ensin siis juliaanisen (venäläisen) ja sitten gregoriaanisen (suomalaisen) kalenterin mukainen päivän järjestysluku.

Ero oli 1800-luvulla vain 12 päivää, joten asialla ei ole suurta merkitystä muuta kuin päivän tarkkuudella laskettavissa 1700-luvun puolen välin tienoita koskevissa aikaväleissä ja ehkä myöhemmin maatalouden kevätöissä, joissa lähes kahden viikon ero vanhan luvun mukaisten perinteisten muistisääntöjen ja todellisen vuodenkierron välillä saattoi olla merkittävä.

Tarkempia tietoja esimerkiksi

http://www.saunalahti.fi/hirvela/historismi_sivut/kalenterisivu.html.

Sukulehteä tekemässä

Hannu Korhonen, Orimattila

Sukulehtemme Wanha Tuomas on ilmestynyt jo neljännesvuosisadan ajan. Lehteä on koko ajan tehty ilmaisena harrastustyönä. Kirjoituspalkkioitakaan ei ole maksettu. Siitä huolimatta sukulaiset ja välistä muutkin ovat tarjonneet hengentuotteitaan julkaistaviksi, joten lehti on saanut jatkaa toimintaansa. Tässä jutussa kerrotaan, miten sukulehteä on tehty ja miten se on muuttunut ajan myötä.

Jäsenille oli lähetetty 1980-luvulla sivun tai kahden pituinen kirjeenmuotoinen sukutiedote kerran vuodessa. Sitten 1990-luvun alussa sukuneuvostossa ruvettiin pohtimaan sen laajentamista tiedotuslehdeksi. Helmikuun 1992 alussa "lehtisestä" on keskusteltu sukuneuvostossa. Esillä ovat olleet nimiehdotukset "Tuomaan sanomat" ja "Paavon sanomat", joista edellinen viittaa kantaisäämme ja jälkimmäinen Vihta-Paavoon.

Sukuneuvoston pöytäkirjoja noilta vuosilta ei löytynyt eikä kukaan oikein muista, miten idea lehden tekemisestä syntyi. Luulen kuitenkin olleeni aloitteellinen tässä asiassa, sillä olin tehnyt monta vuotta muutaman muun opettajan kanssa Matemaattisten aineiden opettajien liiton oppilaslehteä. Siinä yhteydessä toimitus- ja kirjapainotyö olivat tulleet tutuiksi. Paljon apua sukulehden tekemisessä on ollut myös oppilaslehteä tehdessäni käymästäni pitkästä tietokirjoittajakurssista.

Tulevasta lehdestä kerrottiin vuoden 1992 sukutiedotteessa ja siitä keskusteltiin kesällä sukukokouksessa Laukaassa. Asiaa edistämään nimettiin toimikunta, johon tulivat kuulumaan Hannu Korhonen, Ritva Tikkanen, Ulla Korhonen ja myöhemmin nimettävä toimittaja. Mitään toimittajaa ei kuitenkaan koskaan valittu, vaan tammikuussa 1993 sukuneuvosto antoi toimittamisen valitun toimikunnan tehtäväksi ja päätti, että lehti julkaistaan monisteasuisena, mikä tarkoitti käytännössä A4-kokoa ja offset-painoa.

Lehden nimeksi tuli Ilkka Korhosen ehdotuksesta Vanha Tuomas. Käytännössä työtä ei kuitenkaan ollut helppoa jakaa, sillä Ritva Tikkasella oli sihteerin asemassaan ihan tarpeeksi sukuseuran töitä ja Ulla Korhosen osallistumista vaikeuttivat pitkät etäisyydet Kuopion ja Orimattilan välillä. Siksi toteutusvastuu jäi valtaosaltaan toimikunnan kolmannen jäsenen, nykyisen toimitussihteerin tehtäväksi.

Sukuneuvoston eli sukuseuran hallituksen puheenjohtaja kirjoitti lehden pääkirjoituksen ja sihtööri terveisiä, nykyiseltä nimeltään jäsentietopalsta, mutta muuten lehden tekeminen ajautui siis tehtäväksi Orimattilassa. Lehden organisaatiota vahvistettiin 2000-luvun ensikymmenen puolivälissä, kun sukuneuvoston varapuheenjohtaja Minna Vanhamäki valittiin lehden vastaavaksi päätoimittajaksi. Nimitys ei suinkaan ollut vain muodollisuus, sillä hänestä on ollut lehden tekemisessä suurta apua ja tukea, kun hänellä on monien muiden avujensa ohella suomenkielen yliopistokoulutus. Toimitus oli senkin jälkeen vielä pitkään muodollisesti organisoinnissa, sillä vasta vuonna 2013 lehden tekijä nimettiin toimitussihteeriksi.

Kirjapainot vaihtuvat

Ensimmäiset lehdet tehtiin paperitaitolla. Tämä tarkoittaa sitä, että tekstit kirjoitettiin tekstinkäsittelyohjelmalla ja tulostettiin paperille samoin kuin kuvatkin. Tuotos kuvattiin kirjapainossa ja painettiin lehdeksi. Tällaisen alkeellisen menettelyn tuottaman painolaadun heikkous näkyy ensimmäisen vuonna 1993 ilmestyneen lehden kuvista. Lehteä painettiin aluksi pienissä kirjapainoissa Orimattilassa: Kirjapaino Rahikka Ky, HR-Lomakepaino ja Orimattilan offsetpaino.

Lehden laajentuessa ja vaatimustason kasvaessa ruvettiin pyytämään tarjouksia kauempaakin. Vuosien 1998–2001 lehdet painoi Yliopistopaino Helsingissä. Seuraavana vuonna Domus-offset Tampereelta teki edullisimman painotarjouksen. Lehteä tehtiin koko ajan halvinta ratkaisua etsien. Painoasu oli yksivärinen ja paperi uusiopaperia. Painotarjouksia pyydettiin muutaman vuoden välein, mutta Domus-offset pärjäsikin hinta-

kilpailussa jatkuvasti. Lehti painettiin Tampereella aina vuoteen 2014 asti, vaikka Kopijyvä oli välillä ostanut pienemmän painotalon.

Vuonna 1996 siirryttiin sähköiseen taittoon. Lehti tehtiin kaupallisella PageMaker-ohjelmalla. Näidenkin lehtien taittovedokset tulostettiin aluksi paperille. Kirjapaino kuvasi sitten paperisivut ja painoi lehden. Vuonna 2006, kun olin jäänyt eläkkeelle, edessä oli uusien ratkaisujen etsintä. Onneksi silloin oli tarjolla avoimen ympäristön taitto-ohjelma Scribus. Yhteisö sattui myös tarjoamaan koulutusta juuri silloin. Eihän sukuseuralla ollut varaa lähettää kurssille, mutta järjestäjät ottivat kaksi etäopiskelijaa, joten kurssin voi käydä verkon välityksellä ilman läsnäoloa.

Ilmaisojelmanä Scribus ei ehkä ollut ihan niin helppokäyttöinen eikä monipuolinen kuin kaupallinen ohjelma, mutta se riitti mainiosti sukulehden tarpeisiin. Ja on riittänyt tähänkin asti. Luullakseni juuri tässä yhteydessä alettiin lähettää lehti sähköisessä muodossa kirjapainoon. Painotekniikka muuttui samalla offsetista digipainoksi, mikä tarkoitti sitä, että lehti tulostettiin sähköisestä pdf-originaalista suoraan paperille ilman välivaiheita. Se helpotti tekemistä ja painojälkikin parani.

Ulkoasu muuttuu

Sillä tavalla toimittiin sitten kymmenen vuotta. Välillä sukuneuvosto keskusteli lehden värillisyydestä, mutta ratkaisu osoittautui kerta kerralta liian kalliiksi. Yksivärinen lehti täytti tarkoituksensa. Lukijat, sukuseuran jäsenet eivät enempää vaatineet. Mutta kilpailussa sillä ulkoasulla ei pärjätty. Lähetin kerran lehden sukulehtikilpailuun saadakseni ulkopuolista arviota lehdestä ja ehkä myös ohjeita paremman lehden tekemiseen. Ei sijoitettu eikä sanaakaan saatu palautteeksi.

Olin silloin tällöin pyytänyt tarjousta nelivärisestä lehdestä ja myös sellaisesta versiosta, jossa kannet olisivat neliväriset, vaikka sisus olisikin edelleen yksivärinen. Vuonna 2015 saimmekin kohtuullisen edullisen tarjouksen nykyiseltä kirjapainoltamme Kevamalta Kuopiosta. Värilliset kannet eivät olleet enää kalliit. Hintahaitari oli kuitenkin laaja. Kallein tarjous oli yli kolminkertainen halvimpaan verrattuna aivan samasta tuotteesta. Lehden tekemiseen

muutos ei vaikuttanut, sillä sähköisessä muodossaan lehteä oli tehty jo vuosia.

Lehden sivumäärä oli koko ajan kasvanut. Niinpä uusi paino ehdotti liimasidosta aikaisemman selästä nidotun vihon asemesta. Tästä oli sekin tekninen etu, että kun aukeamankokoiset sukupuut olivat aikaisemmin olleet sidottuja keskiaukeamalle, niin nyt niitä voidaan sijoittaa taittolehtinä juuri siihen kohtaan, mihin ne asian mukaan kuuluvat. Liimasidos mahdollistaa myös paksumman lehden tekemisen.

Värikansilla osoittautui olevan yllättävän suuri merkitys. Sukuneuvoston jäsen Jyrki Korhonen ehdotti vuoden 2015 lehden lähettämistä sukulehtikilpailuun. En ollut asiasta ollenkaan innostunut, koska aikaisemmalla kerralla osallistumisesta ei ollut tullut mitään palautetta. Nyt kuitenkin pärjättiin hyvin. Tultiin toiseksi sukuseurojen lehtien sarjassa 30 lehden joukosta. Ja luullakseni juuri värikansien ansiosta, sillä sisällön asu ei ollut juurikaan muuttunut.

Tietysti tässä on vuosien aikana myös opittu paljon. Erityisesti kuvien käsittely on nykyisillä ohjelmilla aivan toista kuin pari vuosikymmentä sitten. Haalistuneesta ja repeleisestakin alkuperäiskuvasta saa ihan katseltavaksi kelpavaa. Puutteet ja viat on toisaalta vain hyväksyttävä, sillä vanhat kuvat ovat ainutkertaisia. Parempia ei ole saatavissa eikä aina ehkä edes olemassakaan.

Kirjoittajakunta monipuolistuu

Ensimmäisissä lehdissä oli vain seurauutisia, runoja ja sukuneuvoston jäsenten kirjoittamia pikkujuttuja. Kolmanteen lehteen saatiin jo uusi kirjoittaja, joka kertoi viitasaarelaisen Silon talon pihapiiristä. Jutut olivat edelleen hyvin lyhyitä, sivun, enintään kahden pituisia. Vasta vuoden 1998 lehdessä oli kaksi muun kuin sukuneuvoston jäsenen kirjoittamaa tekstiä: Riutan Iita muisteli lapsuuttaan Vessannolla ja Paavo Korhonen kirjoitti huonekalutehdas Korhosen toiminnasta.

Lehti oli aluksi pieni myös sivumäärältään. Vielä vuoden 2000 lehdessä oli vain 12 sivua. 20 sivun raja ylitettiin vuonna 2004. Sivumäärä oli pitkään 30:n tuntumassa. Se raja ylitettiin lopullisesti vasta vuonna 2012. Sisältö oli alkanut kuitenkin monipuolistua jo heti 2000-luvun alusta, kun sukulaiset olivat

ottaneet lehden omakseen ja alkaneet lähetellä juttuja ja runoja yhä useammin. Tekemiseenkin oli enemmän aikaa, kun olin jäänyt eläkkeelle vuonna 2005.

Samoilla tienoilla lehtemme alkoi muuttua seura-asioista kertovasta tiedotuslehdestä sukulehdeksi. Yksi edelläkävijöistä oli Marjatta Korhonen, joka kirjoitti 2000-luvun ensikymmenen jälkipuolella useita kertomuksia Kärkkäälän Korhosista. Sukuselvityksiä oli julkaistu jo pitempään yksi vuodessa aina, kun sellainen juttu oli saatu, ensimmäiset Ilkka Korhosen kirjoittamina, mutta pian monien muidenkin.

Lähetettyjen kirjoitusten ohella yhä tärkeämmiksi alkoivat nousta lukijoiden ehdotukset kiinnostavista aiheista. Näitä ovat lähettäneet vuosien aikana muiden muassa Mäntän Pekka Korhonen, joka on itsekin ollut kirjoittajana monessa artikkelissa, Vesannon Jyrki Korhonen, Siilinjärven Martti Korhonen sekä Suolahden Eine Rautavirta ja Veli Rytönen. He ja monet muutkin ovat olleet suureksi avuksi toimittaessaan auliisti tietoja ja kuvia sekä pyydettyäessä että jopa pyytämättäkin. Erityisesti kirjaesittelyt ovat olleet yksinomaan sukulaisilta saatujen vihjeiden varassa.

Artikkeleista on usein juuri tämän ansiosta alkanut tulla pitempiä ja yksityiskohtaisempia. Monipuolisuutta tuo myös se, että kirjoittajat toimivat yhdessä niin, että yhdellä artikkelilla saattaa olla puolen tusinaakin kirjoittajaa. Yhteen lehteen kirjoittajien määrä kasvaa myös. Vuoden 2016 lehteen kirjoitti kaikkiaan parikymmentä henkeä.

Lehden tekemisestä

Ensimmäisten lehtien tekoon meni vain muutama päivä vuodessa, ja lehteen pantiin kaikki materiaali, joka vain saatiin. Muutamaa viimeistä lehteä on tehty jo lähes ympärivuotisesti. Sukulehtemme tekeminen onkin muuttunut yhä pitkäjänteisemmäksi ja suunnitelmallisemmaksi. Joitakin juttuja valmistellaan jopa useita vuosia idean syntymisestä lukien. Oman aikansa saattaa viedä kirjoittajan innostaminen ja saaminen uskomaa siihen, että oman lähisuvun vaiheet kiinnostavat myös muita sukulaisia.

Juttuja on alkanut kertyä varastoon, sillä kaikkea ei voida aina julkaista heti. Nykyinen

sidostapa ei rajoita lehden kokoa, mutta lehti pysyy ehkä kiinnostavampana, kun samaan lehteen ei tule monta samantapaista juttua. Niinpä erityisesti toimituksen tekemät jutut saattavat nykyään joutua odottamaan useita vuosia. Sen sijaan uusien kirjoittajien jutut pyritään julkaisemaan mahdollisimman pian.

Tärkeäksi tekijäksi lehden tekemisessä on osoittautunut kirjoittajien tukeminen ja opastaminen. Kiinnostavia tarinoita on paljon. Ongelmana on saada muokatuksi olemassa olevasta aineistosta jotakuinkin yhtenäinen juonellinen kokonaisuus, jota lukija on helppo seurata. Monesti lukijat tarvitsevat myös taustatietoja ja selityksiä. Useissa tapauksissa on käytetty sellaista työnjakoa, että kirjoittaja kertoo kiinnostavan tarinan ja toimitus taustoittaa juttua esimerkiksi selvittämällä tarinassa esiintyvien henkilöiden sukutaustan ja laatimalla sukulaisuussuhteita havainnollistavia sukupuuta.

Merkittävä asia on myös sen esille tuominen, miten pikkutarkkaa ja työlästä monista lähteistä koottavien sukutietojen yksityiskohtien kerääminen ja varmistaminen on. Toisen käden lähteisiin ei useinkaan ole luottamista, vaan tiedot on tarkistettava alkuperäislähteistä, joissa niissäkin voi olla virheitä, jotka paljastuvat vasta vertaamalla useaa lähdeasiakirjaa. Lyhyenkin jutun taustoittaminen ja siinä esiintyvien ihmisten henkilöllisyyden varmistaminen saattaa siksi vaatia melkoisen suuren lähdemäärän läpikäymistä. Oikeastaan vasta viime vuosisadan puolelta kirjoittajilla alkaa olla tarkkoja päivämääriä ja vuosilukuja ja niiden varassa siltä ajalta eletäänkin, sillä 1900-luvun tiedot ihan alkuosaa lukuunottamatta ovat maksullisten henkilörekisterien uumenissa.

Monesti vanhoissa asiakirjoissa esiintyvät yksityiskohdat, varsinkin lyhenteet jms. eivät avaudu ilman esillä olevan asiaan liittyvän alan tai ajankohdan historian erikoistuntemusta. Suuri kiitos on osoitettava monille asiantuntijoille, jotka ovat olleet valmiita jakamaan tietämystään. Näitä henkilöitä on sekä yliopistoissa että arkistoissa. Arkistohenkilökunta auttaa myös auliisti lähteiden etsimisessä. Myös muilta sukututkijoilta on saatu paljon tulkinta-apua esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa käsinkirjoitetun lähteen teksti ei ota avautuakseen toistuvista yrityksistä huolimatta. Yksin ei kannata jäädä tuskailemaan, vaan apua kannattaa pyytää.

Sukulehteä ei olisi ilman kirjoittajia. Siinä suhteessa tämä suku ansaitsee erinomaisen kiitoksen. Kirjoituksia ja ehdotuksia kirjoituksiksi tulee runsaasti. Siltä osalta lehden tulevaisuus on turvattu. Suku on myös suuri, joten aiheita ei puuttune tulevaisuudessakaan. Ja vaikka et heti ryhtyisikään kirjoittamaan sukulehteen, niin vanhat kirjeet, asiakirjat ja kuvat kannattaa panna talteen. Samoin kannattaa haastatella vanhoja sukulaisia ja panna muistiin heidän kertomuksiaan. Niillä on suuri merkitys arkistotietojen täydentäjänä sitten, kun kiinnostus herää.

Entä tulevaisuus

Nykyinen toimitussihteeri alkaa olla jo vanha. Takana on 25 vuoden rupeama sukulehden tekemisessä. Työtä ja vastuuta olisi hyvä ruveta jakamaan ja valmistella sillä tavalla lehden tekemisen siirtämistä kokonaan nuorempiin käsiin. Työ on nykyisellään järjestetty niin, että se olisi helposti jaettavissa isompiin tai pienempiin osiin halun, kiinnostuksen, taitojen ja käytettävissä olevan ajan mukaan.

Kaikkein kiireellisin olisi tarkistuslukijan saaminen. Lehteen jää joka vuosi lukuisia pieniä virheitä – turhia merkkejä, puuttuvia merkkejä, vääriä kirjaimia – joita ennen sanottiin lyönti- tai painovirheiksi. Tarkistuslukijan tehtävä olisi käydä taittovedos läpi ja korjata virheet. Se ei näytä onnistuvan toimitussihteeriltä. Työtä olisi päivä, pari vuodessa, mutta merkitys lehden lukijalleen antamalle vaikutelmalle olisi suuri. Samoin kuvankäsittelyn osajalle olisi töitä.

Kolmas helposti jaettavissa oleva tehtävä olisi juttujen toimittaminen, mikä on yksinkertaisimmillaan oikeinkirjoituksen tarkistamista, sanajärjestysten ja kappalejakojen hienovaraista parantelua, kuvatekstien tekemistä, otsikon muotoilua ja kaikkea muuta sen tapaista. Tavoitteena on tehdä jutusta mahdollisimman luettava. Jotkut kirjoittajat toivovat perusteellisempaakin muokkausta, jopa jutun rakenteen suunnittelua aina juonen ja näkökulman valintaan asti. Joissakin jutuissa saattaa myös olla kirjoittajan lisäksi useampia avustajia, jotka toimittavat kuvia tai muistitietoa. Yhteydenpito näihin ja jutun

lopullinen kokoaminen kuuluvat myös jutun toimittamiseen. Tätä työtä olisi jaettavissa juttukohtaisestikin käytettävissä olevan työajan mukaan.

Sitten on paljon valmistelu- ja pohjustustyötä, joka voi olla aiheiden etsimistä ja yhteyden pitoa tuleviin kirjoittajiin, neuvomista, opastamista ja rohkaisua. Monet jutut lähtevät nimittäin liikkeelle siitä, että sukulainen ottaa yhteyttä kysyäkseen jotain omaan sukuhaaraan liittyvää asiaa. Juttuihin liittyy myös jälkihoitoa. Kirjoittajille lähetetään lehdestä yksi kirjoittajakappale kiitokseksi, kun kirjoituspalkkioita ei makseta. Siinäkin on oma työnsä, vaikka ei se vie kuin muutaman tunnin vuodessa.

Myös graafinen suunnittelu ja taitto olisivat eriytettävissä toimitustyöstä. Tämä on ehkä suurin ja näkyvin yhtenäinen tehtävä lehden tekemisessä. Vaikka ei siihenkään mene osaavalta tekijältä kuin muutama päivä, jos jutut on huolella toimitettu. Nämä edellyttävät tekijältään jo teknistä osaamista ja tarvittavia välineitä sekä parhaimmillaan graafisen suunnittelun tajua, mutta sekin valinta tulee sukuseuralle eteen ennen pitkää käytännön pakosta, sillä nykyinen taittaja on jo kahdeksannella vuosikymmenellään. Jos olet perillä edes auttavasti taittotyöstä tai haluaisit ruveta sitä opettelemaan ja sinulla olisi viimeistään muutaman vuoden päästä aikaa siihen, niin ota yhteyttä päätoimittajaan tai toimitussihteeriiin.

Pieni taloushallinnon palanenkin olisi tarjolla. Talous on edelleen sukuseuran kynnystekijä, sillä toiminta pyörii ensisijaisesti jäsenmaksujen varassa. Lehti painetaan siellä, mistä työ on saatavissa edullisesti. Markkinoiden seuraaminen, painotarjousten pyytäminen ja yhteydenpito kirjapainoon ovat myös oma, pieni mutta tärkeä tehtävänsä.

Yksi uusi, erillinen toimituksellinen tehtävä olisi myös tarjolla. Henkilökuvia elävistä sukulaisista on toivottu lehteen jo pitkään. Nyt olisi suunniteltuna valmis yhden sivun formaatti. Ei tarvittaisi muuta kuin tekijä etsimään kiinnostavia sukulaisia, julkkiksia tai taviksia, kaikki ansaitsevat esittelyn. Yhdestä kolmeen vakiomuotoista henkilökuvaa vuodessa. Vakiokysymykset, puoli liuskaa tekstiä ja valokuva. Pienimmillään puolen päivän työ vuodessa, mutta merkitys lehden ilmeelle huomattava.

Henkilökuva

Pekka Korhonen, Mänttä

Vesannon sukkokouksessa 2016 kutsuttiin Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseuran kunniajäseneksi Hannu Korhonen Orimattilasta. Hän oli mukana jo 1970-luvun lopulla, kun sukuseuran toimintaa alettiin käynnistää uudestaan ja sitten pitkään sukuneuvoston jäsenenä. Hänen toimittamansa sukulehtemme Wanha Tuomas tuli toiseksi sukulehtikilpailussa 2015 kolmenkymmenen osallistujalehden joukosta. Mikä mies tämä Hannu oikein on? Hän kertoo itse:

Olen seitsenkymppinen eläkeläinen. Työuraani kuvaisin opetusalan sekatyöläiseksi: opettaja, opettajankouluttaja, tutkija, virkamies. Virkatöiden lisäksi tein niitä tukevia sivutöitä. Pidin luentoja opettajien koulutustilaisuuksissa, olin tekemässä oppikirjoja, toimittamassa matemaattista oppilaslehteä, järjestämässä peruskoulun matematiikkakilpailua sekä jäsenenä peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmia laatineissa työryhmissä. Lainmukaiselle vanhuuseläkkeelle pääsin 2005. Edelleen olen mukana matemaattisten aineiden opettajien ammattilehden Dimension toimituskunnassa.

Asustan Orimattilassa kirjahyllyjeni ja -kasojeni sekä vaimon postikortti- ja astiakokoelmien seassa. Pihalla on paljon kukkia, ruusuaita, kukkaketo, hedelmäpuita, kasvimaata ja kaksi mehiläispesää. Lapsia on kolme, kaksi kauppiasta Jyväskylässä ja ohjelmointiyrittäjä Kaliforniassa. Lapsenlapsia on kuusi. Työpaikkaa olen vaihtanut viidestä kymmeneen vuoden välein, asuinpaikkaakin muutaman kerran. Ehkä siksi juuret, lapsuudenkoti Äänekoskella ja suvun vanhat asuinpaikat Rautalammissa, ovat minulle tärkeitä.

Luen paljon kaikkea sekalaista ja kirjoitan. Polvi ei enää kestänyt koripallon pelaamista, joten se piti lopettaa viime talvena. Neljänneksivuosisadan olen toimittanut sukuseuramme lehteä Wanhaa Tuomasta. Parasta siinä on ollut sellaisten asioiden selville saaminen, joita ei ole ennen selvitetty, ja se innostuneisuus, jolla sukulaiset ovat lähettäneet kertomuksiaan ja ottaneet vastaan tietoja esivanhemmistaan. Itse olen Vaajasalmelta Saikarille siirtynyt sukumme haaraa, sukukirjan taulussa 15 mainitun Risto Rekonpojan jälkeläinen.

Olen luonteeltani utelias ja ollut mielelläni mukana uusia uria aukovissa hankkeissa, joissa ei ole valmista työskentelyn mallia. Olin 1970-

luvulla tekemässä koulukokeita, joilla arvioitiin alkamassa olevan peruskoulujärjestelmän tuottamia oppimistuloksia, 1980-luvulla kehittämässä tietokoneavusteista opetusta ja tietotekniikan lääninkouluttajana, 1990-luvulla käynnistämässä edelleenkin toimivaa kansallista oppimistulosten arviointijärjestelmää ja 2000-

Paanajärven hylje elokuussa 2016.

Kuva Pasi Aatsinki, Salla.

luvulla suomentamassa myöhemmin suuren suosion saavuttanutta matematiikan oppimisympäristöä Geogebraa. Sukulehden tekeminen sopii hyvin tähän sarjaan harrastuspuolella.

Vaikka ruohonjuuritason tekeminen on minun juttuni, niin ei se ole mennyt ihan huomaamatta. Matemaattisten aineiden opettajien liitto palkitsi minut kultaisella ansiomerkillä 2005 ja Teknologiateollisuuden satavuotissäätiö opettajapalkinnollaan samana vuonna, Viron matematiikan seura ja Tarton yliopisto Gerhard Rägo -mitalilla 2010 sekä sukuseura kunniajäsenyydellä 2016. Sukulehden tekemistä jatkan niin kauan kuin jaksan.

Korholan kartanon synty

Eero Lindsberg, Rautalampi

Liimattalan talo (Vaajasalmi 2) jaettiin isojaossa kolmeen osaan: Vaajasalmi 3 Pekkala, Vaajasalmi 4 Jussila ja Vaajasalmi 5 Tuomaala. Näitä jaettiin edelleen perillisten kesken sukupolvien vaihtuessa. Lassilan virkatalossa asunut maanviljelysneuvos Birger Westzynthius, jota kutsuttiin kirkonimellä "Lassilan Herra", osti ja yhdisti nämä osat. Uudelleen koottu tila nimettiin Korholan kartanoksi yhden osatalonsa mukaan.

Ostaja onnistui monivaiheisilla kaupoillaan hankkimaan noin 2000 hehtaarin yhtenäisen maakartanon, joka peltomaat olivat viljavia ja maat yleensä helposti viljelyyn otettavia korpimaita, jokien rantaniittyjä sekä hyvälaatuista suota, joiden viljely häntä erityisesti kiinnosti.

Metsissä talojen lähellä olevilla alueilla oli käytetty kaskiviljelyä, mutta varsinaiset metsämaat olivat hyvälaatuisia kangas- ja moreenimaita. Westzynthius oli myös Kerkon-kosken sahan isäntä ja talon maat sijaitsivat siitä viiden kilometrin päässä. Näin myös metsien hyödyntäminen oli helppoa.

Ongelmana olivat kaupan jälkeen torppareiksi muuttuneiden myyjien henkilösuhteet, koska torpparit olivat entisiä talollisia tai heidän lapsiaan. Taloissa oli myös perintöluontoisia torppia, mikä osaltaan vaikeutti tilannetta. Isäntä oli erittäin määräilevä, tottunut saamaan läpi oman mielipiteensä ja hänellä oli torppareiden työpäivästä kovemmat vaatimukset verrattuna seudulla olevaan käytäntöön.

Kauppahinta vaihteli myyjäkohtaisesti, mutta oli keskimäärin tasoltaan ajan yleisen maan hinnan mukainen. Kauppa toteutettiin taitavasti käyttäen hyväksi myyjien omistuksen ennakkojärjestelyjä ja myös väliostajia.

Myyjät

Kaupan kohteena olevat kolme taloa oli isojaon jälkeen sukupolven vaihtuessa jaettu määräosien perusteella yleensä aina kahtia ja siksi myyntiaikana talonosista kymmenen keskikoko oli hehtaareissa arvioiden enää 170 hehtaaria, mikä oli suhteellisen pieni verrattuna tuon ajan talojen yleiseen kokoon. Poikkeuksen tästä teki Vaajasalmi 4 Jussilan talon talonosa Lautakota, joka säilyi jakamattomana ja näin sen koko oli edelleen 1/2 kantatalosta eli noin 340 ha. Se myytiinkin vasta vuonna 1868.

Ainakin osalle myyjäperheistä oli myös kertynyt osuuksien lunastuksista velkaa ja omat hankaluutensa saattoi aiheuttaa tilanne, että osuus oli ajan tavan mukaan määräosa kantatalosta. Houkutus kauppaan oli suuri, sillä se selvittäisi osuuden todellisen suuruuden ja sitä lisäsi vielä mahdollisuus jäädä edelleen torppariksi talonosiin.

Myyjien perheet olivat tietenkin kaupan tekoaikana eri elämänvaiheissa. Vaajasalmi 3 Pekkalan päätalon eli Korholan isäntä Heikki Korhonen kuoli 1856. Myös toisen talonosan Rasinkangas/ Hemmolan isäntä Hemmo Jääskeläinen oli hänkin kuollut. Tällä oli kuusi tytärtä ja neljän tyttären osuuden lunastaminen kahden tyttären puolisoille oli vielä kesken, koska nuorin lapsista oli vielä alaikäinen ja tarvitsi holhoojan suostumuksen perintöosansa myyntiin.

Lopullisissa kaupoissa myyntihinta vaihteli myös paljon. Talonosien myynnin välittäjinä toimineista osakkaista taitavimmat pystyivät hyödyntämään tilanteen ja saivat hallintaansa myös entisten talonosien paikalle perustetut parhaat torpat. Myyjistä yksi sai vaihtokaupalla Westsynthiuksen kanssa haltuunsa uuden talon, kaksi osti muutaman vuoden sisällä oman talon, samoin yksi aluksi torpparina ollut. Kaupan jälkeen elantonsa torpparina sai 6–7 perhettä,

Erityisesti on merkille pantava leskien perheet, joista yksi oli kaupanteon jälkeen leskeksi jäänyt tarmokas torpparin puoliso, joka muutaman "sabattivuoden" jälkeen jatkoi torpparina kuolemaansa asti. Yksi myyjistä oli tytär, joka kuoli pian kaupanteon jälkeen, samoin yksi myyjistä oli naisleski ja muutaman vuoden kuluessa kolme muutakin perhettä jäi miehen kuoleman jälkeen lesken vastuulle. Heidän lisäksi myös osakkaana olleen appensa talossa yhteistaloudessa asunut osakas kuoli 1866. Lesken isä oli tuolloin jo iäkäs mies, joka luopui muutaman vuoden jälkeen talostaan.

Korhoseet Korholassa

Vaajasalmi 3 Pekkalan ensimmäisen isännän Pekka Matilaisen perheeseen syntyi vain kaksi tytärtä ja niinpä talo jaettiin heidän sukujensa omistukseen. Korhosen suku oli osamistajana vain kahden sukupolven ajan ja myöhemmin torppareina 1800-luvun lopulle asti. Muistoksi suvun omistuksesta jäi Pekkalan muuttuminen "Lassilan Herran" ostamien talojen yhteiseksi pääkartanoksi, jota alettiin kutsua nimellä Korholan kartano.

Sonkarinsaari 3 Ukkolan talon poika Heikki Korhonen s.1794 solmi 1817 avioliiton Liisa Pekantytär Matilaisen, s.1795, k. 1832, kanssa ja heille syntyi viisi lasta. Heikki tuli vävyksi ja muuttui myöhemmin isännäksi 1846perheen kotina olevaan Pekkalaan, joka oli entinen Liimatalan talon asuinpaikka.

Talonosaan kuului myös Hovilan, myöhemmin Pukkiharjun torppa, sekä hänen tätinsä Maria Matilaisen s.1764 perheen hallinnassa ollut Brofeltin eli Voutilan torppa. Talonosan alueelle syntyi ajan myötä sekä

Birger Westzyntius.
Kuva Rautalammin museon kokoelmista.

Pukkiharjulle että Heinsuo-Viitalan alueelle vielä kuusi torppaa, joista osa oli perustettu jo ennen vuotta 1858. Liisan kuoleman jälkeen Heikki solmi uuden avioliiton Kaisa Heimosen, s.1809, k. 1857, kanssa ja asui Pekkalaassa kuolemaansa asti 1856. Tästä avioliitosta syntyi kuusi lasta, joista kolme kuoli nuorena

Perillisten keskenään tekemistä omistustajärjestelyistä Liisan kuoleman jälkeen ei ole poikien Petterin ja Johanin perunkirjassa mainitun osuuden osalta tarkkaa tietoa. Ne olivat kuitenkin myöhemmin Gabrielin omistuksessa. Veljeksistä myös Henrik myi osuutensa Gabrielille. Birger Westzyntius osti 23. lokakuuta 1854 tehdyllä kaupalla 4/9 osaa koko vanhasta Vaajasalmi 3 Pekkalaasta Gabriel Korhoselta 900 hopearuplan hinnasta ja 15. lokakuuta 1855 Eva Lisa Korhosen osuuden julkisessa huutokaupassa holhoojalta Gabriel Hänniseltä 50 hopearuplan ja 1 kopekan hinnalla.

Näin Liisan talonosa, joka käsitti puolet talosta, siirtyi "Lassilan herran" omistukseen. Koska talo oli Henrik Korhosen ensimmäisen puolison perintöosaa, hänen toinen avio- puolisonsa ja avioliitosta syntyneet lapset eivät olleet myyjien joukossa.

Ote Rautalammin kihlakunnanoikeuden syyskäräjien pöytäkirjasta 10. syyskuuta 1855 talokaupan ensimmäisestä lainhuuto- käsittelystä, § 307:

...tuli esiin Maatalonpitäjä Herra Birger Westzyntius ja pyysi lainhuutoa 4/9 osalle Verotilalle No 3 Vaajasalmen kylässä, jonka hän [oli] ostanut täällä esitetyllä kauppa- kirjeellä [so. kauppakirjalla]]

Minun omistamani neljä yhdeksäsosaa (4/9) Verotilan No 3 puolikkaasta Vaajasalmen kylässä ja allamainitussa pitäjässä, josta minä [olen] toisen puolen perinyt äitini Liisa Mati-laisen jälkeen ja toisen puolen ostanut veljeltäni Henrikiltä, myyn minä täten kaikkine minulle kuuluvine osuuksineen kasvavista viljoista [utsäde gröda = kylvösiemenlaiho!], agronomi Herra Birger Westzyntiukselle, suoritetusta yhdeksästä- sadasta (900) hopearuplasta; ollen Ostajalla oikeus heti ottaa talonosa täyteen omistukseensa ja nautintaansa sekä sen myötä hakea lainhuutoa; Ja sitoudun kaupanvastuuseen [hemul] lain mukaan.

Lisäksi myyn minä mainitulle Herra Westzyntiukselle viisi suovaa heiniä, kaksi

suo-vaa rukiinolkia, kaksi suovaa ohranolkia, puolikkaan nuottaa ja rauta-ankkurin ja veneen sekä kaksi ... ja rautaharavan samoin 50 hopearuplan korvauksesta.

Siinä tapauksessa että minun isälleni tulee mahdollinen syytinkilain mukaan niin sitoudun minä siitä vastaamaan.

Vahvistetaan Rautalampi 23. lokakuuta 1854.
Gabriel Henrikson Korhonen
puumerkki

Ylläolevaan kauppaan ilmoitan olevani
kaikin osin tyytyväinen päiväys yllä
Birger Westzynthius

Todistavat
Staffan Manninen Carl Fabritius
puumerkit
Carl Ekberg
n a weckmanilta [ilmeisesti pöytäkirjakopion
kirjoittaja, käännös Hannu Korhonen]

Heikin lapset ensimmäisestä avioliitosta.

1. Pekka s. 27.8.1817, puoliso Riitta Hyvönen s. 6.8.1820, on kirjattu rippikirjassa asumaan 1850-luvulla Pukkiharjun/Hovin torppaan. Pekan omistusosa sisältyi kauppaan, jonka teon jälkeen hän joutui perheineen muuttamaan pois torpasta. Pekka kuoli jo 1860 ja leski Riitta asui lastensa kanssa itsellisenä miehensä veljen Johanneksen luona Lähteenkorvan torpassa ja vuodesta 1864 sisarensa luona Rautalampi 12 Juhannusmäen talon Koskensaaressa torpassa, kirjattu vuodesta 1882 maattomien luetteloon.

Pekan lasten vaiheet:

Poika Johan s.1844 oli renkinä ja myöhemmin perheineen itsellisenä asuen Isoahon torpassa kuolemaansa asti.

Kustaava s.1846 oli palvelijana eri taloissa sitten Mäkäraniemellä, jossa solmi avioliiton Vaajasalmi 4 Pöytäarin torpan haltiasukuun kuuluneen Otto Matilaisen kanssa. Perhe oli torpparina mm. Kärkkäiskylä 31 Ilvesahon torpassa.

Petter s.1851 oli pikkurenkinä ja renkinä mm. Kerkonjoensuu 4 Vesterilässä. Mentyään naimisiin muutti Kerkonkosken sahan työmieheksi. Perhe on kirjattu vuodesta 1882 maattomien luetteloon

Henrika s.1855 oli vuodesta 1873 alkaen palvelijana Rautalampi 16 Haapasalmen

talossa ja on kirjattu vuodesta 1882 alkaen maattomien yhteisluetteloon.

2. Johannes s. 22.3.1821, puoliso Maija Liisa Hulkkonen s.20.03.1821.

Lähti 1842 rengiksi Vesamäen kylälle Jauhialan ja Huttulan taloihin. Solmittuaan avioliiton palasi kotikylälleen ja oli sitten vuosina 1848–1850 torpparina Vaajasalmi 6 Ruunalammin torpassa ja jo ennen Vestzynthiuksen kanssa tehtyä kauppaa 1850-luvulla torpparina kotitalonsa Pekkalan Lähteenkorvan torpassa, jossa asuessaan myi osansa veljelleen Gabrielille. Muutti edelleen torppariksi Jussilan alueelle entiseen Lautakodan taloon ja sitten 1870 talolliseksi Siikakoski 13 Aittoniemen taloon, jossa järjesti vanhuuden päivinä omistuksen seuraavalle sukupolvelle.

Johannes oli tarmokas mies, joka pystyi hyödyntämään myös mahdollisesti saamansa osuuden kaupasta ja siitä oli näin hyötyä myös hänen lapsilleen.

Johanneksen lasten vaiheet:

Karl eli Kalle s.1848 sai omistukseensa Aittoniemestä osan, jonka myi muutaman vuoden kuluttua muuttaen Istunmäelle torppariksi ja puolison kuoltua on kirjattu itselliseksi.

Petter s.1850 oli mäkitupalaisena kotitalossaan ja vuodesta 1890 torpparina Istunmäellä.

Maria Lovisa s.1853. Puoliso tuli vävyksi taloon ja perhe vastasi sukupolven vaihdoksen jälkeen Aittoniemestä.

Kustaava s. 1855 solmi avioliiton leskeksi jääneen naapuritalon isännän kanssa. ja meni taloon emännäksi.

3. Eva Elisabet, s.1823, k. 1859, asui veljensä Pekan perheessä ja kuoli pian kaupan teon jälkeen.

Eevan lapsen vaiheet:

Poika Henrik s.1852 oli äitinsä yksinäinen lapsi, kuoli jo 22 vuoden ikäisenä. Oli äitinsä kuoleman jälkeen kasvattina ja renkinä seutukunnan torpissa.

4. Henrik, s.1826, k. 26.4. 1861, puoliso Anna Katariina Berg s.8.8.1834.

Myi osuutensa veljelleen. Asui talon myynnin jälkeen edelleen kuolemaansa asti

Korholan kartano 1900-luvun alussa. Kuva Rautalammin museon kokoelmista.

kotonaan Pekkalassa, josta leski Anna muutti takaisin kotiinsa Vilosensaaren, jossa hänen veljensä oli torpparina,

Saatu osuus helpotti lesken elämää. Oli vuoden ajan töissä, mutta palasi takaisin Vilosensaareen ja on kirjattu perheenjäsenenä (ei itsellisenä) torppaan.

Lasten vaiheet

Kolmesta lapsesta 2 kuoli pienenä, poika Kalle (s.1857) lähti rengiksi Koskenssaareen ja Nipuriin ja on kirjattu 1880-luvulla maattomien luetteloon.

5. Gabriel/Kaapro Korhonen (s. 1829 k.1877) puoliso Maria Lovisa Gråsten (s.1842 k.1923)

Hankki omistukseensa 4/9 osaa vanhasta Vaajasalmi 3 Pekkalasta ja myi sen edelleen 900 hopearuplan hinnasta Birger Westzynthiukselle. Lähti tilan myynnin jälkeen rengiksi ja mentyään naimisiin oli muonarenkinä Pukkiharjun seudun torpissa ja 1870-luvulla myllärin apulaisena Tyyrinvirralla. Perhe on kirjattu vuodesta 1875 Sahalan kinkeripiiriläisiin. Syynä oli ilmeisesti hänen sairastumisensa kuolinsyy tietona olevaan keuhkotautiin. Leski Maria on kirjattu vuodesta 1881 maattomien yhteisluetteloon. Asui ainakin Tyyrinvirran torpassa.

Tiedossa ei ole saiko Gabriel voittoa kauppahinnasta toimiessaan väliostajana? Vaikuttaa siltä, että rahaa ei ole liikaa tullut. Mikäli rahaa säästy, se helpotti lesken elämää.

Lasten vaiheet.

Perheeseen syntyi 5 lasta joista 3 kuoli lapsena ja tytär Edla Sofia 21 vuoden ikäisenä Lapsista säilyi elossa poika Petter, joka muutti v.1900 Andreaan.

Henrikin lapset toisesta avioliitosta Kaisa Heimosen kanssa.

Henrik kuoli 1856, ja puoliso Kaisa v.1857. Avioliitosta Kaisan kanssa syntyneistä lapsista kolme kuoli jo nuorena.

Lapset eivät ilmeisesti saaneet osuutta talon kauppahinnasta, koska talo oli ensimmäisen puolison Liisan perintöosaa ja esijärjestelyissä siirretty jo Gabriel Korhoselle.

6. Kalle Korhonen (s.1836) puoliso Eva Stina Huttunen (s.1844) Lautakodan isäntänä olleen Juho Huttusen tytär.

Mentyään naimisiin asui vuoteen 1867 asti puolisonsa Lassilan Herralle myydyin kotitalon Lautakodan alueella olevissa torpissa ja siten mäkitupalaisena Kerkonjoensuu 2 Sorrin ja Koukkuharjun alueella. Perheessä 11 lasta joista 7 saavutti aikuisiän

7. Fredrika Sofia (s.1843)

Oli palvelijana Rautalammi 3 Harjulassa ja Vaajasalmi 6 Pöytäarin torpassa. Kuoli jo vuonna 1861.

8. Maria (s. 28.11.1846)

Meni v.1860 ns. pikkupiiaksi Vaajasalmi 4 Pöytäarin torppaan, jossa kävi rippikoulun ja

lähti 1862 palvelijaksi Konnekosken seudulle mm. Vilosensaaren torppaan ja Rautalampi 17 Koskenpappilaan. Palasi vuosikymmenen lopulla kotiseudulleen jossa solmi 1869 avioliiton Albinus Häyrisen kanssa. Perheeseen syntyi 8 lasta, joista 2 kuoli pienenä.

Rahojen käyttö

Kaupasta osuuksista saatu korvaus tai sisarosuuksien lunastamisen jälkeen käteen jäänyt nettohinta jäi osakasten suuren määrän vuoksi useimmalle saajalle niin pieneksi, että sillä ei enää pystynyt ainakaan taloa ostamaan. Rahat auttoivat elämistä ja näyttää siltä, että leskien perheiden lisäksi monella perheellä ne kuluivat vähitellen elämiseen. Tästä kertovat rippikirjojen tiedot.

Monet saajien perheistä on kirjattu vanhuuden päivinäan piiriläisinä ja ns. loisinä

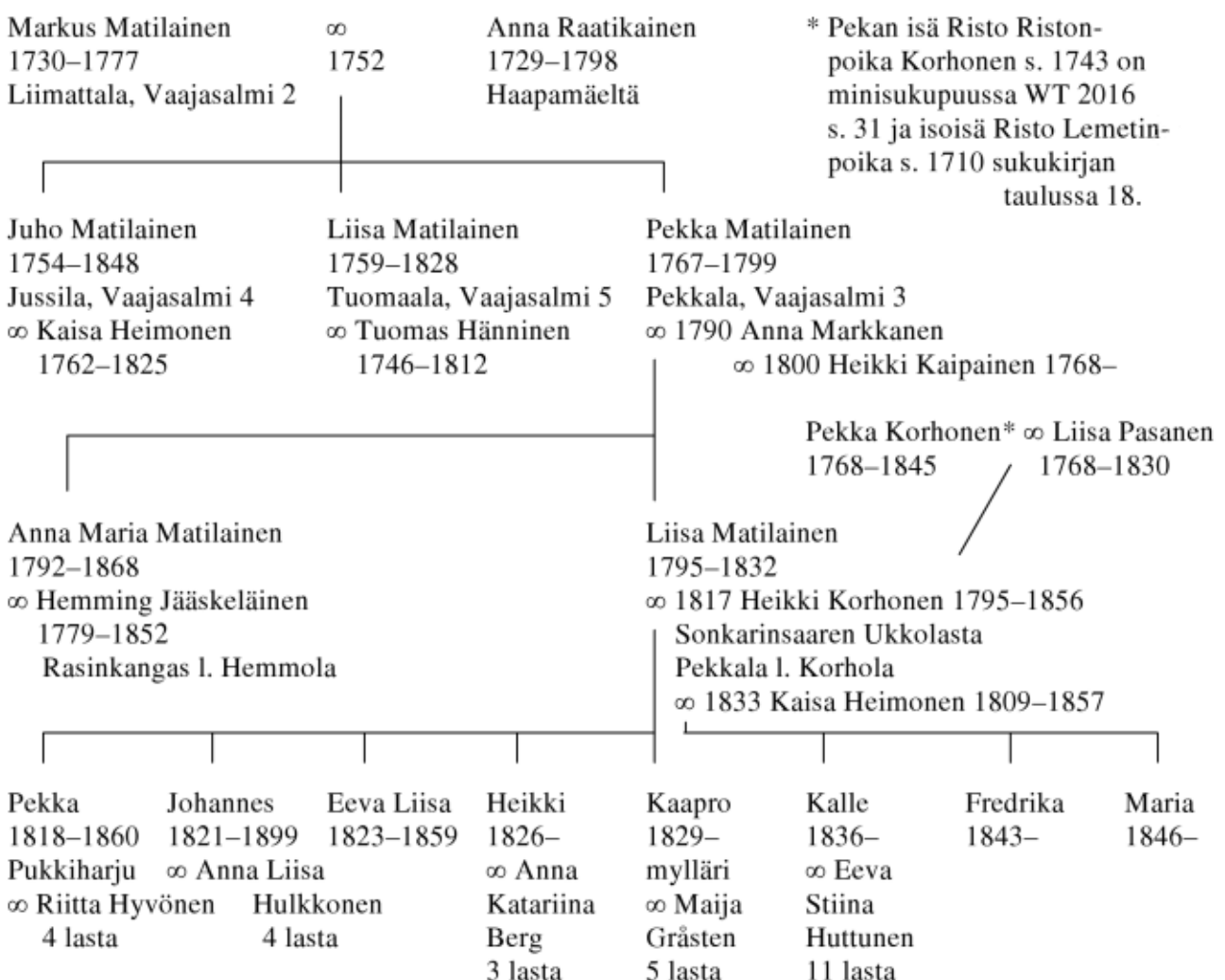
maattomien yhteisluetteloon. Todeksi näyttää muuttuneen tuolta ajalta peräisin oleva sanonta: "Jos myyt maasi, lopulta sinulla ei kuitenkaan ole maata eikä myöskään rahoja." Myyjien lasten käyttöön kauppahintaa ei enää säästynyt.

Poikkeuksiakin tietysti oli, taitavimmat osakkaat erottuivat jo kaupan tekovaiheessa. He pystyivät hallitsemaan talouttaan ja antoivat myös lapsilleen hyvän lähtöpohjan elä-mään. Paras esimerkki tästä oli Gabriel Hännisen Vaajasalmi 5 Isonahon alueelle perustama Tervaharjun uudistorppa, jossa oli seuraavan sukupolven aikana torppien itsenäistyessä peltoa ja niittyä yhteensä noin 50 hehtaaria.

Tämä esimerkki, kuten myös muiden "menestyjien" vaiheet kertovat että raha helpottaa, mutta ei ratkaise, tärkeintä on oma osaaminen.

Liimattalan Matilaisia ja Korhosia

Vaajasalmi 2 vanhaa numeroa, 3–5 uutta

Kirjoittaja **Eero Lindsberg** on saanut toimeentulonsa puolisonsa Eijan kanssa maanviljelyksestä Lehtolan karjatilalla, joka on entinen Vaajasalmi 6 Sahalan talon torppa. Korhosiin Eero liittyy muun muassa mummonsä sukujuurien kautta. Perheessä on kaksi lasta, joista poika puolisonsa kanssa jatkaa tehdyn sukupolven vaihdoksen jälkeen tilan viljelyä. Hän on sen kuudennen sukupolven edustaja.

Nuorempana Eero oli mukana kylän yhteisissä riennoissa ja yhdistyksissä sekä puolue- ja kunnallispolitiikassakin noin 30 vuotta. Viimeiset 20 vuotta ovat menneet lähinnä kotikylän sukujen ja niiden välisten sukulaisuuksien sekä viime vuosina kotiseutuhistorian tutkimisen merkeissä. Aiheina ovat olleet muun muassa Rautalammin virka- ja rälssitalot ja erityisesti niiden torppien vaiheet.

Liimattalan osatalojen sijainti

Hannu Korhonen, Orimattila

Vaajasalmen Liimattalaan oli tullut Särkisalon Pyhälahdesta 1700-luvun alkupuolella vävyksi Juho Matilainen (1702–1764). Hänestä tuli Liimattalan isäntä ja isännöyttä jatkoi hänen poikansa Markus (1730–1777). Talo jaettiin isojaon aikana kolmeen osaan Markuksen lasten kesken. Vanhan kantapaikan sai Pekka (1767–1799). Se sai numeron 3 ja nimen Pekkala. Se jaettiin vielä kahteen osaan Pekan tytärten kesken. Kantapaikkaa ruvettiin myöhemmin nimittämään Korholaksi Pekka Matilaisen vävyn Heikki Korhosen (1794–1856) mukaan. Talo sijaitsi nykyisen Korholan kartanon paikalla.

Pekalan toista puolikasta, Rasinkangasta, nimitettiin Hemmolaksi toisen vävyn Hemming Jääskeläisen (1779–1852) mukaan. Se sijaitsi noin kilometrin päässä Rautalammin pohjoisnurkasta pohjoisluoteeseen, kolmisen sataa metriä nykyisestä Voutilasta pohjoiseen. Hemmonahoksi nimitetty pihatanner oli kylän nuorten kokoontumis- ja pelipaikkana talon purkamisen jälkeen. Nykyään talon paikalla on vain lato. Toinen Liimattalan osatalo sai numeron 4 ja nimen Jussila Pekan toisen pojan Juhon (1754–1858) mukaan. Se sijaitsi vain muutaman sadan metrin päässä Pekkala eli Korholasta pohjoiseen.

Kolmas talonosa, Vaajasalmi 5, sai nimen Tuomaala Markuksen vävyn Tuomas Hännisen (1746–1812) mukaan. Taloa kutsuttiin myös nimellä Hällinmäki. Tuomaan talo sijoitettiin runsaan kahden kilometrin päähän kantapaikasta pohjoiseen Rautalammin ja Lonkarin väliselle kannakselle. Eero Lindsbergin tietämän mukaan Tuomaalan paikalla peltojen keskellä on nykyään vain Lamminkankaan lato.

Liimattalan osista muodostettiin Korholan kartano niin kuin Eero Lindsberg kertoo artikkelissaan. Sen Westzyntius testamentasi Ville Hännisen lapsille. Nämä myivät kartanon leskeksi jääneen äitinsä kuoltua 1890-luvun alussa laukaalaiselle Adolf Peuralle. Sen jälkeen talo siirtyi hänen pojalleen kauppaneuvos Heikki Peuralle. Tämä puratti sekä Hemmolan että Jussilan ja Tuomaalan rakennukset. Sotien jälkeen kartanon maat jaettiin siirtoväelle ja rintamamiehille. Nykyään Korholan kartano tarjoaa juhla-, majoitus- ja kokouspalveluja; väentuvassa on Oili Marskin ateljee ja taidenäyttely.

Kaksi karttaa Vaajasalmesta

Hannu Korhonen, Orimattila

Vanhojen asiakirjojen digitoiminen on avannut harrastajille hienon mahdollisuuden etsiä tietoja sukunsa asuinpaikoista. Esittelen tässä jutussa kaksi tietoverkon aarretta, vanhaa karttaa Vaajasalmen kylästä Rautalammilta.

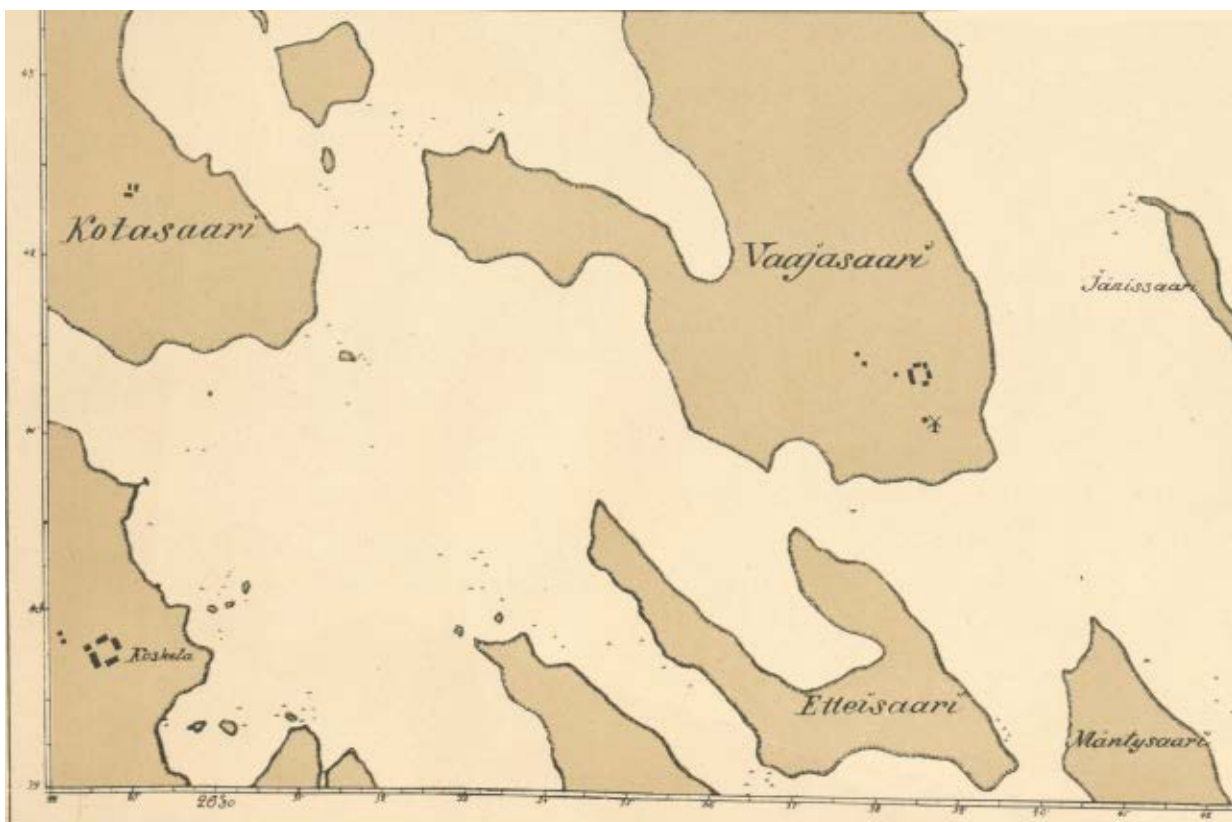
Sukumme asuinpaikat olivat vanhoina aikoina syrjäseutua ja rajamaata. Monet takavuosisatojen kartat eivät ulottuneet sinne asti. Eivätkä rintamaihin verrattuina köyhät talot muutenkaan kiinnostaneet kruunun asioilla liikkuneita kartoittajia. Vasta 1700-luvun lopulta on Rautalampia käsitteleviä karttoja, jossa talot ja vedet näkyvät likipitään oikein.

Taloja koskevia yksityiskohtia kartoissa on harvoin myöhempinäkään aikoina. Mainio poikkeus on everstiluutnantti G. Enqvistin kartoitustyöhön perustuva Niini-, Iis- ja Virmasveden kartta vuodelta 1895. Vaajasaaressa eteläpäässä näkyvät Vaajasalmen kantatalon eli Pekkalan neliöpihan ympärillä sijaitsevat rakennukset. Siitä vähän länsiluoteeseen on kaksi pientä rakennusta. Niiden paikalla on toinen Vaajasaaressa vanhoista taloista eli Perttula. Etelään Pekkalan pihapiiristä on piirretty tuulimylly.

Myös Perttula oli jo tuolloin itsenäinen tila eikä ihan mitätönkään, sillä siihen kuului

Vaajasaaressa olevan alueen lisäksi Vaajasaaressa eteläpuolella oleva Eteissaari ja alueita myös Saikarinniemiä Säynätsalmen pohjoispuolelle asti. Vuoden 1973 peruskartasta ilmenee, että raja meni talojen välistä, vaikka ne sijaitsivatkin niin lähekkäin, että päärakennusten väliä oli vain runsaat sata metriä.

Toinen sukututkijan verkkooarteista ovatkin peruskarttalehdet. Ne ovat tarkkoja ja yksityiskohtia on nimetty paljon. Niinpä tässäkin tapauksessa peruskartalla on Vaajasaaressa talojen nimet, jotka Enqvistin kartasta puuttuvat kokonaan. Perttula saattaa nimensä suhteen hämätä paikallistuntemustakin omaavaa. Eero Lindsberg kertoo nimittäin, että "vaajasalmelaiset käyttivät talosta nimeä Alatalo tai Vehviläinen". Alatalosta eli Perttulasta puhui äitiniikin, kun 1950-luvulla katselimme sitä linja-auton ikkunasta ollessamme matkalla Saikarin mummolaan. Alatalo-nimi on nykyään virallisessakin käytössä, mutta sen on perinyt Perttulasta 1980-luvulla lohkottu

tilanosa, joka sijaitsee Vaajasaaren länsirannalla Likolahden suussa. Sitä ei vielä peruskartassa näy.

Koskelaa ei peruskarttaa piirrettäessä enää ollut. Enqvistin kartta on niin tarkka, että se on sijoitettavissa peruskartalle rastin osoittamaan kohtaan. Enqvistin aikaan rakennukset olivat vielä samalla tavalla neliöpihan ympärillä kuin Pekkalassakin. Tila joutui 1900-luvun alkuvuosina puutavarayhtiöiden haltuun ja jaettiin myöhemmin moneen osaan. Vanhasta pihapiiristä muodostettiin tila, johon rakennettiin Vaajasalmen kansakoulu. Koulu lakkautettiin vuonna 2006, mutta koulu-

rakennus on edelleen olemassa. Koskelan rakennuksista ei ole mitään jäljellä.

Artikkeli perustuu Eero Lindsbergin antamiin tietoihin sekä Saikarin–Vaajasalmen kyläkirjaan. Esitellyt kartat ovat vapaasti saatavissa verkosta. Enqvistin kartta kuuluu kansalliskirjaston meri- ja sisävesistön karttojen kokoelmaan. Sen suora osoite on <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201308194306>.

Peruskartat ovat puolestaan saatavilla Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat -sivustolta osoitteesta

<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>.

Kurjalan Martti sukututkijana

Martti Korhonen, Mikkeli

Kirjoittaja on julkaissut useita selvityksiä Korhosista monelta puolelta Suomea, viimeisimpänä Rautalammin Korhosista nimellä Rautalammen Pekka Korhosen kirja. Seuraavassa hän kertoo itsestään ja sukututkimuksistaan.

Olavi Korhonen saapui Sotkamon ”Vitsamoon” uudisviljelijäksi noin 1605. Mistä hän saapui Sotkamoon, on hämärän peitossa. Onko hän sukua 1576 Paltamon voudinkirjoista löytyvälle Olavi Korhoselle, tai samoihin aikoihin Kainuusta eläneille toisille Korhosille, ei ole tietoa? Oletukseni mukaan Olavi saattaisi olla sukua Pellosniemen Pitkälahdesta löytyvälle Korhos-suvulle.

Mistä Olavi tuli ei siis ole tiedossa, mutta se on tiedossa, että minä olen 12. polvessa Olavin jälkeläinen. Vihtamon lähellä Torinkylän Päätalossa ukkini Kusti Renne syntyi 1869. Monien vaiheiden kautta hän kulkeutui Nuaskylän Hiltulan Kurjalan torppariksi 1905. Vaimona hänellä oli Yli-Sotkamon Kalmoniementä Vappu Parviainen.

Lapsia heille syntyi kaikkiaan setsemän, mutta aikuisikään heistä selvisi vain isäni Eino, ”Kurjalan Eino”, kuten Kainuussa ihmisiä talon nimen mukaan kutsuttiin. Hän oli syntynyt 1909 Kurjalan torpassa, ja asui siellä koko elämänsä ajan. Vaimona hänellä oli Paltamon Mieslahdessa syntynyt Toini Heikkinen. Lapsia heillekin syntyi seitsemän, joista minä olen kolmanneksi vanhin ja syntynyt 1938.

Kotona opetettiin työnteekoon ja Herran nuhteeseen heti lapsesta asti. Kansakoulun jälkeen suoritin kansanopiston kurssin Kainuun Kristillisessä Kansanopistossa. Opiston johtaja, myöhemmin Kuopion hiippakunnan piispa Jukka Malmivaara oli laittanut minusta suositukset Kajaanin seminaariin opettajan koulutukseen, mutta minulle tieto ei tullut ja niin hakemus jäi tekemättä. Opiston jälkeen 17 vuotta vanhana olin viitostien rakennustöissä Ristijärvellä ja sen jälkeen kävin armeijan Kontiolahdella. Sitten hakeuduin Virolahdelle Harjun maanviljelyskouluun.

Koulun jälkeen toimin muutaman vuoden tilanhoitajana Kajaanin kaupungin ja Tuusniemen kunnan tiloilla. Kun 1960-luvulla kunnat lakkauttivat omia maatilojaan, hakeuduin kesäloman sijaiseksi Kuopion läänin-

vankilaan. Kuopiosta hakeuduin Sukevan keskusvankilaan ja sieltä vartijakurssin kautta töihin Mikkelin lääninvankilaan, josta jäin eläkkeelle 1990-luvun puolivälissä.

Sukututkijaksi

Eläkkeelle jäätini aikoihin tietotekniikka ja tietokoneet tekivät tuloaan vankiloihinkin. Kiitin onneani, kun minun ei tarvinnut opetella tietokoneen käyttöä ja pääsin kuin koira veräjältä tämän uuden opiskelusta. Mutta kuinka ollakaan vähitellen tietotekniikka valtasi jokapäiväisen elämän. Kansalaisopiston kurssille oli minunkin hakeuduttava ja tietokoneen käytön alkeet opeteltava. Alkuaika eläkkeellä kului kaikenlaisissa jokapäiväisissä puuhissa, mutta kun ikää tuli lisää myös ruumiillinen kunto heikkeni, joka rajoitti tekemisten laatua. Nyt oli aikaa enemmän perehtyä tietotekniikan saloihin.

A-nelosen arkista se alkoi. Isä oli aikoinaan hankkinut Sotkamon seurakunnan kirkkoherranvirastosta lyhyen A4-arkin kokoisen selvityksen omista esivanhemmistaan. Netin ilmaisella sukuohjelmalla aloitin tietojen kirjaamisen ohjelmalle, mutta tällä ei pitkälle päässyt, vain 50 henkilöä sai ohjelmaan merkata. Pitkän harkinnan jälkeen ”raskin” hankkia kotimaisen Sukujutut-sukututkimusohjelman ja tätä hankintaa ei ole tarvinnut katua. Ohjelmalle on ollut käyttöä ja se on toiminut hyvin.

Nyt uuden ohjelman myötä aloitin järjestelmällisemmän oman Korhos-sukuni tutkimisen. Kun omat taidot eivät riittäneet, täytyi tietoa etsiä netistä. Löytyi hyvä keskustelupalsta Sukufoorumi, jonka saloihin aluksi sivullisena tutustuin, mutta pian omankin kysymyksen Kainuun sivuille kirjoitin: ”Korhonen etsii tietoa suvustaan”. Virisi vilkas keskustelu ja tietoa alkoi löytyä runsaasti. Tästä viestiketjusta taisi kehittyä yksi laajimmista ja pisimpään toimineesta viestiketjusta sukufoorumissa ja täältä sain

minäkin arvokasta tietoa, mistä ja miten tietoa löytyy.

Muutamia tietojen keruussa avittaneita kannattaa mainita muitakaan unohtamatta: Tapani Kauppi ja Arla Pajunen, kuolleita jo molemmat, Sari Heimonen ja Veikko Korhonen. Heiltä sain valmiiksi tutkittua tietoa ja vihjeitä tietojen keräämiseksi ja tätä kautta myös omissa tutkimuksissani pääsin vauhtiin. Löytyi myös Hiski tietoineen, historiankirjojen hakuohjelma, josta löytyy valmiiksi haettua ja ”puhtaaksi” kirjoitettua tietoa.

Sukufoorumin ohjeiden mukaan liityin Suomen Sukuhistorialliseen yhdistykseen ja sitä kautta pääsin käsiksi 1800-luvun lopun kirkonkirjoihin. Tämän lisäksi hankin kirjat Sukututkimus askel askeleelta ja Sukututkijan sanakirja. Vanhoissa asiakirjoissa käytetyt kirjaimet ovat erilaiset kuin nykyisin käytössä olevat, ne vaativat sen vuoksi opiskelua ja vaikka kirjaimet hallitsisi (jos niitä yleensä pystyy hallitsemaan?), niin käsiala vaihtelee ja asiakirjat ovat huonokuntoisia, joten osaksi pitää ”arvata” mitä tekstissä seisoo. Kaiken lisäksi tulisi hallita ruotsin kieli, koska asiakirjat ovat ruotsiksi.

Minulta ummikkosuomalaiselta se vaati ahkeraa sanakirjan käyttöä, kunnes tärkeimmät sanat tulivat tutuiksi ja kirjoitusten tulkinta alkoi helpottua, mutta aikaa siinä kului. Paljon ”kantapään kauttakkin” tuli tietoa opituksi. Kun minulla oli noin 10 000 nimeä ohjelmassani, ”sähläsin” tietokoneeni ”nurin” ja kaikki tiedot hävisivät koneeltani ja varmuuskopioita ei ollut. Tämä jos mikä opetti varmuuskopioiden tärkeyden, kun uudelleen latasin tietoja koneelleni.

Mutta kaiken tämän keskellä sukututkimus muuttui yhä kiinnostavammaksi. Voi sanoa että tein täysipäiväistä kahdeksantuntista työpäivää, tosin kunnostakin huolehdin päivittäisillä lenkeilläni. Ensimmäinen muuttaman sadan sivun kirjanen valmistui 2009. Sen tiedot kattoivat Sotkamon Korhoset ajalta 1600–1800. Seuraava kirja Korhoset Kainuuta asuttamassa ilmestyi 2010. Tiedot kattoivat Kainuun Korhoset ajalta 1600–1850. Päivitetty versio 2011 ja tiedot vuoteen 1880 saakka. Kolmas versio kirjasta valmistui 2012 ja tiedot siinä oli päivitetty 1900-luvulle saakka. Näistä on tarkempia tietoja verkkosivuillani¹.

Sukututkimus laajenee

Tutkimusten edetessä huomasin, etteivät maakunnan rajat ole pidätelleet Korhosia. Moni oli muuttanut Pohjois-Karjalaan. Niinpä minunkin tutkimukseni laajenivat Nurmeksen seuduille ja sieltä Rautavaaralle, Nilsiään, Juukaan ja Valtimolle. Tutkimuksen tuloksena syntyi kirja Korhosia Pohjois-Savossa ja -Karjalassa marraskuussa 2011. Kirjasta on myöhemmin julkaistu toinen päivitetty painos.

Kuopion seudulla on paljon Korhos-sukuja, mitään yhtenäistä tutkimusta ei kuitenkaan ollut olemassa. Sotkamolaissyntyinen Eino Korhonen oli silloin Korhosten sukuseuran puheenjohtajana. Hän totesi leikkisästi: ”Kun nuo savolaiset ei tutki noita Kuopion seudun Korhosia, niin otapa ja tutki sinä”. Vastaaanhan minä panin, mutta uteliaisuus heräsi ja aloin penkoa Iisalmen kirkonkirjoja. Kun Korhosia löytyi, niin pitihän jatkaa. Tutkimus laajeni koko Pohjois-Savon alueelle, vähitellen Etelä-Savoon, Etelä-Karjalaan ja Kannakselle. Tutkimusten tuloksena syntyi 2013 kirja ”Korhosia Tavisalmelta Kuopiosta ja lähipitäjistä 1500–1910”.

Viimeisenä on ilmestynyt kirjasarja ”Korho Korhoin Korhonen” normaalina kirjana 2015 ja siihen liittyvät e-kirjat: ”Korga Korkoin Gorga Korha Korho Korhoin Korhonen, Kainuun ja Pohjanmaan Korhosista”, ”Korga Korkoin Gorga Korha Korho Korhoin Korhonen, Karjalan Korhosista” ja ”Korga Korkoin Gorga Korha Korho Korhoin Korhonen, Savon Korhosista”.

Rautalammen Korhoset

Yleisenä pyrkimyksenäni on ollut aina käydä yksi paikka (seurakunta) kerralla läpi ja selvittää pitäjän Korhoset yhteen perään. Yleensä ensin käyn Hiskissä katsomassa, mistä löytyy Korhosia. Muut suvut eivät ole kiinnostaneet, tai arvelin Korhosiakin riittävän minun elinajakseni tutkittavaksi. Aloitin vanhimmasta päästä, etsimällä rippikirjoista talot mistä löytyi Korhosia. Useimmiten rippikirja oli selattava läpeensä ja poimittava sieltä aloitushenkilöt.

Hiskiä ja syntyneiden luetteloa apuna käyttäen sitten vain etsimään perheisiin lapsia ja niinhän vähitellen sukuhaaroja syntyi. Kun

alku oli, niin sitten etsimään vanhempaan päähän yhteyksiä henki-, voudin- ym. historiankirjoista ja siitähän sitä pikkuhiljaa valmistakin syntyi. Kun työskentelin talviaikaan noin 40-tuntisia työviikkoja vuodesta 2009 vuoteen 2013, niin kyllähän siinä aikaakin kului.

Rautalammelle minut johdattivat Kuopion seudulta löytyneet Rautalammelta lähtöisin olevat Korhosten sukuhaarat, joita seurailin kirkonkirjoista niin pitkälle kuin kirjojen ja Hiskin avulla pääsin. Näin alkoi muodostua Rautalammelle sukuhaaroja ja näihin yhdistyi rautalampilaisia sisarusperheitä ja suku laajeni. Tässä vaiheessa tutkin kirkonkirjojen ja Hiskin avulla Rautalammen Korhosia 1800-luvun alkupuolelle.

Kun Korhos-sukua kertyi ohjelmalleni, aloin etsiä tietoa ennen kirkonkirjoja eläneistä henkilöistä. Nettihaku ja sukufoorumi löysivät Wanha Tuomas -lehdessä julkaistuja sukuselvityksiä, mutta Veijo Saloheimon tekemää tutkimusta² en löytänyt, vaikka tiedot, mitä löysin, lienevät olleet häneen tekemiään. Näistä tiedoista sain kuitenkin keräiltyä alustavan sukupuun 1500–1600-luvuille.

Kuopion seudulta jatkoin tutkimuksiani Mikkelin seudulle ja etenin Pieksämäelle ja Suonenjoelle. Täältä johti taas monen Korhosen jäljet Rautalammelle ja oli uudestaan mentävä Rautalammen kirkonkirjoihin. Tässä vaiheessa sain monet suvut yhdistettyä Pieksämäeltä, Suonenjoelta ja Rautalammelta. Sukufoorumilla keskustelin ja kyselin 1600-luvun Rautalammen Korhosista ja varsinkin ”Julle” oli siellä apuna kun sukua selviteltiin asutusluetteloja apuna käyttäen. Tässä vaiheessa apuun tuli myös Hannun netissä julkaisema sukututkija Juhani Korhosen tutkimus Rautalammen Korhosista³. Vertasin ja tutkin ja täydensin omat tutkimukseni noin vuoteen 1855.

Kun olin kolunnut kaikki merkittävät Korhosten esiintymät Suomessa ja alkoi olla ”luppoaikaa” syksystä talveen 2015 ajattelin täydentää myös Rautalammen ja lähipitäjien Korhos-tiedot. Koska tiesin Rautalammella olevan hyviä sukututkijoita, olin vierastanut sinne toisten ”reviirille” menoa. Rautalammella kirkonkirjat ovat säilyneet verraten hyvin, verrattuna esimerkiksi Mikkelin seudun kirkonkirjoihin, jossa Kustaa III:n sota 1788–1790 tuhosi monen seurakunnan kirkonkirjat. Rautalammen kirkonkirjojen pe-

rusteella on mielestäni verraten hyvä täydentää eri sukuketjuja. Päämääräni täydennystyössä oli päästä 1900-luvun vaiheeseen saakka, jonne myös täydennys eteni. Tein tämän jälkeen itselleni jopa e-kirjan Rautalammen Korhosista.

Kun sitten heinäkuussa 2016 ilmestyi Hannu Korhosen toimittama kirja Rautalammin Korhosten kuusi vanhinta sukupolvea⁴, päätin täydentää vielä viimeiset vuodet 1900-luvulta, jotka olivat saatavilla. Ensin kuitenkin vertasin sukukirjan tietoja omiini ja tein tarpeen vaatiimat korjaukset. Pari päivää siinä meni ja sitten viikon verran 1900-luvun Korhosten päivitystä Rautalammelta, Viitasaarelta, Laukaasta ja Jyväskylältä. Tuloksena olevassa kirjassa Rautalammen Korhoset 1500-luvun alusta 1900-luvun alkupuolelle⁵ on lähes 10 000 henkilön tiedot.

Olen tietoihini lisännyt myös ”tuntemattomia” Korhosia, siis sellaisia joille en ole löytänyt vanhempia. 1700 luvulla tällaisia henkilöitä on 7, 1800–1850 heitä on 12 ja 1850 jälkeen 5. 1850 jälkeisen ajan syntyneistä Korhosista olettaisin löytyneen yli 95 %. Kyllähän sinne selatessa väkiseläkin jää nimiä, jotka epähuomiossa menee silmien ohi, mutta kokonaisuutena aika hyvin oletan ne poimineeni syntyneiden kirjasta.

Kirkonkirjoista löytyviä erikoisuuksia

Laukaan Iso-Oksalan Naaralahdesta löytyy Erkki Kallenpoika Naaralahti s. 1778 (taulu 16615)⁵. Hänen poikansa Kalle s. 1808 muuttaa vävyksi Rautalampi Kärkäs 22 Uusi Korholaan (taulu 13795)⁵. Kallen lapsille annetaan sukunimeksi Korhonen talon nimen mukaan.

Toinen tapaus Erkki Juhonpoika s.1816 muuttaa vävyksi Rautalampi Kärkäs 39 Palomäen torppaan. Hänen poikansa poika Gabriel Erkinpoika s.1869 on ensin syntyessään Heikkiläinen, sitten vaimon mukaan Wiik ja lopuksi Korhonen, myös lapsille annetaan sukunimi Korhonen. Oletukseni Gabrielin nimien vaihtumiselle lienee voimaantullut sukunimilaki ja eikös sen perusteella jokaisella pitänyt olla sukunimi.

Yksi paljon työtä aiheuttanut tapaus on Lauri Laurinpoika Korhonen s. n. 1735. Hänet löydetään Kuopion maaseurakunnasta, jossa

hän avioituu 12.8.1764 Katarina Paavontytär Kolehmainen s. n. 1736 kanssa (taulu 10445)⁵. Morsiamen kotipaikaksi on Hiskiin kirjattu "Karstula by", vaikka vihittyjen luettelossa on selvästi "Kartulaby", siis Karttula!. Heille syntyy pojat Lauri 4.11.1766 (taulu 10455)⁵ ja Pekka 4.6.1769 Rautalammen Riitlammella. Lauria olen pystynyt kirkonkirjoista seuraamaan Rautalamella ja oletettu kuolinvuosi on 1804. Useampaan kertaan sukufoorumilla tätä käsiteltiin useamman vuoden ajan tuloksetta.

Viimein heinäkuussa sukufoorumin keskustelujen perusteella löydettiin ratkaisu, joka on voimassa niin kauan, kun se kumotaan. Lauri ja Kaarina esiintyvät vuosien 1761–1766 rippikirjassa s. 150–151 Riitlammilla, Lauri renkinä. Lauri on käsitykseni mukaan sama kuin 12-vuotias Lars, joka on vuosien 1748–1754 rippikirjassa s. 44 samoin Riitlammilla veljensä Paavo Laurinpoika Korhosen s. 1710 ja hänen vaimonsa Marian (Hännitär s. 1724) luona. Samassa taloudessa elää veljesten äiti Anna (Vesteritär s. 1695, taulu 10195)⁵.

Sukufoorumilla keskusteltiin tästä paljon. Tapani Kovalainen, kokenut sukututkija, toi tämän 14.7.1729 syntyneen Lauri Laurinpojan esille, koska hän näyttää todenkäisimmin olevan etsimämme henkilö, vaikka todellisen ja rippikirjassa olevan syntymävuoden välinen ero on viisi vuotta. Tämä oli johtopäätös, mutta minä tein ratkaisun ja kannan siitä vastuun. Näin hatarien tietojen perusteella joutuu joskus ratkaisuja tekemään.

DNA-sukututkimus

Kirkonkirjojen ja muiden historiallisten kirjojen avulla päästään sukututkimuksissa 1500-luvun alkupuolelle, mutta siihen tiedot loppuvat. Jos haluaa päästä sukututkimuksessa vielä kauemmas, lienee ainoa keino turvautua DNA-tutkimukseen. Korhoset kuuluvat Suomessa yleiseen N1c1- haplo-ryhmään. Tämä ryhmä jakaantuu vielä kahteen haaraan: savolaiseen ja karjalaiseen⁶.

Näiden erottuminen toisistaan on tapahtunut noin 2000 vuotta sitten. Korhosia kuuluu molempiin ryhmiin. Karjalaiseen haaraan kuuluvat Rautalammen, Nilsin ja Sotkamon Korhoset, kun taasen savolaiseen haaraan kuuluvat useimmat läntisen Suomen Korhoset, kuten Kauhajoen Paavo Korhosen, Virtain Jaakko Korhosen, ja Muhoksen Rusi Korhosen jälkipolvet. Savolaisen haaran Korhosista ei ole tehty todennäköisesti yhtään tarkentavaa testiä, joten tarkempaa haplo-ryhmää ei pysty määrittelemään.

Karjalaisesta haarasta on määritetty useampi ja niiden perusteella Rautalammen, Nilsin ja Sotkamon Korhoset kuuluvat vähintään noin 1000 vuotta sitten syntyneeseen haplo-ryhmään N-CTS1908. Sotkamon Korhosista on tehty yksi BigY-testi ja sen perusteella sotkamolaiset Korhoset voidaan määrittää noin 600 vuotta sitten syntyneeseen haplo-ryhmään N-Y20909. Jotta Korhosten DNA-tutkimus menisi eteenpäin, tarvittaisiin eri sukuhaaroihin muutama BigY- testitulokset Korhosista lisää. Erityinen toivomukseni olisi löytää halukkaita Korhosia DNA-tutkimuksiin ja sitä myöten edistämään Korhos-sukututkimusta.

Viitteet:

¹ Martti Korhosen kotisivu osoitteessa <http://www.123kotisivu.fi/Korhoant/76104581>.

² Saloheimo, V. Rautalammin Korhoset, vuoteen 1770 syntyneet. Käsikirjoitus 1955. Linkki osoitteessa <http://rautalamminkorhoset.fi/sukuselvityksia>.

³ Korhonen, J. Rautalammin Korhoset, vuoteen 1850 asti syntyneet. Saatavissa verkosta, linkki sivulla <http://rautalamminkorhoset.fi/sukuselvityksia>.

⁴ Korhonen, H. (toim.) Rautalammin Korhosten kuusi vanhinta sukupolvea. Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura, Kuopio 2016.

⁵ Korhonen, M. Rautalammen Korhoset 1500-luvun alusta 1900-luvun alkupuolelle. E-kirja 2016.

⁶ Katso esimerkiksi <http://rautalamminkorhoset.fi/dna>.

Rautalammen Korhoset 1500-luvun alusta 1900-luvun alkupuolelle

Martti Korhonen, Elisa-kirja 2016, 615 sivua

Martti Korhosen sukuluettelo on kolmas vaihe sukumme jäsenten luetteloinnissa. Ensimmäisen luettelon laati Veijo Saloheimo runsaat 60 vuotta sitten 1950-luvun alkupuolella. Se sisälsi vuoteen 1770 asti syntyneet Rautalammin Korhoset. Toisen, vuoteen 1850 asti ulottuvan, kokosi Juhani Korhonen runsaat kymmenen vuotta myöhemmin 1960-luvulla. Tämä kolmas ulottuu jo 1900-luvun alkuun.

Kirja on sitäkin merkittävämpi, koska tekijä ei ole meidän sukuamme, vaan Kainuun Korhosia. Sukututkijana hän on itseoppinut, mutta hänen julkaisujensa määrä on hämmästyttävä. On kirjoja Kainuun Korhosista, Pohjois-Savosta ja -Karjalasta, Kuopiosta ja lähipitäjistä sekä nyt sitten Rautalammita.

Luettelossa on Saloheimon käsittelemältä ajalta noin 1600 nimeä, Juhani Korhosen selvityksen ajalta 6000 nimeä ja kaikkiaan noin 9700 henkilön tiedot. Luettelo sisältää Viitasaaren, Laukaan ja Jyväskylän Korhoset sekä heidän puolisonsa ja lapsensa ja lapsien jälkeläisiä myös naiskantaa. Sisältö jäsentyy tavanomaisten sukutaulujen varaan. Niitä on kaikkiaan 1728.

Esitystapa on tiivis. Kuhunkin tauluun on kirjattu syntymä-, vihkimis- ja kuolinajat sekä -paikat. Varsinkin vanhimpien polvien osalta taulut saattavat olla hyvin niukat ja käsittävät vain muutaman rivin. Pääosin tiedot on kirjoitettu sukukirjamme mukaisiksi. Joitakin yksittäisiä lisähenkilöitä on ja muutamissa vuosiluvuissa on muutaman vuoden eroja. Näitä ei ole mitenkään perusteltu niin kuin ei kyllä ole sukukirjassamme. Ovat vain tekijän omia päätelmiä.

Muutaman pistokokeen perusteella sukujohdot ovat oikeat tai siis ainakin sen mukaiset kuin sukukirjassamme ja Wanhan Tuomaan artikkeleissa esitetään. Joissakin kohdin vilahtaa merkkejä vanhojen toisen käden lähteiden käytöstä. Niinpä esimerkiksi Kärkkäälän Korhosten kantaisänä pidetään Mikko Paavonpoika Korhosta s. n. 1617, vaikka Kärkkäälään meni ilmeisesti vasta hänen poikansa Sipi s. n. 1672.

Virhe on ymmärrettävä, sillä Mikkoa on

vielä vuonna 1995 ja 1996 pidetty Wanhan Tuomaan jutuissakin Kärkkäälän Marttilan isäntänä, vaikka tämä lienee todellisuudessa ollut samanniminen Mikko Paavonpoika, mutta suvultaan Sumiaisten Kähkösiä. Virhe on myös kovin lievä esimerkiksi siihen verrattuna, että Saloheimon selvityksessä Kärkkäälän Korhoset johdetaan ihan väärästä sukulinjasta Hautalahdesta ja Sonkarilta.

Martti Korhosen sukuselvityksen erityinen ansio on 1800-luvun jälkipuolen sukulaisten selvittämisessä. Sellaista ei ole kukaan aikaisemmin tehnyt, ei ainakaan julkaissut. Työmäärä on ollut valtava, kun siltä ajalta ei ole olemassa hakemistotietokantoja, vaan tiedot on ollut pakko poimia yksitellen kirkonkirjoista. Ja lisäksi lähes puolet kirjassa mainituista henkilöistä on tältä ajalta. Turhaan tekijä ei kerro tehneensä säännöllisiä kahdeksantuntisia työpäiviä vuosikausien ajan.

Toinen ansio on tyttärien perheiden kirjaaminen. Esimerkiksi vuoden 2016 Wanhan Tuomaan sivulla 6 mainittujen Pentti Ristonpoika Korhosen s. 1805 ja hänen vaimonsa herännäisjohtaja Paavo Ruotsalaisen tyttären Eevan lapset on selvitetty ja yhtä heistä on seurattu vielä kaksi polvea eteenpäinkin.

Kolmas ansio on se, että kun tekijä ei ole Rautalammin Korhosia, niin häntä eivät pitäjänrajat pitele. Esimerkkinä ovat Piela-veden uudisasukkaan Tuomas Korhosen (WT 2016 s. 53) jälkeläiset, joita on seurattu 2–4 polvea; joitakin haaroja aina 1900-luvun puolelle, vaikka olisivat muuttaneet kauemaksikin suvun kantapitäjistä.

Kirjan on otsikoitu ulottuvan 1900-luvun alkupuolelle, mutta raja koskee ensisijaisesti syntymävuosia, sillä kuolinvuosia on vielä 1900-luvun jälkipuoliskoltakin. Tämä ei käy ilmi hakemistosta, sillä siellä on nimen ohella vain syntymäaika. Sen ottaminen mukaan – samoin kuin tehtiin kuuden vanhimman polven sukukirjassammekin – helpottaa kovasti nimihakemiston käyttöä. Paikannimihakemisto on myös perusteellinen. Sitäkin on nelisenkymmentä sivua.

Tämän kirjan myötä Rautalammin Korhosten suku nousee kokonaisuudessaan sukuhistorian kartalle. Joitakin sukuhaaroja on vielä selvittämättä, mutta useimmat sukulaistemme pääsevät kiinni esivanhempiensa juuriin tämän luettelon avulla. Kirja on kenen tahansa saatavissa e-kirjana. Sen saa sekä tietokoneelle että tabletille tai älypuhelimelle. Adoben Digital Edition -järjestelmän avulla

sen voi siirtää medialta toiselle. Sähköisen asun ansiosta hinta 7,90 euroa ei ainakaan voi olla esteenä kirjan hankkimiselle. Tilausosoite on <https://kirja.elisa.fi/ekirja/rautalammin-korhostet>. Tilaamiseen tarvitaan useampi näppäimen-painallus, mutta Elisa-kirjan sivut opastavat hyvin.

Hannu Korhonen

Talousskoulun oppeja Hannu Korhonen, Orimattila

Elsa Jussintytär Korhonen (1903–1995) Rautalammin Saikarilta kävi Kuopion talousskoulun vuonna 1925. Hänen perheestään ja lähisuvustaan kerrottiin Wanhan Tuomaan jutussa Mummo 100 vuonna 2004 s. 10–14. Talousskoulun opiskelusta saa tietoja hänen muistiinpanovihostaan.

Vihko on paksu, vahakantinen, sata-sivuinen. Siinä on kurssitovereiden muistovärssyjä, lukujärjestyksiä, yleisohjeita jauhoista, vatkaamisesta, kastikkeista ja salaateista sekä runsaasti monenlaisten ruokien reseptejä.

Vihon etusivulle Martta Heikkinen Ristijärven Koivumäestä on kirjoittanut elämänohjeen:

Rukoile ja työtä tee.
työsi onnistuu.
Mökistäkin matalasta
Linna valmistuu.

Kainuulaisten sukutukijoiden tietämän mukaan tämä olisi 3.11.1899 syntynyt Martta Elisabet Jaakontytär Heikkinen. Hänestä on tietoja Geni-sukupuuissa*. Martta meni naimisiin vielä samana talousskoulukeväänä Kusti Lukkarin kanssa. He elivät Kuhmossa ja Kajaanissa ja saivat kolme lasta.

Joissakin resepteissä on pelkkä ainesluettelo, kuten esimerkiksi maaherran-keitolle: "4 dl ohraryynejä, 6 l Vettä, 2 l tuor omenia, Sokeria, 2 munankeltuaista, 4 dl paksua kermaa". Toisissa taas on työohjeetkin, kuten paahtovanukkaalle: "Kiehuva maito kaadetaan korppujen päälle. Kun korput ovat pehmenneet vaivataan seos jouhisiiivilän läpi. Munat ja siirappi vatkataan yhdessä, sen jälkeen vatkataan kaikki ainekset yhdessä. Vuoka voidellaan siirapilla, seos kaadetaan siihen ja keitetään vesipaahteessa."

Paahtovanukas

*10⁰ suurta korppua
8 dl maitoa
3 muna
4 pkl siirappia
8 anijaa ohuina*

* <http://www.geni.com/people/Martta-Elisabet-Lukkari/6000000032157999014?through=6000000032158015995>

Sota mies nijles orri

Hannu Korhonen, Orimattila

Vuoden 2014 Wanhassa Tuomaassa s. 30 kerroin Koipilahden torpan emännästä Liisa Korhosesta. En ole ollenkaan varma, kuuluuko hän lainkaan tähän tarinaan. Onko edes yhtenäistä tarinaa vai vain irrallisia yksityiskohtia? Asioiden penkominen herättikin enemmän kysymyksiä kuin antoi vastauksia. Sysäyksen tämän jutun kirjoittamiselle antoi vuonna 1830 laadittu perukirja, joka harvinaista kyllä kirjoitettiin jo silloin suomeksi.

Tuomas Jäntti syntyi Häkkilässä Rautalammillä 13.3.1745. Hänen vanhempansa olivat Juho Jäntti ja Helga Hututar. Nämä asuivat vuoteen 1750 asti itsellisinä Häkkilässä. Vuodesta 1762 tapaamme heidät lampuoteina Haapamäeltä. Rippikirjaan on merkitty kaksi lasta: Juho 1737 ja Tuomas 1748. Kastettujen kirjassa on kolmaskin lapsi Heikki, syntynyt 26.1.1742 Syväjärvellä.

Tuomas vihittiin 17.4.1774 piika Liisa Korhosen kanssa, samana päivänä kuin veljensä Juho. Liisan syntymävuodeksi on vuosien 1781–1794 rippikirjaan merkitty 1751. Kastettujen luettelossa ei ole yhtään silloin syntynyttä Liisa Korhosta. Edellisessä jutussa arvelin, että Liisan vanhemmat olisivat Mikko Laurinpoika Korhonen ja Kaisa Ikäheimonen. Tähän tulokseen on aikanaan tullut myös komissario Juhani Korhonen. Liisa olisi siten Vesterilässä 18.2.1748 syntynyt Koipiniemen uudisasukkaan Rieti Mikonpoika Korhosen sisko. Samaa ratkaisua tarjoaa myös Ilkka Korhonen sukukirjamme Rautalammin Korhosten kuusi vanhinta sukupolvea taulussa 31.

Tuomas ja Liisa saivat lastenkirjan mukaan Haapamäellä kolme lasta: Helena 1775, Mikko 1778 ja Catharina 1783; viimeksi mainittu kuoli ihan pienenä. He muuttivat sitten Koipiniemeen Koipilahden torppaan, missä heidät on merkitty lastenkirjaan 1785. Samassa kirjassa näkyvät myös Rieti Korhosen nuorimmat lapset Tahvo 1782 ja Susanna 1786 sekä hänen esikoisensa Mikon s. 1767 perhe, joten Koipinimen uudistila asutettiin siis jo 1780-luvun puolivälissä eli muutama vuosi aiemmin arvelemaani aikaa varhemmin.

Tuomaan ja Liisan Helena-tytärtä ei Koipiniemessä enää näy. Lähtikö hän palvelukseen jo kymmenkesäisenä vai miten

hänelle kävi? Mielenkiintoiseksi asian tekee se, että kun sotamies Nils Orre kaatui taistelukentällä 1808, niin häneltä jäi vaimo Helena Tuomaantytär, joka voisi hyvin olla tämä tytär. Helenan syntymävuodeksi on merkitty rippikirjaan 1780, mutta ei Helena Tuomaantyttäriä kasvanut joka oksalla. Ei sopivanikäisiä ainakaan Hiski tunne muita lähipitäjissä kuin juuri mainitun Tuomas Jäntin ja Liisa Korhosen tyttären. Hattulassa ja Köyliössä olisi sopivia Helena Tuomaantytär Fältejä, mutta ovatko liian kaukana, vaikka Hattulan Helena on syntynytkin juuri 1780.

En siis pyri väittämään, että Helena Tuomaantytär Jäntti olisi ehdottomasti sama henkilö kuin Niilo Orrin puoliso Helena Tuomaantytär. Se olisi kuitenkin houkuttevaa eikä ihan mahdotontakaan rippikirjoissa olevien syntymäaikojen viiden vuoden erosta huolimatta. Ehkä tulevaisuudessa löytyvät uudet tiedot vahvistavat tai kumoavat oletamani.

Niilo Orri on mielenkiintoinen henkilö myös siksi, että hänen perukirjansa on tallella ja että se on suomenkielinen. Tämä ei ole mitenkään tavallista 1800-luvun alkupuolella, päinvastoin, sillä tuon ajan perukirjat ovat yleensä ruotsinkielisiä. Harvinaiseksi tämän perukirjan tekee myös se, että se on laadittu vasta vuonna 1830, siis runsaat 20 vuotta asianomaisen kuoleman jälkeen.

Perukirjan teksti kuuluu näin:

"hägkilän sota mies
nijles orri joka Kuoli sotaan
vuonna 1808 Jätti Jälkensä
neliä lasta poika nijles Tytär anna
lena Lowijsa Ewa seuraavaiset
dawarat

1 Jagku 1

1	housut	1
1	paita	50
1	huiwi	20

helena wälti

dotista Carl Wälti
Kiriotettu sinä 23 päi
wä huhti Kus 1830
Eric Korhonen"

Niilon puolisona mainitaan rippikirjassa 1800–1803 Häkkilässä Ewa Fält. Seuraavassa rippikirjassa Niilo on Hanhitaipaleen sotilas-torpassa. Hänen kohdallaan on merkintä "död i fältslag", kuollut taistelukentällä. Puolisona on nyt edellä mainittu Helena Tuomaantytär. Oliko Niilo naimisissa siis kaksi kertaa? Ja kuka sitten on todistajana esiintyvä Helena Wälti? Fält- tai Felt-nimisiä oli Kärkkäälässä useampia, mutta yhtään Helenaa en sattunut huomaamaan.

Vielä voidaan kysyä, kuka oli perukirjan kirjoittanut Eric Korhonen, ellei Ilomäen isäntä Eero Korhonen (Kärkkäälä 17 uutta numeroa, vanhaa numeroa 6). Paikkaahan perukirjan päiväykseen ei ole merkitty. Jonkinlainen yhteys olisi voinut syntyä todistajana esiintyvän Carl Feltin s. 1804 kautta. Hän oli nimittäin 1820- ja 1830-lukujen vaihteessa torpparina Myllyahon torpassa (Taipaleenmaa, Kärkkäälä 12 uutta numeroa, vanhaa numeroa 5). Hän voisi olla Syväjärvellä 19.12.1803 syntynyt Juho Jäntin ja Kirsti Susanna Hiltusen poika, ehkä siis hyvinkin samaa sukua kuin Helena

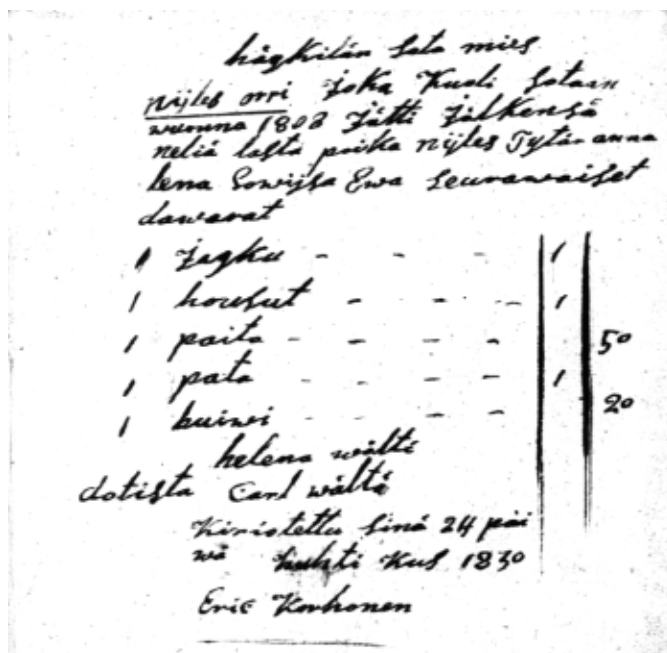
Tuomaantytär.

Selvää ei ole myöskään mihin rahayksiköihin viittaavat perujen arvot 1 ja 50, ruplia ja kopeekoita vai äyreyä ja runstykkejä. Silloinen tilanne oli nimittäin kovin kirjava. Sitä kuvaa Anders Ramsay muistelmateoksessaan Muistoja lapsen ja hopeahapsen näin: "1830-luvulla – – vallitsi Suomessa vielä nykypäivinä [1908] käsittämätön sekasotku, mitä maassa liikkeellä olevaan rahaan tulee, sillä täällä löytyi rahaa jos minkä lajista, niinhyvin paperi- kuin hopearahaa, ja kaikkia lajeja käytettiin silloin vielä maksuvälineinä. – – kansan syvien rivien keskuudessa, joiden ei ollut laisinkaan helppo tottua uusiin ja erilaisiin rahalajeihin, käytettiin edelleen noita vanhoja ruotsalaisia rahan-nimityksiä: ploodu, taaleri, hopeaäyri ja runstykki, jotka nimitykset merkitsivät kauan sitten käytännöstä hävinneitä rahalajeja, mutta pysyivät yhä edelleen, vanhan pinttynneen tavan mukaan, käytännössä rahvaskansan joukossa."

Lastenkirjasta näkyvät Niilon lasten syntymävuodet: Eva Stina 1802, Nils 1803, Anna Lena 1805 ja Lisa Lovisa 1808. Lapset jäivät siis hyvin pieniksi isän kuollessa 1808. Kuolema ei yllättäen merkinnytkään perheelle lopullista katastrofia. Helena muutti Hanhitaipaleelta lapsineen Nättinmäen torppaan (Kiesmäki, Kuuslahti 3) viimeistään vuonna 1812. Vuonna 1814 tapaamme hänet lapsineen Huuskolasta (Horontaipale 1) ja lastenkirjaan tehdyn merkinnän mukaan 1816 edelleen Kerkonjoensuulta. Siellä lastenkirjaan ei ole enää merkitty, kuinka monta lasta oli mukana. Eivät ehkä enää kaikki, sillä nämä olivat alkaneet aikuistua.

Eeva Stiinan kohdalla on merkintä "abs. 1814". Tarkoittaa ehkä sitä, että on ollut poissa (absens) lukutaitoa kuulusteltaessa (förhör). "Abs." voi tarkoittaa myös synninpäästöä tai kirkottamista (absolution, absolverad), mutta ei ehkä tässä, kun Eeva Stiina oli vasta kaksitoistavuotias. Oli piikana Kurkilammilla 1818. Vuonna 1819 Eeva Stiina oli piikana Koskensaareissa (Rautalampi 7), muutti sieltä pappilaan 1820 ja 1821 takaisin Kurkilammille, missä palveli myös seuraavan vuoden 1822. Äiti Leenakin asui siellä jossain välissä. Vuodet 1837–1840 Eeva Stiina oli piikana Kerkonjoensuu 12 Tiitilässä. Kuulutettiin 1840 renki Mikko Kekkosen kanssa, Kerkonjoensuu 13 Hytölä.

Niilo meni vuosikymmenen puolenvälin

tietämällä renkipojaksi Koskensaareen. Kirjoista ei käy ilmi, oliko hän talon isäntäväen vai siellä asuneen myllärin palveluksessa. Hän pääsi ripille vuonna 1818 ja muutti jo saman vuoden keväällä lastenkirjaan tehdyn merkin­nän mukaan muutaman muun palvelijan kans­sa Viipuriin. Anna Leena meni vuoden 1820 tienoilla piiiaksi Pöytäarin torppaan (Lauta­kota, Vaajasalmi 2), pääsi ripille 1822 ja muutti samana vuonna Istunmäelle. Liisa Loviisa pääsi ripille 1823. Kaikki neljä lasta olivat siis jo päässeet aikuiselämän alkuun. Sen pitemmälle en heidän vaihteitaan yrittä­nytkään seurata.

Sitten voisi vielä pohtia, mitä sukua oli itse Niilo Orri. Niilo ei ollut suosittu nimi. Vuosina 1750–1800 sen nimen sai Rautalammillä kastettujen luettelon mukaan vain kymmenen poikalasta. Näistä iältään ainoa sopiva olisi 12.8.1776 Vesterilässä syntynyt Nils Åbergin ja Eeva Hännisen poika. Vuosien 1773–1780 rippikirjasta puuttuvat valitettavasti Vesterilän sivut. Tämä pariskunta on onneksi Veste­rilässä jo edellisessä rippikirjassa: "Sold: Nils Åberg, Natus 1731, Ho Eva Hännin 1741". Heillä oli Hiskin mukaan kaikkiaan kuusi lasta, joista Nils oli nuorin. Tämän sotilas­uralle hyvä ennuste olisi se, että isäkin oli sotilas. Lisänimestä (sukunimestä) ei ehkä

tarvitse niin piitata, koska se annettiin värväytyessä ja usein ruodun mukaan. Nils Åbergin isä oli todennäköisesti jostain muualta Rautalammillä tullut Antti Haaranen. Hänen puolisonaan oli Kerkonjoensuun Sorrin talon tytär Marketta Sorri.

Vuonna 1731 on syntynyt yksi Niilo, Nils Laukkasen ja Marketta Tikattaren poika 11.2.1731; syntymäpaikkaa ei ole merkitty kastettujen luetteloon. Niilo on kirjattu armeijan rulliin 4.4.1758 Kerkonjoensuun ruodulle 106. Hän oli jo silloin naimisissa pääkatselmusrullan mukaan. Jos merkintä on totuudenmukainen, niin vaimo ilmeisesti kuoli pian, sillä Niilo vihittiin 1762 edellä mainitun Eeva Hännisen kanssa.

Vuoden 1760 Pommeriin komennettujen värväysrullassa Nils Åberg on merkitty täyden aseistuksen saaneeksi. Pommerin sotaan hän ei ehkä kuitenkaan joutunut, sillä Pommeriin 1761 laivattujen luettelossa sillä ruodulla on toinen mies. Rautalammin komppanian katselmusluettelossa 1763 Nils Åberg on kui­tenkin edelleen. Eron hän sai 25.8.1767. Mah­dollisesti juuri hän kuoli 5.11.1808 torpparina Koukkulamilla (Niemis, Kerkonjoensuu 2), vaikka rippikirjaan onkin merkitty syntymä­vuodeksi 1738, sillä tuskinpa toista saman­nimistä siellä päin oli.

Korhosten perukirjoja

Hannu Korhonen, Orimattila

Aloitamme uuden sarjan, jossa esitellään Rautalammin seurakunnan arkistoon sisältyviä Korhosten perukirjoja. Kuvailussa pyritään mieluummin vaihtelevuuteen kuin järjestelmälliseen ja yhtenäiseen esittämiseen. Kohdehenkilön sukutausta pyritään selvittämään, jos se ei käy ilmi alkuperäisestä asiakirjasta.

Vainajan jälkeensä jättämän omaisuuden jaka­mista koskevia määräyksiä oli jo keski­aikaisissa maakuntalaeissa. Maunu Eerikin­pojan maanlaissa niitä oli sekä naima- että perintökaareissa. Vanhin säilynyt Suomessa laadituista tällaisista asiakirjoista on vuodelta 1530. Se on luettelo Brödtorpin kartanon emännän Margareta Slotten omaisuudesta.

1600-luvulta perukirjasarjoja on säilynyt vain muutamista kaupungeista. Ei niitä maaseudulla varmaan paljon tehtykään, koska velvollisuus perukirjan tekemiseen ja varal­isuusluetteloiden laatimiseen tuli vasta vuo­den 1734 lakiin. Sen mukaan piti kirjata

kiinteä ja irtain omaisuus sekä saatavat ja velat. Tavallisen kansan perukirjoja on säilynyt runsaammin vasta 1800-luvulta. Perukirjojen saatavuudesta on tietoja arkistolaitoksen verkkosivuilla.

Arkistolaitoksen digitaaliarkistossa on Rautalammin seurakunnan arkistoon sisäl­tyviä perukirjoja vuosilta 1796–1869. Kolmes­sa vanhimmassa kokoelmassa on kaikkiaan 548 numeroitua asiakirjaa, neljännen asia­kirjoja ei ole numeroitu. Kaikki asiakirjat eivät ole perukirjoja, vaan mukana on myös esteettömyystodistuksia, osituskirjoja ja testa­mentteja. Perukirjan johdanto-osassa mai-

nitaan asiakirjan tekoaika ja -paikka, toimitusmiehet (luettelon laatija ja uskotut miehet) sekä vainaja ja hänen jälkeensä jättämät perheenjäsenet. Omaisuutta ei pelkästään lueta, vaan mukana on arvio kunkin kirjatun kohteen arvosta.

Vaikka käsinkirjoitustyyli oli tuolloin jo melkoisen vakiintunutta, niin asiakirjojen laatijoiden käsialoissa saattaa olla persoonallisia piirteitä, jotka tekevät lukemisesta välistä melkoisen työlästä. Siksi esiteltävien perukirjojen johdanto-osia on nähtävissä puhtaaksikirjoitettuna sukuseuran verkkosivuilla.

Perukirjasarja, osa 1

Rautalammin seurakunnan arkiston perukirjakokoelmassa on lyhyt asiakirja*:

№ 31
Bonde Sonen Eric Samuelsson Oittin från
Mäkärämäki № 3 i Istumäki By
är i anseeende till Bouptekning och af-
vittring efter dess förra aflidna hustru
Kaisa Korhoin hinderlös till ägten=
skapet, derföre ansvarar underskrifen.
Rautalambi d 23 December 1809
L. Stenbäck
Exp. fogde

№ 31.
Bonde Sonen Eric Samuelsson Oittin från
Mäkärämäki № 3 i Istumäki By
är i anseeende till Bouptekning och af-
vittring efter dess förra aflidna hustru
Kaisa Korhoin hinderlös till ägten=
skapet, derföre ansvarar underskrifen
Rautalambi d 23 December 1809
L. Stenbäck
Exp. fogde

Vaikka siinä puhutaan perunkirjoituksesta ja osituksesta, niin se näyttäisi olevan leskeä koskeva esteettömyystodistus avioliiton solmimista varten. Allekirjoittanut toimitusvouti Lars Stenbäck oli toiminut Rautalammin nimismiehenä vuodesta 1805.

Teksti kuuluu suomennettuna näin:

Talollisen poika Eero Samulinpoika Oittinen Mäkärämäestä Istunmäki no 3 on huomioon ottaen aikaisemmin kuolleen puolisonsa Kaisa Korhosen jälkeen tehty perunkirjoitus ja ositus esteetön avioliittoon, siitä vastaa allekirjoittanut L. Stenbäck, toimitusvouti.

Kaisa ja hänen miehensä Eero Oittinen on kirjattu Rautalammin rippikirjaan 1804–1814 s. 4, Istunmäki 3, Mäkärämäki. Kaisa s. 1782, k. 9.3.1809. Lapsia heillä ei näyttäisi olleen. Kaisa on ehkä Istunmäellä 2.5.1782 syntynyt torppari Juho Tuomaanpoika Korhosen s. 2.3.1745, k. 12.3.1804 ja Marketta Huuskosen s. 1742, k. 1794 tytär. Juho on seitsemättä polvea kantaisästämme Tuomas Korhosesta lukien. Hänet mainitaan lapsena kuuden vanhimman polven sukukirjan taulussa 44.

* Rautalammin seurakunnan arkisto, perukirjoja Jee:1,
<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7139226>.

Oletko koskaan ihmetellyt,

että lokakuun eli kymmenennen kuukauden nimi monissa muissa kielissä on oktober (okto = kahdeksan)? Vastaavasti marraskuu eli yhdestoista kuukausi on november (nona = yhdeksän) ja joulukuu eli kahdestoista on december (deka = kymmenen). Selityksenä on, että vanhassa roomalaisessa ajanlaskussa vuosi aloitettiin maaliskuun alusta. Näiden kuukausien nimet eivät ole muuttuneet, vaikka tammikuun ensimmäisestä päivästä tuli vuoden ensimmäinen päivä jo lähes viisisataa vuotta sitten.

Rautalammin Korhosten kuusi vanhinta sukupolvea

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry, 2016, 178 sivua

Ihastuinpa todella Rautalammin sukuseuran julkaisemaan sukukirjaan. Tai oikeastaan se on paljon enemmän kuin sukukirja. Se on laaja ja monipuolinen tietopaketti Korhosten vanhimmista sukupolvista ja Rautalammin asuttamisen historiasta. Tutkimuksessa käytettyjen lähteiden selvittäminen on verraton apu muidenkin sukujen tutkijoille. Tässä mielessä Korhosten sukukirja on suoranaan lähde.

Kirjan artikkeleiden kirjoittajat ovat suvun päämies Ilkka Korhonen sekä Savon Sanomien toimituspäällikkö Riitta Raatikainen ja Hannu Korhonen, joka on myös kirjan toimittaja. Kirja on tulos myös monien muiden sukututkijoiden vuosikymmeniä jatkuneesta työstä. Heidät on esitelty omassa luvussaan.

Riitta Raatikaisen yli kolmekymmen-sivuinen artikkeli ”Aika, elämä ja usko” on yllättävän rikas kuvaus vanhasta kulttuuristamme. Hannu Korhosen artikkelit Korhosten sukunimestä ja suvun tarinasta avaavat näkökulmia myös muiden sukujen tutkijoille. Varsinaiset sukuselvitykset on koonnut Ilkka Korhonen.

Kirjan graafisen suunnittelijan ja taittajan Johanna Ahlholmin kädenjälki näkyy läpi kirjan. Kaksipalstaisen tekstin, runsaan kuvituksen ja mielenkiintoisten, neliväristen karttojen taittaminen on ollut haastava tehtävä. Lopputuloksesta tekee mieli todeta: ”Työ tekijäänsä kiittää!”

Ihastuin erityisesti sukutaulujen rinnalle taitettuihin lukuisiin tietoruutuihin. Niissä on kuvattu tarkemmin tauluissa mainittujen henkilöiden elämänvaiheita. Näin kirjan yli neljäkymmentä sivua käsittävästä sukutaulu-

osiosta muodostuu sukuun kuulumattomallekin yllättävän mielenkiintoinen lukemisto. Samalla näihin tietoruutuihin oli kuvattu alkuperäislähteitä. NykYTEKNIikka on mahdollistanut myös hyvän nimihakemiston kokoamisen kirjan loppuun.

Rautalammin Korhosten kuusi vanhinta sukupolvea esittelevä kirja on ainakin minulle uudentyyppinen ja tekee mieli sanoa esimerkiksi sukukirja. Aion käyttää sen ideoita, jos joskus saan omat tutkimukseni julkaisuvaiheeseen saakka.

Kirja on kenen tahansa ostettavissa. Tilausohjeet ovat sukuseuran verkkosivulla <http://rautalamminkorhostet.fi/sukukirjantilaus>.

Raimo Jalkanen

Tietoruutujen kuvituksena käytettiin vanhojen asiakirjojen merkintöjä. Tässä on vanhin tunnettu Rautalammin Korhosten käyttämä puumerkki. Sen Lemetti Korhonen piirsi viidennenkymmenennen penningin veron kantoluetteloon vuonna 1601 toimiessaan lautamiehenä kihlakunnan käräjillä.

Syksy

Matollani makaa
kesäleikeiltä unohtunut lautta
kun velhot ja keskipäivän aamu
loihtivat itseään läpi verhojen

Kirkas ja vihreä
leikkivät itsensä tainnoksiin,
piiloutuvat latvoihinsa...

aurinko pakenee
lämmittääkseen
hetken itseään

Kumartunut palvelijamme
risaisessa tilkkutäkissään
jokemme rannoilla
maalaa taulujaan
ikuisesta aamusta, kunnes

valepukujen mestari
ja korkokenkien askeleet
marssivat suurten tarinoiden valtasaliin
oranssintulipunaisen myrskymeren hyökyaaltona
ja sytyttävät nuotion kaikkialle.

Ville Flykt

Sukuseuran runokilpailun voittajaruno. Katso tietoja kilpailusta sivulta 7.

Siltavouti ja omenatarhuri

Hannu Korhonen, Orimattila

Suomen ensimmäisessä yleisessä puutarhanäyttelyssä vuonna 1898 sai poliisi Abel Korhonen Valkeasta ensimmäisen palkinnon ulkona kasvaneiden hedelmien ja marjojen sarjassa¹. Hänen sukutaustansa on kerrottu Wanhassa Tuomaassa vuonna 2014². Hän oli kuitenkin niin yritteliäs Korhonen, että häneen itseensäkin kannattaa tutustua.

Muut ensimmäiset palkinnot menivät puutarhurille, maanviljelysopistolle ja kartanonomistajille kuten kenraalille, vapaaherralle, yliintedentille ja everstille. Poliisi oli tässä joukossa siis outo poikkeus. Aapelimme oli kuitenkin vakavissaan eikä yritys ollut enää vain pientä harrastusta, sillä jo seuraavana vuonna Kotkan Sanomat kertoi hänen tarjoavan omenapuita ja marjapensaita Valkealan maanomistajille. Toimitukseen kuului myös istutus, kunhan vain istutuskuoppa on valmiiksi kaivettu.³

Aapeli Korhonen oli syntynyt Rautalammillä 25.1.1843. Hänen vanhempansa olivat Huttulan (Vesämäki 11) vävy Matti Korhonen ja talon tytär Susanna Korhonen Vesannolta. Aapeli pääsi ripille 1860. Hän asui vanhempiensa luona Huttulassa ja Huttulan torpassa Nurmenahossa, jota nimitettiin Mattilaksi, kun se itsenäistyi ja Matista tuli sen isäntä. Vuodesta 1863 Aapeli oli renkinä isoäitinsä ja tämän toisen miehen Aatu Jääskeläisen luona Akselinharjun torpassa (Sonkarinsaari 4).

Vuonna 1866 hän otti muuttokirjan Lappeenrantaan, vaikka oli mahdollisesti liikkunut siellä päin enemmänkin jo aikaisemmin niin kuin jäljempänä nähdään. Aapeli palveli aliupseerina Suomen 9. ruotujakoisessa tarkk'ampujapataljoonassa eli Viipurin pataljoonassa joukko-osaston lakkauttamiseen asti 1867⁴. Kyse oli värvätyistä joukko-osastosta, sillä asevelvollisuutta ei tuolloin ollut. Tänä aikana hänen meni naimisiin vesantolaisen Anna Liisa Hännisen kanssa. Tämä oli ollut ripillepääsynsä jälkeen piikana Vesannolla ja Rautalammillä. Hän oli syntynyt Tuhkaharjun torpassa (Juurikkaniemi 12 Vehkala). Vanhemmat Juho Hänninen s. 1802 ja Maria Matilainen s. 1818 olivat muuttaneet jo 1840-luvun lopulla Rajaharjun torppaan (Sonkarinsaari 4 Santala). Sieltä Anna Liisa lähti Lappeenrantaan 1866.

Lappeen seurakunnan kuulutettujen luettelon mukaan Aapeli ja Anna Liisa vihittiin 3.6.1866⁵. Seuraavana vuonna 1.5.1867 heille syntyi poika Joel Johan Fredrik Alexander⁶. Anna Liisa kuoli 20.5.1867⁷ ennen kuin lapsi oli kolmenkaan viikon vanha. Samana vuonna lakkautettiin ruotujakoiset tarkk'ampujapataljoonat, myös Aapelin joukko-osasto. Hänen oli siis etsittävä uutta suuntaa elämälleen.

Valkealaan

Aapelin toinen puoliso oli piika, talollisen tytär Ulrika Lovisa Juhontytär, s. 12.7.1828 Myrskylässä, vht talollinen Johan Samuelsson s. 1800 ja Anna Caisa Andersdotter s. 1800, Backböle (Pakila) no 9 Envalds 2. Ulrika pääsi ripille 1844, meni 1846 piikaksi Kempakseen (Pakila 3) ja sai vielä samana vuonna muuttokirjan Porvooseen 25.10.1846. Muutti Helsinkiin 1854. Ainakin vuodesta 1857 hän oli piikana Helsingin yliopiston konsistorin amanuenssin Nils Christian Westermärkin perheessä.⁸

Tammikuussa 1867 Ulrika sai mainetodistuksen Lappeenrantaan. Siellä hän varmaankin tutustui Aapeliin. Olisiko ollut jopa hoitamassa äidittömäksi jäänyttä pientä poikalasta. Ulrika tuli takaisin Helsinkiin syyskuussa 1868. Jo tammikuussa 1868 hänet kuulutettiin avioliittoon, toinen kuulutus heinäkuussa. Aapeli ja Ulrika vihittiin Helsingissä 12.10.1868. Samana päivänä Ulrika sai muuttokirjan Valkealaan. Muuttaneiden luetteloon hänet kirjattiin siltavoudin vaimoksi.

Aapeli ja Ulrika muuttivat 1868 Valkealaan, mistä Aapeli oli saanut siltavoudin viran. He asuivat aluksi Saarennon kylän Mäkitalossa eli Wähä-Yrjössä (no 4), mutta muuttivat jo samana vuonna saman kylän Paakkolaan (no 11)⁴. Vuonna 1878 he muuttivat takaisin Mäkitaloon, jossa myös pitäjän nimismies asui.

Aapeli ja Anna Liisa Viipurissa. Saattaisi olla vihkikuva vuodelta 1866. Kuva Anja Martikaisen arkistosta.

Aapelin perheessä oli vaimon lisäksi Aapelin ensimmäisestä avioliitosta syntynyt poika Joel, joka muutti Sippolaan 1886. Perheessä oli vielä Aapelin sisar Eeva, joka oli tullut veljensä luokse Vesannolta jäätyään täysorvoksi kymmenvuotiaana kesällä 1868².

Siltavouti oli pitäjänhallinnon virkamies, nimismiehen avustaja. Hänen tehtävänä oli valvoa teiden, siltojen ja aitausten kuntoa. Virat lakkautettiin 1892. Viipurin läänin kuvernööri määräsi silloin nuoremman konstaa-pelin, siltavouti Abel Korhosen maapoliisiksi Valkealan piiriin⁹. Aapelista oli jo tullut myös puutarhuri. Hämeen Sanomat kertoi nimittäin vuonna 1900, että Abel Korhonen oli syyskuussa 1890 perustanut hedelmätarhan ja istuttanut ensimmäiset 150 hedelmäpuun

tainta¹⁰.

Palstatila sijaitsi Saarennon kylässä pohjoiseen päin antavalla mäenrinteellä lähellä Lapalanjärven rantaa. Sen pinta-ala oli kolme vanhaa tynnyrinalaa eli noin puolitoista hehtaaria. Kymmenen vuoden päästä artikkelia kirjoitettaessa tarhassa oli jo enemmän kuin 500 hedelmäpuuta, omenalajikkeitakin yli viidenkymmenen. Maakaistale oli lunastettu 500 markalla, mutta tarhasta oli tarjottu jo 25 000 markkaa. Hyvä summa, kun tavallisen työläisen keskimääräinen päiväpalkka oli tuolloin vähemmän kuin kolme markkaa ja vielä kymmenen vuotta myöhemminkin poliisin aloituspalkka oli vain jonkin verran toista sataa markkaa. Sivutoimet olivat siis hyvään tarpeeseen.

Vuonna 1900 hedelmätarhuri oli siis jo palkittu ja toiminta vakiintunutta. Toisin oli ollut tarhaa perustettaessa. Naapurit olivat tuumineet, että "mies on tullut päästään pyörälle kun rupeaa hommaamaan jonnin joutavia josta ei koskaan tulisi mitään". Isäntäkin oli kovasti epäröinyt maan myyntiä epäillen, että tarhan tuotoilla maa-alaa ei saataisi maksetuksi koskaan. Ensimmäiset taimensa Aapeli kasvatti Sippolan kartanosta ostamiensa omenoiden siemenistä. Taimia hän kävi ostamassa myös Pietarista, Lohjalta ja Viipurista. Tilasipa hän niitä myös ulkomailta Riiasta ja Ruotsin Katrineholmasta. Omenapuita oli viitisenkymmentä lajiketta, lisäksi päärynä-, luumu- ja kirsikkapuita sekä marjapensaita.

Omenatarhan perustaminen

Saman lehtijutun julkaisivat seuraavan vuoden alussa Uusi Suometar ja Uusimaa sekä kesällä muokattuna ja täydennettynä Keski-Suomi. Siitä käy ilmi, että Aapelin esimerkillä oli ollut vaikutusta. Valkealaan oli istutettu pari tuhatta jalostettua hedelmäpuun tainta. Jutun loppuun on lisätty ihannoiva lausuma. Aapelin toiminta oli lehden mukaan "suurta isänmaallista työtä – työtä joka aikojen kuluessa voisi Suomemme kaunistaa ja muodostaa hedelmämaaksi".

Aapelin puutarhainnostus ei ollut hetken huumaa, vaan vakaan harkinnan tulos. Mikkelin Sanomat kirjoitti asiasta syksyllä 1904 Aapelin omien sanojen mukaisesti näin: "Jo w. 1864 kesäk. 6 p:nä Wiipurissa ostin hedelmäpuiden ja marjapensasten kaswattamisesta

Aapelin palstatila oli Valkealan Saarennon kylässä mäenrinteessä lähellä Lappalanjärven rantaa. Puutarha-alue on vino-viivoitettu, piha-alue sen länsipuolella. Nykyään Korholanpolku on Saarennonväylän sivutie. Kuvapohja vuoden 1987 peruskartasta, Maanmittauslaitoksen kartta-aineistoa 5/2015.

puhuwan oppikirjan." Hyvien kokemustensa pohjalta Aapeli kertoi aikovansa levittää sanaa puutarhanhoidosta laajemmallekin Mikkelin, Kuopion ja Viipurin lääneissä. Suullisten neuvon lisäksi hänen tarkoituksenaan on myydä puutarhavihlyjelyksen oppikirjoja.¹¹

Kovan työn takana omenatarhan perustaminen oli ollut. Paikka oli sorainen ja kivinen mäenrinne. Kiviä piti raivata ja ajaa lantaa, turpeita, kalkkia ja tuhkaa isoihin läjiin kerroksittain. Vuosittain kääntämällä ne hienontuivat ja muuttuivat vähitellen möyheäksi istutusmullaksi. Paikalla on edelleen nähtävissä, miten suuren työ Aapeli on tehnyt tarhaa raivatessaan. Kiviä kierrätettiin tarha-alueella. Nykyään siellä kasvaa muutamia suuria puita ja nuorta sekametsää.

Aapelin omat varat eivät riittäneet tarhan perustamiseen, mutta senaatti oli myöntänyt hänelle 6000 markan lainan viideksi vuodeksi maksettavaksi takaisin kolmen viimeisen vuoden aikana. Tarha ei ehkä kuitenkaan tuotta-

nut tarpeeksi, joten Aapeli oli hakenut helpotusta lainan takaisinmaksuehtoihin. Laina-aikaa jatkettiin kahdeksaksi vuodeksi ja maksuvuosia lisättiin kuudeksi, kertoi Uusmaalainen-lehti vuonna 1906¹².

Pieni sivuepisodi

Vuonna 1906 Aapelia syytettiin muutamien muiden kanssa "rikoksen tekoon yllyttämisestä julkisessa kokouksessa ja osallisuudesta uhkauksilla pakottamiseen". Voikkaan tehtaalla pidetyssä työväenkokouksessa työväki oli nimittäin pakottanut työnjohtajan poistumaan tehdashuoneistosta. Kihlakunnanoikeus hänet tuomitsikin, mutta hovioikeus kumosi päätöksen.¹³

Lehti uutisesta ei käy ilmi, joutuiko hän sekaantumaan asiaansa virkansa puolesta vai yksityishenkilönä. Edellinen on paljon todennäköisempää, sillä selkkaus ei ollut ihan mikä tahansa lakkoyritys. Valkealan työväenyhdistyksen naisosasto syytti nimittäin Kymiyhtiön Voikkaan tehtaalla salimestaria puolueellisuudesta ja naistyöntekijöiden lähentelemisestä. Työaikaakaan ei ollut lyhennetty luvattuun kymmeneen ja puoleen tuntiin, vaan työpäivä kesti aamuharhaista iltamyöhään.

Tehtaan 76 paperinlajittelijatarta aloitti lakon syyskuun puolivälissä 1904. Salimestari poistettiin väkivalloin tehtaasta. Ammattientarkastajat kutsuttiin paikalle. Toinen heistä oli edellisenä vuotena Suomen ensimmäiseksi naispuoliseksi ammattientarkastajaksi kutsuttu Vera Hjelt. Erityisesti syytökset epäsiiveillisyydestä saivat suurta julkisuutta. Lakko loppui alkuunsa. Lakkolaisten kaikkiin vaatimuksiin suostuttiin. Työolosuhteita parannettiin ja lajittelijoille myönnettiin ylityölisä. Syytetty salimestari sanoutui irti.

Lopulta päädyttiin kuitenkin katastrofiin, jossa moni menetti työnä. Viipurin läänin venäläinen kuvernööri puuttui nimittäin asiaan käyttäen verukkeena salimestarin väkivaltaista poistamista työpaikaltaan. Todellinen syy saattoi olla poliittinen, sillä olihan kyseessä venäläistämiseen tähtäävän ensimmäisen sortokauden loppuvaihe. Yhteiskuntapoliittisia intressejä asiaan liittyi myös, sillä työnantajat ja osittain myös työntekijätkin saivat aiheen mustamaalata naispuolisen ammattientarkastajan mainetta ja motiiveita. Naisten yhteis-

Korholankujaa reunustaa komea kiviaita runsaan sadan metrin matkalla. Kiviaita jatkuu metsässä niin, että omenatarhan alue on selvästi hahmotettavissa edelleen.

kunnallista aktiivisuutta ei vielä tuolloin katsottu kovinkaan myönteisin silmin. Tapahtumasta kertoo Kaari Utrio kirjassaan Kalevan tyttäret (Tammi 1986).

Tarha myydään

Aapelin asiat saivat muutenkin runsaasti palstatilaa lehdistössä. Uuden vuosisadan ensikymmenellä hänen omenanviljelystään ilmentyi puolen kolmattakymmentä lehtijuttua, -uutista tai -ilmoitusta useammassa kuin kymmenessä sanomalehdessä; melkoista julkisuutta siis mäkitupalaiseksi ja vähävaraiseksi mökinmieheksi nimitetyltä hedelmätarhurilta. Menestys perustui markkinointiin ja hyvään palveluun. Aapeli toimitti taimet tilaajille kotiin, istutti ne ja antoi hyviä neuvoja kaupan päälle.¹⁴

Usko menestymiseen oli kuitenkin välillä loppua itse yrittäjältäkin, sillä vuonna 1903 hän ilmoitti myyvänsä puutarhan rakennuksi-

neen vapaaehtoisella huutokaupalla¹⁵. Lähtöhinnaksi mainittiin 11 000 mk. Ehkä riittävää tarjousta ei tullut, sillä Aapeli jatkoi. Jatkamista helpotti aikaisemmin mainittu senaatin myöntämä laina. Se tulikin tarpeeseen, sillä vuonna 1905 kirjoittamassaan mainoksenta-
paisessa lehtijutussa Aapeli tarjoutui hoitamaan istutus- ja muita töitä sekä valittaa samalla tarhan perustamista vaikeuttanutta varojen puutetta¹⁶.

Puutarhan myynti tuli uudestaan esille vuonna 1907. Lahden lehti kertoi toukokuussa, että Aapeli oli myynyt "suurenlaisen omenapuutarhan" Valkealasta ja oli aikeissa "muuttaa Orimattilan kirkonkylään viljelemään ja myymään jalostettuja hedelmäpuun taimia"¹⁷. Päätös on ollut ilmeisen nopea, sillä vielä tammi-
mikuussa Aapeli oli mainostanut "punaisia omenia ja makeita marjoja" Valkealassa¹⁸. Aapeli katosi julkisuudesta, sillä vuosikymmenen lopun lehdet eivät kerro mitään hänestä. Häntä eivät tunne Orimattilan paikallishistoriat

eikä muistitietokaan¹⁹. Myöskään Aapelin jalostamia lajikkeita ei tunneta. Ehkä niitä ei olekaan, sillä hän piti omenatarhaansa vain vajaat 20 vuotta. Yhden omenalajikkeen, Valkealan syysomenan, nimessä Valkeala mainitaan, mutta se ei ole tiettävästi Aapelin kehittämä, vaikka hänen tarhassaan sitä on ehkä kasvanutkin, koska se on jalostettu jo 1800-luvun loppupuolella.

Miten kävi tarhalle ja Aapelille

Puutarhan pito jatkui Aapelin perustamassa tarhassa ainakin toiseen maailmansotaan asti puutarhapalstan nykyisen omistajan isän kertoman mukaan²⁰. Puutarhan tuhoksi koituivat varmaankin 1940-luvun alun kolme erityisen kylmää talvea, jolloin tuhoutui noin kaksi kolmasosaa koko Suomen satoa kantavista omenapuista²¹, etelä-Suomessa paikoitellen enemmänkin. Omenapuita alueella ei enää kasva, vain muutama viinimarjapensas sekametsän joukossa.

Jotkut lähitalojen vanhoista omenapuista saattaisivat olla Aapelin tarhan omenapuiden jälkeläisiä. Muutama vuosi sitten tehdyssä vanhojen omenapuukantojen kartoituksessa ei sieltä kuitenkaan tiettävästi näytteitä kerätty. Aapelin kodin paikalla asutaan edelleen, vaikka rakennuskanta on ymmärrettävästi uudistunut täysin runsaassa sadassa vuodessa. Tarhan viertä kulkeva tie on nykyään nimeltään Korholanpolku.

Valkealan seurakunnan rippikirjasta paljas-

tuu, että Orimattilaan muutosta ei tullut mitään, vaan hän muutti vaimoineen Viitasaarelle. Muuttomerkintä on päivätty 22.10.1908. Viitasaaren valintaan on voinut vaikuttaa se, että Aapelin veljenpoika Kalle Eemeli Korhonen oli ollut opettajana Kymönkosken kansakoululla vuodesta 1903 vuoteen 1906, vaikka pitikin virkaa hallussaan vielä pari vuotta Kangasalalle muutettuaan²². Muutto etelä-Suomeen ei nimittäin ollut katkaissut sukusiteitä, vaan Aapelin nuorempi veli Juho s. 21.9.1850 oli asunut perheineen hänen luonaan Valkealassa vuosina 1900 ja 1901. Sieltä Kalle oli Jyväskylän seminaariin lähtenytkin syksyllä 1900.²³

Aapeli on kirjattu Viitasaaren seurakunnan muuttaneiden luetteloon 8.10.1908, muuttokirjan päiväykseksi ilmoitetaan 29.9.1908. Viitasaaren henkikirjaan Aapeli on merkitty syytinkiläiseksi 1909 Suovanniemen Niskalaan (Suovanlahti 5). Siellä oli silloin isäntänä Silon Korhosten sukua oleva Wille Korhonen. Mukana oli myös puoliso Ulla (Ulrika) s. 1828. He olivat vielä vuoden 1911 henkikirjassa, josta nimet on kuitenkin viivattu yli. Viitasaaren seurakunnasta pitkän väännön jälkeen saadun todistuksen²⁴ mukaan sekä Aapeli että Ulla kuolivat Niskalassa, edellinen 26.7.1911 ja jälkimmäinen 24.4.1915. Todistukseen tehdyn merkinnän mukaan Ulla on merkitty Rautalammin seurakunnan rekisteriin vain muutama päivä Aapelin kuoleman jälkeen. Sieltä ei kuitenkaan liene löytynyt hänelle kotipaikka, sillä hän palasi lähes välittömästi ja merkittiin uudestaan Viitasaaren seurakunnan rekisteriin jo 7.8.1911.

Lähteet:

- 1 Suomen ensimmäinen yleinen puutarhanäyttely. Päivälehti 11.9.1898, no 210A s. 3.
- 2 Korhonen, H. Korhosia Keski-Suomen opistossa. Wanha Tuomas 2014, 23. vsk, s. 46–54.
- 3 Kotkan Sanomat 25.11.1899, no 137 s. 7.
- 4 Arkistojen Portti: Palvelus armeijassa. Osoitteessa http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Teema:_Palvelus_armeijassa, viitattu 29.6.2015.
- 5 Lappeen seurakunnan kuulutettujen luettelo 1857–1876.
- 6 Viipurin 9. ruotujakoisen tarkk'ampujapataljoonan seurakunnan syntyneiden luettelo (HISKI)-
- 7 Valkealan seurakunnan rippikirja 1863–1872 s. 190.
- 8 Helsingin ruotsalais-suomalaisen seurakunnan rippikirja 1856–1869 II s. 507.
- 9 Wiipurin Sanomat 29.12.1891, no 301 s. 2.
- 10 Korholan hedelmäpuutarha Walkealassa. Hämeen Sanomat 10.12.1900, no 143 s. 1–2.
- 11 Mikkelin Sanomat 27.9.1904, no 109 s. 4.

- 12 Uusmaalainen 4.4.1906, no 39 s. 4.
13 Otava 6.3.1906, no 27 s. 3.
14 Uusi Suometar 17.5.1900, no 128 s. 4.
15 Uusi Suometar 6.5.1903, no 103 s. 1.
16 Uusi Suometar 16.7.1905, no 162 s. 6.
17 Kauppapuutarha Orimattilaan. Lahden lehti 17.5.1907, no 75 s. 3.
18 Lahti 17.1.1907, no 10 s. 3.
19 Orimattilalaisen omenanviljelijän tyttären Irmeli Aspin suullinen kertomus kirjoittajalle 24.5.2015.
20 Tarhan vastapäätä asuvan 90-vuotiaan Otso Vainion suullinen kertomus kirjoittajalle 26.5.2015.
21 Lehtonen, V. Omenanviljely, s. 16. WSOY, Porvoo 1946.
22 Mikkola, J. M. ym. Jyväskylän seminaari 1863–1937. Muistojulkaisu. Osakeyhtiö Valistus, Helsinki 1937.
23 Valkealan seurakunnan rippikirja 1900–1909 s. 954.
24 Viitasaaren seurakunnan 12.11.2015 antama virkatodistus, hinta 30,- EUR.

Kesäretki 2017 Ruotsiin

Tulevan kesän kesäretkeä on suunniteltu tehtäväksi Ruotsin ja Norjan suomalaismetsiin. Retki tehtäisiin omalla bussilla Sopiva ajankohta voisi olla heinäkuun alku, jolloin esimerkiksi Svullryassa Norjan puolella järjestetään Republikken Finnskogen-tapahtuma

<http://finnskogdagene.no/joomla34/index.php/program>

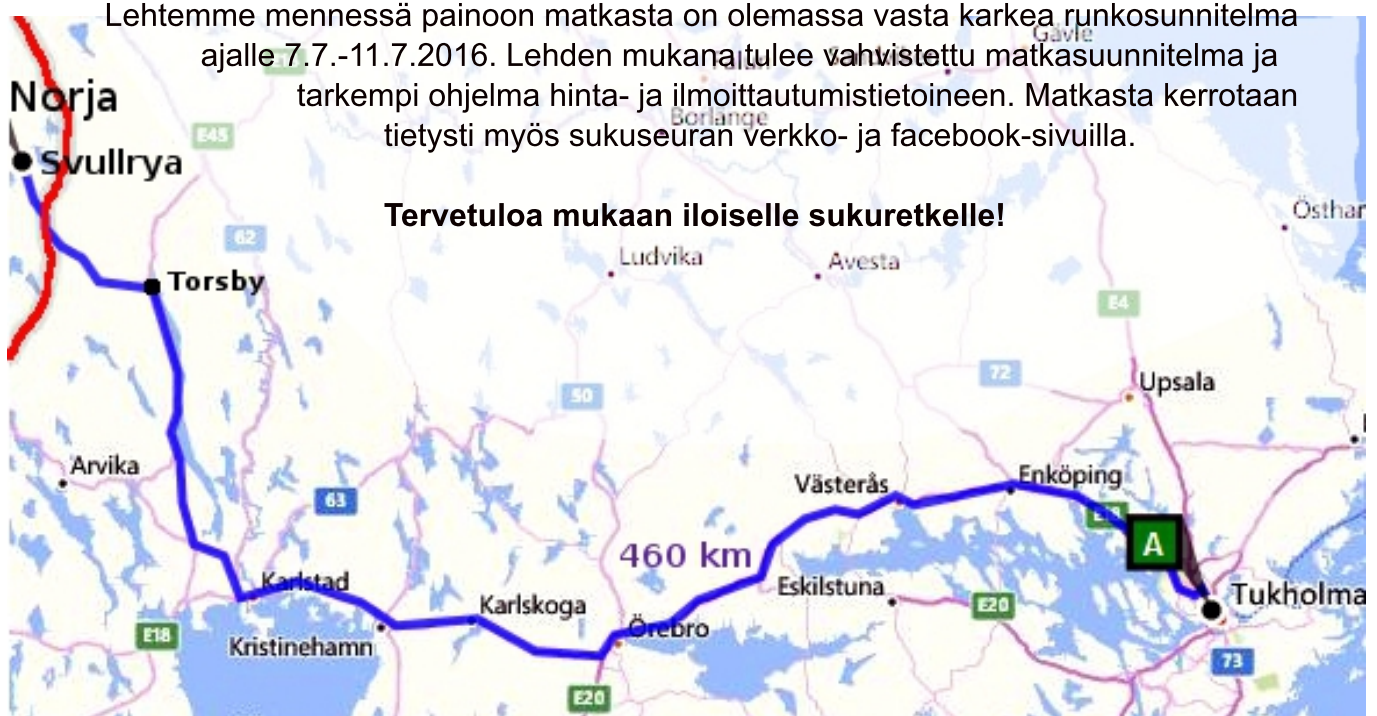
Muita kohteita voisivat olla Norsk Skogfinsk Museum ja Torsby Finnskogscentrum

<http://www.varmlandsmuseum.se/besok-oss-2/filialer/torsby-finnskogscentrum/>

Värmlannissa Ruotsin puolella.

Matka tehtäisiin omalla bussilla Kuopiosta lähtien ja sinne palaten. Välipysäkeiltä Suonenjoki, Hankasalmi as, Jyväskylä, Jämsä, Orivesi, Tampere, Toijala ja Turku voi mainiosti tulla mukaan.

Lehtemme mennessä painoon matkasta on olemassa vasta karkea runkosuunnitelma ajalle 7.7.-11.7.2016. Lehden mukana tulee vahvistettu matkasuunnitelma ja tarkempi ohjelma hinta- ja ilmoittautumistietoineen. Matkasta kerrotaan tietysti myös sukuseuran verkko- ja facebook-sivuilla.

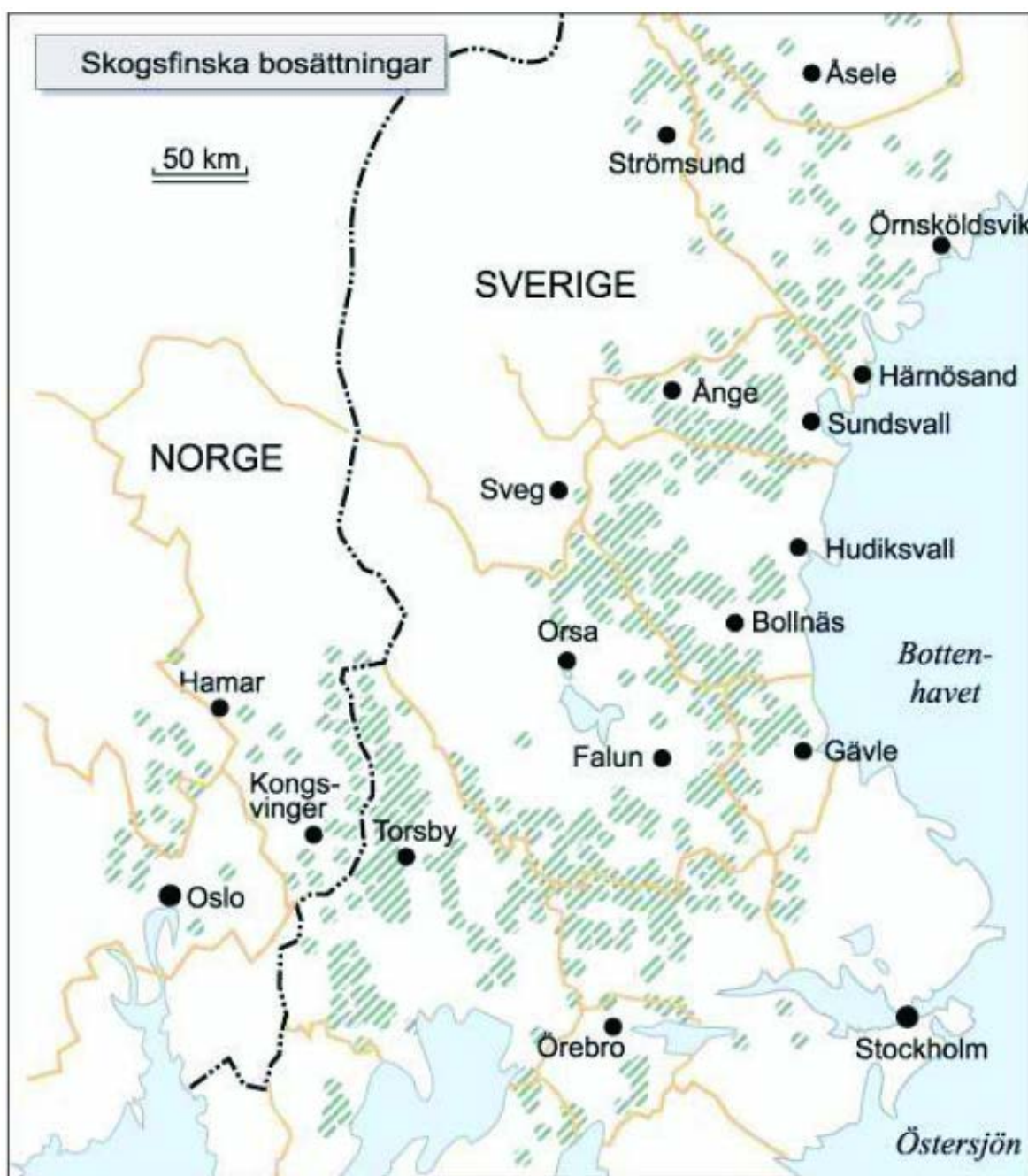
Korhosia suomalaismetsissä

Hannu Korhonen, Orimattila

Sadan vuoden aikana 1580-luvulta lähtien muutti paljon suomalaisia keski-Ruotsiin ja itä-Norjan metsäalueille ja sieltä edelleen Amerikkaankin. He olivat pääosin savolaisia. Asuinpaikkansa ja elämäntapojensa vuoksi heitä kutsuttiin ja kutsutaan edelleenkin metsäsuomalaisiksi. Mukana oli myös Korhosia.

Muutto oli luonteva jatko Suomen erämaiden asuttamispolitiikalle. Suomalaiset toivat mukanaan Savon uudisasutusvaiheessa hankitut eränkäynti- ja viljelytaitonsa, joista huhta-

huhtakaski oli erityisen tehokas. Se tehtiin järeään havumetsään. Ruotsissa ja Norjassa suomalaiset asettuivat asumaan korkeille rinneille kauas päävesiväylistä. He ottivat asutuk-

Skandinavian suomalaismetsät. Kartta Finnskogmuseetin artikkelista².

seen ja viljelykseen pääasiassa raivaamattomia moreenimaita, joilla oli aikaisemmin ollut vain kantaväestön karjamajoja ja metsäniittyjä.

Valtiovalta tuki uudisasutusta jopa kymmenen vuoden verovapaudella.¹ Myöhemmin suomalaisia houkuteltiin asettumaan paikoilleen antamalla heidän raivattavikseen kato vuosien ja ruttoepidemian autioiksi jättämiä tiloja. Heille perustettiin omia kirkkoja ja koulutettiin suomenkielisiä pappeja. Taitojensa ansiosta suomalaiset menestyivät erityisesti katoaikoina jopa paremmin kuin ruotsalainen kantaväestö. Tämä sekä pelko karjalaitumien ja tarvepuumetsien menettämisestä alkoivat aiheuttaa kateutta kantaväestön keskuudessa.

Valtiovallankin suhtautuminen alkoi muuttua vähitellen. Kaskeaminen kyllä paransi pitkän ajan kuluessa maaperän ja metsän laatua, mutta ei lisännyt lyhyellä aikavälillä verotettavaa peltoalaa, mikä oli ollut valtiovallan tarkoituksena. Metsät saivat uutta arvoa, kun vuoriteollisuuden puunkäyttötarpeet alkoivat kasvaa. Puuta tarvittiin rakentamiseen ja hii lenpolttoon. Tämä toi myös uusia elinmahdollisuuksia, kun saha- ja vuoriteollisuus tarjosivat työtä kaivosrengelle ja päivämiehille. Täysin päinvastaiseksi suhtautuminen muuttui, kun valtiovalta kielsi vuonna 1664 "met-

sänhaaskaamisen"

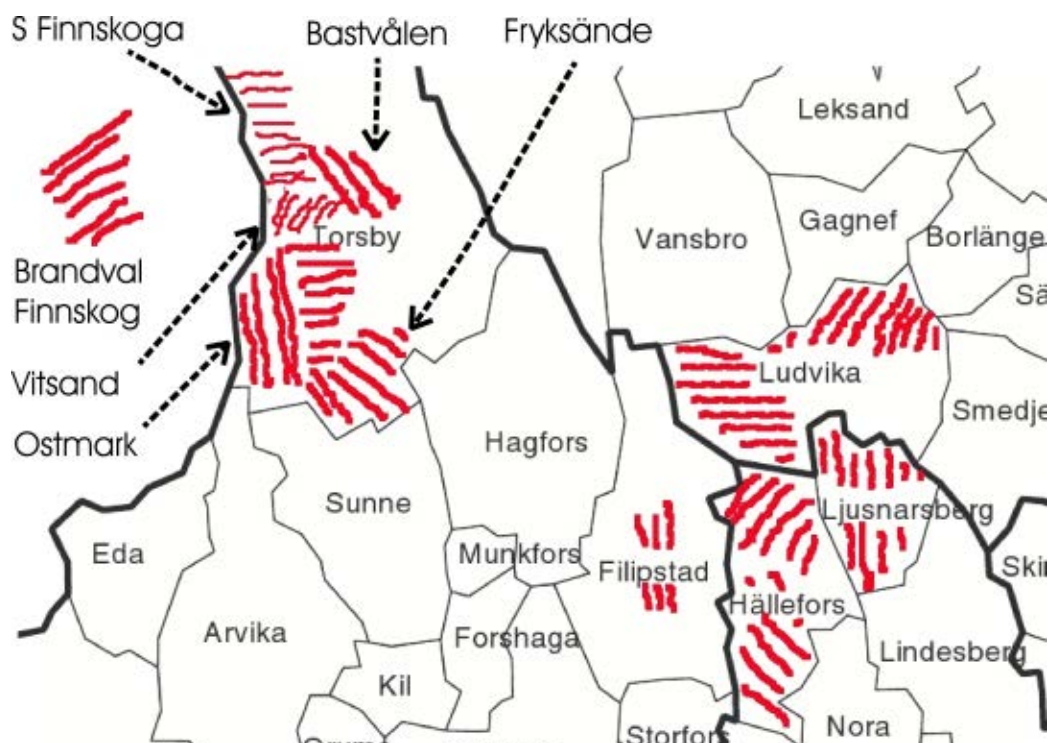
kuolemanrangaistuksen uhalla.

Metsäsuomalainen asutus

Kaikkiaan noin 13 000 suomalaisen on laskettu muuttaneen Ruotsiin vajaan sadan vuoden aikana. Määrä on huomattavan suuri, sillä Suomen väestömäärän on arvioitu olleen 1610-luvulla noin 390 000. Muuttoaallosta voidaan hyvin puhua, vaikka määrällisesti muuttaminen ei ollut ihan yhtä runsasta kuin myöhempi muuttoaalto 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin Ruotsiin muutti noin 300 000 suomalaista 4,5 miljoonan väestöstä.

Suomalaisia asettui asumaan Skandinavian keskiosan havumetsävyöhykkeelle etelän Ti-vedenistä aina etelä-Lappiin asti pohjoisessa ja idän Gästriklandista Värmlantiin asti lännessä. Norjassa suomalaismetsiä oli etelän Eidskogista Trysilin asti pohjoisessa ja idän Soløristä Telemarkiin asti lännessä. Norjassa kirjattiin metsäsuomalaiset vuonna 1686 yhteiseen luetteloon (Finnemantallet)².

Asumaan asettuminen oli tarkkaan säänneltyä. Muuttaja sai kyllä itse etsiä sopivan asuinpaikan kruunun asumattomista metsistä, mutta asian virallistamiseksi hän tarvitsi vielä

Korhosten asuinpaikat. Monet vanhoista kunnista olivat niin pieniä, että ne muodostavat vain osan nykykunnista.^{5,9}

kuninkaalta luvan (nedsättningsbrev, torpebrev). Tähänkään ei vielä sisältynyt automaattista oikeutta uudistilan perustamiseen, vaan vouden ja uskottujen miesten oli vielä tarkastettava paikka ja arvioitava tilan sijainti ja toimeentulomahdollisuudet. Paikka ei saanut olla liian lähellä kantaväestön taloja tai laitumia. Myöhemmin muuttoaalton loppupuolella suomalaisille siirtyi maata kantaväestöltä myös ostamalla. Ruotsissa oli jonkin verran myös tilatonta suomalaisväestöä (lösfinnar), joka eli päivätoilla, metsästyksellä ja kalastuksella, kunnes tämä kiellettiin 1636.

Ensimmäiset suomalaissiirtolaiset asettui-
vat 1580-luvulla Ångermanlantiin, Söderman-
landiin, Tivedeniin ja Karlskogan tienoille
Värmlantiin. Vuosisadan lopulla ja seuraavan
alussa kohteina olivat myös eteläinen Norr-
land, Gästrikland ja Bergslagen. Verotusasia-
kirjat, joista tietoa saa, ovat sisällöltään ja
rakenteeltaan hyvin samanlaiset kuin Suomea
koskevat vouden- ja läänintilit³. Elämäntapa,
elinkeinot ja rakennuksetkin – savutuvat, sa-
vusaunat ja riihet – olivat savolaisen mallin
mukaiset¹. Samoin kielikin oli savolaista. Vii-
meisiä jäänteitä siitä oli tavoitettavissa vielä
vajaat sata vuotta⁴.

Korhosten asuinpaikat

Metsäsuomalaiset kirjattiin verotusasiakirjoi-
hin – kymmenys- ja manttaaliluetteloihin –
useimmiten etu- ja isännimellään ruotsalai-
seen tapaan, mutta niissä ja tuomiokirjoissa
sekä myöhemmin kirkonkirjoissa ja sotaväen-
luetteloissa esiintyy silloin tällöin myös suku-
nimiä. Eniten niitä on suomalaisten pappien
jäljiltä. Julkaisussa Skogsfinska släktnamn i
Skandinavien mainitaan lähes satakunta suku-
nimeltään tunnettua metsäsuomalaista⁵. Van-
hemmista selvityksistä on ollut hyvä katsaus
Virittäjä-lehdessä 19306 ja Genoksessa 1997⁷.

Heidän jäljittämisenä nykykartoilta ei ole
ihan yksinkertaista, sillä vanhat seurakunnat
ja pitäjät olivat pieniä. Vanhastaan Ruotsissa
oli lähes 2500 kuntaa, jotka vastasivat vanhoja
pitäjiä. Vuonna 1955 kuntia oli vielä noin
700⁸, kun niitä nykyään on vain 290. Korhosia
mainitaan Ruotsin 13 pitäjässä, joista suurin
osa on nykyisen Torsbyn kunnan alueella
Värmlannissa (kuva ja taulukko), ja kolme oli
jatkanut matkaa Uuteen Ruotsiin Amerik-

kaan.⁵ Läheskään kaikille metsäsuomalaisille
ei sukunimiä ole merkitty, joten ei heidän su-
vustaan eikä aina edes suomalaisuudestaan
tietoa ole.

Alkuperäisten kirjojen lukeminen ei ole
ihan helppoa. Nimien tulkinnessakin voi olla
epävarmuutta. Esimerkiksi Korhoseksi tulkit-
tuja nimiä on kirjoitettu ainakin muodoissa
Korrhein, Kårhone, Korr, Coranen, Kårhane,
Korhone, Korrhoin, Korran, Korhan, Korf-
hund, Kurfhund, Korrhan, Korran, Corvhorn,
Corvorn, Kååre, Kåre, Kåret, Kåhre, Kåran,
Corhonen, Corinna, Coronett, Koran, Kuran ja
Kåran. Tulkinta ei ole niin epävarmalla poh-
jalla kuin luettelosta saattaisi päätellä, sillä sa-
malla etunimellä varustetun ja samassa
paikassa peräkkäisinä vuosina asuvan henki-
lön sukunimi on voitu kirjoittaa neljälläkin eri
tavalla. Onneksi selvästi Korhonen tai lähellä
sitä voi näistä kuitenkin olla jokin kirjoitusasu.
Esimerkiksi edellä mainittu Korfhund/Kurf-
hund on yhtenä vuotena muodossa Tomas
Korhan.⁵

Lähtöpaikat eivät ilmene lähteestä⁵, mutta
etunimien perusteella päätellen ei ole mahdo-
tonta, etteikö joku Korhosista voisi olla Rauta-
lammiltakin lähtöisin, sillä niin tuttuja etu-
nimiä metsäsuomalaisilla oli. Esimerkiksi
Rattsjöbergissä Vitsandissa 1690-luvulla asu-
neen Tuomas Korhosen lisäksi siellä asui pari-
kymmentä vuotta aikaisemmin Olli Korhonen
ja toinen Olli 1630-luvulla Östmarkissa. Ame-
rikkaan muuttivat Paavo ja Heikki Laurinpojat
1670-luvun lopulla ja Lemetti Korhonen 1700-
luvun alussa.

Monet vanhoista kunnista olivat niin pieniä,
että ne muodostavat vain osan nykykunnista.⁵

Kunta	Nykyään	Maakunta
Grangärde	Ludvika pohjoisnurkka	Dalarna
Säfsnäs	Ludvika länsiosa	Dalarna
Grythyttan, Sundsbo Hällefors eteläosa		Västmanland, Örebro län
Hällefors		
Ljusnarsberg (Kopparberg)		ennen Kopparbergs län, nykyään Dalarnas län
Östmark	Torsby lounaisnurkka	Värmland
Vitsand	Torsby länsiosaa	Värmland
Brandval Finnskog Torsbystä länteen		Norjan puolella
Nordmark	Filipstad	Värmland
Nyskoga	Thorsby länsireunan keskellä	Värmland
S Finskoga	Thorsby, Nyskogasta pohjoiseen	Värmland

Bastvålen Thorsby keskellä Värmland
Frysände Thorsby, eteläosa Värmland

Ne vanhat ruotsalaiset pitäjät, joiden metsäsuomalaisissa oli Korhosia⁵.

Metsäsuomalaiset ovat olleet yhä suuremman kiinnostuksen kohteina ihan viime vuosina. Kansallismuseo järjesti näyttelyn Finnskogar – Metsäsuomalaiset vuonna 2015¹⁰. Ruotsissa on useita erityismuseoita^{11, 12, 13, 14}, perinneta-

loja^{15, 16} ja yhteistoimintaverkosto Finnskogar¹⁷ sekä Norjassa jokakesäiset metsäsuomalaispäivät¹⁸. Kirjallisuutta on runsaasti¹⁹. Kohteita kuvailevia verkkosivuja on runsaasti myös suomeksi²⁰. C. A. Gottlundin Värmlannin matkojen päiväkirjojen henkilöluettelossa²¹ Korhosia ei ole. Tuore verkokartta metsäsuomalaisten asuinkunnista on Finnskogarna-sivustolla²².

Lähteitä ja lisää luettavaa:

1 Lähteenmäki, E. Ruotsin suomalaismetsien synty ja savolainen liikkuvuus vanhemmalla Vaasa-kaudella. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 2002.

2 Wedin, M. Skogsfinnarna. En sammanfattning. Verkkojulkaisu 2009 osoitteessa www.finnbygden.se/fp/Skogsfinnarna.pdf. Viitattu 10.8.2016.

3 Björk, J.-E. Vägen till hemmanet. Skattnäggning av skogsfinska nybyggen under första hälften av 1600-talet. Projektarbete för kursen Skogsfinnarna i Skandinavien Mälardalens högskola HT 2009, mars 2010. Saatavissa osoitteesta www.finnsam.org/ uppsatser/vagen_till_hemmanet.pdf.

4 Mägist, J. Vermlannin sammuvaa savoa. Kielennäytteitä vuosilta 1947–1951. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Hki 1960.

5 Bladh, G. ym. (toim.) Skogsfinska släktnamn i Skandinavien. Forskningsrapport. Karlstad University Studies 2009:58.

6 Gothe, R. Ruotsin metsäsuomalaisten sukunimistöä 1600-luvulla. Virittäjä 34(1930), s. 419-426. Saatavissa myös verkosta osoitteesta <http://www.genealogia.fi/nimet/nimi90s.htm>.

7 Tarkiainen, K. Metsäsuomalaiset sukututkijan näkökulmasta. Genos 68 (1997), s. 98-104, 142. Saatavissa myös verkosta osoitteesta http://www.genealogia.fi/genos-old/68/68_98.htm.

8 Kommunerna 1955 sivustolla Ortshistoria.se. Saatavissa osoitteesta http://ortshistoria.se/kommunerna_1955/index.

9 Karttapohja verkkosivulta Karta över Sveriges kommuner enligt indelning 2010-01-01 http://www.scb.se/Grupp/Hitta_statistik/Regional%20statistik/Kartor/_Dokument/Kommunkarta09.pdf

10 Finnskogar – Metsäsuomalaiset. Suomen kansallismuseon näyttely- ja kokoelmajulkaisuja 5. Julkaisuvotta ei merkitty. Saatavissa verkosta osoitteesta www.nba.fi/fi/File/2525/finnskogar.pdf.

11 Torsby Finnskogscentrum, verkossa osoitteessa <http://finnskogarna.com/torsby-finnkulturcentrum/>.

12 Finnskogsmuseet osoitteessa <http://www.finnskogsmuseet.se/>.

13 Ulkoilmamuseo Finnstigen osoitteessa <http://www.friluftsmuseetfinnstigen.se/>.

14 Lekvattnet, porten till Finnskogen, verkossa osoitteessa <http://www.lekvattnet.se/>.

15 Juhola, Östmark, Värmland osoitteessa <http://www.varmlandsmuseum.se/1739-2/>. Ks. myös Nordiska museetin digitaalisen museon kuvia etsimällä hakusanoilla Juhoila, Östmark, Värmland.

16 Mattila, Östmark, Torsby osoitteessa <http://www.mattila.se/>.

17 Finnskogar osoitteessa <http://finnskogarna.com/>.

18 Finnskogsdagene osoitteessa www.finnskogsdagene.no.

19 Katso esimerkiksi Örebron läänin sivistysliiton sivustoa http://www.atasteofmedia.se/1809/litteratur_skogsfinnar.html.

20 Esimerkiksi Rauhalahhti, M. Suomalaismetsät ja metsäsuomalaiset. Esitelmä Tampereen Suomalaisella Klubilla 7.3.2016, viitattu 27.11.2016, löytyy esimerkiksi haulla https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0ahUKEwjFjZLLq7zOAhXDQJoKHVXzD3oQFggjMAI&url=http%3A%2F%2Fwww.tampereensuomalainenklubi.fi%2FPortals%2Fklubi%2Fimages%2Fkerhot%2Fruutiukot%2F20160307Esitelma.pdf&usq=AFQjCNHxLQQQeKjDN23xcMqPkK15u1WnXQ&sig2=_6tLRFhAej0alw550dVaEQ&cad=rja

21 GOTTLUND, C. A., Ur: Dagbok över mina vandringar på Wermlands och Solörs finnskogar 1821 osoitteessa <http://www.nordvarmland.com/istid/page.php?id=2505>, viitattu 27.11.2016.

22 Finnskogarna osoitteessa https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1tImWVrSFDynUNa3-vJ6-yDDR9E&hl=en_US&ll=61.78776228325718%2C15.7984285&z=6, viitattu 27.11.2016.

Jäsentietopalsta

Palataanpa aluksi viime kesään, jolloin vietimme sukujuhlia Vesannolla. Vielä kerran lämpimät kiitokset kaikille juhluvieraille ja järjestelyissä mukana olleille. Nämä tapaamiset todellakin parhaiten toteuttavat seuran toimintasuunnitelmassa mainittua perustehtävää ”edistää suvun jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta”.

Sukujuhlien yhteydessä julkistettiin odotettu sukukirja Rautalammin Korhosten kuusi vanhinta sukupolvea. Kirja sai hyvän vastaanoton ja se löytyykin jo monen meidän kotoa. Mutta jos sinulta tai suvun jäseneltä ei vielä löydy, kannattaa kirja ehdottomasti hankkia omaksi tai lahjaksi. Sen voi tehdä esim. netissä kotisivujen kautta tai olemalla yhteydessä Seppo Korhoseen: seppo@korhonenoy.com tai puh. 0400 642 649.

Sukukokouksessa valittiin sukuneuvoston jäsenet seuraavalle kolmivuotiskaudelle. Suvun päämiehenä ja sukuseuran hallituksen puheenjohtajana jatkaa Ilkka Korhonen. Sukuneuvoston kokoonpanoon tuli vähän muutoksia, Jyrki Korhonen Kuopiosta jäi pois ja tilalle nousi aiemmin varajäsenenä ollut Pertti Korhonen Ruokolahdelta. Seuran puolesta isot kiitokset Jyrkille Vesannon sukujuhla-järjestelyjen organisoinnista ja toiminnasta sukuneuvoston jäsenenä vuosien ajan. Kiitokset myös varajäsenyydestä pois jääneille Urho Korhoselle ja Hannu Korhoselle. Sukuneuvostoon valittiin kolme uutta varajäsentä: Markus Korhonen Kuopiosta, Petri Korhonen Helsingistä ja Eija Peltonen Suonenjoelta. Kokonaisuudessaan sukuneuvoston jäsenten ja varajäsenten tiedot löytyvät lehden alkusivuilla.

Sukukokouksen päätteeksi seura kutsui uudeksi kunniajäseneksi Hannu Korhosen Orimattilasta. Hän on ollut vuosikymmenet aktiivisesti mukana seuran toiminnassa. Hannu on mm. ollut sukuneuvoston pitkäaikainen jäsen ja varajäsen, toimittanut Wanha Tuomas -lehteä ja kirjoittanut lukuisia artikkeleja, tehnyt monia sukuselvityksiä ja auttanut muita niiden tekemisessä sekä viimeisimpänä toimittanut ja ollut mukana tekemässä uutta sukukirjaa ja toiminta jatkuu edelleen.

Syksyn sukuneuvoston kokouksessa tehtiin luottamushenkilövalinnat:

varapuheenjohtajana jatkaa edelleen Minna Vanhamäki, sihteerinä Pirjo Korhonen ja rahastonhoitajana Juhani Korhonen. Wanha Tuomas -lehden toimitussihteerinä toimii Hannu Korhonen ja päätoimittajana Minna Vanhamäki. Sukukirjojen ja muiden seuran tuotteiden varastoinnista ja toimituksista huolehtii Seppo Korhonen.

Sukukokouksen päätöksen mukaisesti jäsenmaksut pysyvät ennallaan eli vuosijäsenmaksu on 20 euroa ja ainaisjäsenmaksu on 400 euroa. Jäsenmaksulomake postitetaan jäsenille tämän lehden mukana.

Kokouksessa hyväksyttiin seuralle uusi toimintasuunnitelma vuosille 2016–2018, joka on luettavissa seuran kotisivuilta Toimintaa-otsikon alta. Lähivuosien aikana jatketaan seuran julkaisutoimintaa markkinoimalla uutta sukukirjaa monipuolisesti, suunnittelemalla seuraavan sukukirjan laadintaa ja julkaisemalla Wanha Tuomas -lehteä. Geenisukututkimuksen osalta teetetään lisää dna-testejä ja vuosittaisia sukutapaamisia järjestetään edelleen. Tulevan kesän tapahtuma on retki Ruotsin suomalaisalueille, tästä enemmän toisaalla tässä lehdessä. Tapahtumasta ilmoitellaan myös seuran kotisivuilla ja facebook-sivuilla sitä mukaa, kun tiedot tarkentuvat.

Sukuneuvoston kokouksessa lokakuussa pohdittiin, että seuran yhteydenpidon, tiedottamisen ja markkinoinnin kannalta olisi tärkeää kerätä jäsenistön osalta myös sähköpostiosoitteita. Uusien netin kautta jäseneksi ilmoittautuvien osalta sähköpostiosoitteet jo löytyvätkin. Nyt toivotaan myös muiden ilmoittavan sähköpostiosoitteensa jäsenrekisteriin, jos haluaa ajankohtaisia tiedotteita seuran toiminnasta ja tapahtumista. Sähköpostiosoitteen voi ilmoittaa sihteerille sukuseuran sähköpostin kautta

info@rautalamminkorhoset.fi
tai suoraan pirjokorhonen@hotmail.com tai kotisivuilla olevan yhteydenottolomakkeen kautta.

Valoisaa vuoden jatkoa, pidetään yhteyttä!
Pirjo Korhonen, sihteeri

Ukko-Pekka Korhosen muistosanat Vesannon hautausmaalla sukujuhlahuomionpöytäkirjan jälkeen 3.7.2016

Sukuseura haluaa muistaa kukilla tänne Vesannon hautausmaalle haudattuja Vanhan Rautalammin Korhosia. Anna Reetta Korhonen, Vihta-Paavon tytär, syntyi Vihtajärven talossa vuonna 1809. Anna Reetta kasvoi vanhempiensa hellässä huomassa neitoikään saakka ja omaksui sekä edelleen kehitti maineeseen nousseen runoilija-isän runonlaulannan perinnettä.

Nuorena Anna Reetta herätti Elias Lönnrotin huomiota. Lönnrot totesi ettei Anna Reetta ole laulun laadinnassa isäänsä huonompi, miltei ennen parempi. Näin lauloi Anna Reetta runoissaan Kotoa miehelään lähtiessä ja Laulannan vapaus:

Nyt minä nuorukainen	Kell` on mieli, kellä kieli
Lähden jo matkalle	Sepä laulun laatikohon
Siunaa nyt, Herra, kaikki	Livertääpi lintusetkin
Ne tiet ja askelet	Kaikki korpit ja varikset
Joita myöten aion käydä	Itsekukin äänellensä
Nyt tällä ehdolla	Wirtensä wirittelevät
Koska Herra minun salli	Laula aina ahkerasti
Ylkääni seurata	Kun jo wapaus wallitseepi
Isäni iloinen maja	Kielellämme kaunihilla
Täytyy nyt unhottaa	Laula iltojen iloksi
Äitini suloinen syli	Aamukullan kunniaksi
Pikaisesti vierottaa	Suloudeksi Suomellemme
Isänmaallemme iloksi	Ylistykseksi Jumalan
	Kiitokseksi kaikkiwallan

Tuossa edessämme haudoissa on suuri joukko sotiemme sankarivainajia, joukossa myös sukumme jäseniä. He antoivat henkensä puolustaessaan laulannan vapautta, koko isänmaamme vapautta. Heitä kunnioittaen laskemme kukat sankariristille.

Eemil Korhonen syntyi Humalapurolla vuonna 1877. Hän oli yhteiskunnallisesti valveutunut. Eemil oli mukana lähes kaikissa 1900 luvun alun osuuskuntien perustamisissa toiminnoissa. Humalapurolla toimi säästöpankki jonka ainoa virkailija Eemil Korhonen oli. Maamies- ja nuorisoseura toiminnassa hän oli mukana, kuten myös seurakunnan luottamustoimissa. Eemil oli taiteellisesti lahjakas, hänen öljyvärimaalauksiaan on jälkeläisten hallussa. Valokuvausta Eemil harrasti aktiivisesti, hän kehitti valokuvat Humalapurolla sijainneessa omassa pimiössä. Hänen elämästään kuulemme esitelmän iltapäivällä sukujuhlassa seurakuntatalolla.

Maanviljelijä Hannes Korhonen, meidän naapurien ja useimpien Vesantolaisten tuntema ”Tienhuaran Hannes”, syntyi vuonna 1922. Hanneksen nuoruusvuodet osuivat sota-aikaan. Rintamalla saatu vamma vaivasi häntä koko loppuelämän ajan. Tästä huolimatta hän tarmokkaasti ja taitavasti viljeli ja kehitti kotitilaansa. Hannes osallistui esimerkiksi tavalla yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen ollen kunnanvaltuuston ja kirkkovaltuuston jäsen sekä maatalouslautakunnan pitkäaikainen puheenjohtaja.

Heti sotien jälkeen Hannes toimi Etelä-Vesannon nuorisoseuran puheenjohtajana. Hannes oli Vesannon kotiseutuyhdistyksen perustajajäsen ja oli pitkään yhdistyksen puheenjohtaja. Hänen ansiostaan Vesannolle saatiin torpparimuseo. Vesannon sotainvalidien puheenjohtajana Hannes toimi pitkään.

Perinteen tutkiminen ja keruu sekä sukututkimus olivat varsinkin eläkevuosina tärkeä harrastus. Vuodesta 1981 Hannes oli Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseuran puheenjohtaja. Hanneksella oli taito kirjata ajatuksensa ja laajat tietonsa paperille. Hän julkaisi omakustanteisena ”Tienhaaran tilan vaiheet” nimisen teoksen.

Vesannon koululaitokselle hän kirjoitti oppikirjaksi ”Vesanto kivikaudesta nykypäivään” teoksen, jonka muun muassa Harvardin yliopisto Yhdysvalloissa pyysi kokoelmiinsa. Tuomas Korhosen sukua ja sen vaiheita hän tutki ahkerasti sukuseuran puitteissa. Vihta-Paavosta hän kokosi mittavan aineiston. Kirjallisten ansioidensa johdosta hänet kutsuttiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran jäseneksi.

Muistoja Raatikkalan vanhasta tuvasta

Soili Vesterinen, Vesanto
Virpi Lindi, Siilinjärvi

Vesannon Mämmiahon tilalla asui aluksi Raatikaisia, ja tästä todennäköisesti juontaa juurensa paikan toinen nimi eli Raatikkala. Vihta-Paavon tytär Anna-Reetta ja hänen miehensä Sakari Lyytinen ostivat tilan 1860 Raatikaisilta, jotka olivat heille sukua.

Tämän jälkeen tila on pysynyt saman suvun hallussa ja tällä hetkellä sen omistavat vanhempamme Anja ja Kalevi Lindi. Ei ole tiedossa, onko Raatikkalan tilalla vielä nykyisinkin sijaitseva vanha rakennus alun perin Raatikaisten vai Lyytisten vai heidän vävynsä Matti Halosen rakentama. Myöskään rakennuksen tarkkaa rakennusvuotta ei tunneta. Se kuitenkin tiedetään, että rakennushirret tuotiin Vesannon Kurjenjärven takana sijaitsevalta metsäpalstalta.

Asuimme lapsuutemme ensimmäiset kymmenen vuotta vanhassa rakennuksessa eli ns. vanhassa tuvassa. ”Vanhassa tuvassa” oli puulämmitys ja vesi piti kantaa sisälle ja ulos. Lisäksi meillä oli ulkokuusi ja ulkosauna. Myöhemmin, omien lapsiemme ollessa pieniä,

olemme ymmärtäneet, miten paljon vanhemmillamme on ollut työtä jo pelkästään arkiaskareiden hoidossa tuohon aikaan. Mutta meille lapsille ”vanhassa tuvassa” asumisesta on jäänyt mukavat lapsuusmuistot.

Hämärässä ja tummassa tuvassa oli mainiot puitteet piilosleikeille. Erityisesti leivinuunin päällä oli hyvä pimeä piilo. Vanhan tuvan pitkän pirtin pöydän ääressä värittelimme värityskirjoja ja ompelimme nukeille vaatteita. Isä teki meille tupaan kiikun sitomalla auton renkaan köydellä laipion rajassa olevan orren ympäri. Hän laittoi meille myös voimistelurenkaat kurkihirteen kiinni, ja renkaissa tehtiin jos jonkinlaisia piruetteja ja kuperkeikkoja. Isossa tuvassa oli myös runsaasti tilaa hurjastella kovaa vauhtia pienellä

Vesannon Raatikkalan vanhan tuvan pitkän pöydän ääressä väritimme lapsina värityskirjoja ja ompelimme nukeille vaatteita.

Kirjoittajat ottamassa vastaan sukujuhlaretkeläisiä Raatikkalan pihalla kesällä 2016. Vasemmalta Soili, Virpin poika Valtteri ja Virpi.

kolmipyöräisellä polkupyörällä.

Kesäisin pääskysen rakensivat pesän porsuassa olevan lampun päälle. Tämän vuoksi ulko-ovea piti kesäisin pitää jatkuvasti auki, jotta pääskysen pääsivät pesälleen. Ulko-ovesta kulkiessa pitikin muistaa aina hiukan varoa pään yli kiitäviä pääskysiä. Pääskysen viihtyivät kesästä toiseen tässä pesässä, vaikka meillä oli myös kissoja, jotka silmäkovana seurasivat pääskysten pesän rakennusta ja poikasten kasvattamista.

”Vanhan tuvan” vintti oli jännittävä ja vähän pelottavakin paikka. Sahanpurun seasta löytyi mm. vanhoja kirjoja, kortteja ja lehtiä. Vintille emme kuitenkaan saaneet kahdestaan mennä.

”Vanhassa tuvassa” oli myös oma äänimaailmansa; ovet ja lattialankut narisivat, hirret paukkuivat pakkasella, kovalla tuulella

tuvan seinustalla kasvavien sireenien oksat raapivat seinää ja ikkunat helisivät.

Myös omista lapsistamme ”vanha tupa” on kiinnostava paikka. Siellä on oma nostalginen tunnelmansa ja mielenkiintoisia tavaroita, joka päästävät mielikuvituksen valloilleen. ”Vanhassa tuvassa” olemme leikkineet omien lapsiemme kanssa kotileikkejä, rosvoa ja poliisia, hippasta sekä piilosta. Eräs suosituimmista lapsiemme leikeistä on ollut Raatikkalan Yleissairaala –leikki. Kukin on vuorollaan lääkärinä, hoitajana tai potilaana. Vanhat työkalut saavat leikissä uuden käyttötarkoituksen mm. sairaalan hoitovälineinä.

”Vanha tupa” on siis edelleen meille ja lapsillemme tärkeä paikka, johon liittyy paljon hyviä muistoja. Se oli yksi viime kesän sukujuhlaretken tutustumiskohteista. Rakasta paikkaa oli ilo esitellä sukulaisille.

Sukujuhla Vesannolla 2016

Jyrki Korhonen, Kuopio/Vesanto

Vesannolla 2.–3.7.2016 järjestetty sukujuhla oli vähintäänkin viides Vesannolla järjestetty juhlatilaisuus. Tällä kertaa juhlapaikkana oli matkailuyritys Luostari Niiniveden rannalla ja ajan-kohtaakin siirrettiin kesäkuusta heinäkuulle. Järjestelyt ja ilmoittautumisongelmat aiheuttivat sen, että saimme yleisöä yli odotusten.

Juhlatoimikuntaamme kuuluivat lisäksi Ukko-Pekka Korhonen, Sisko Kuhmonen, Sirpa Luttinen ja Ritva Näkkilä. Lisäksi pyrimme hyödyntämään erityisesti musiikkiin liittyvissä asioissa Laurilan Lauri ja Paavo Korhosta. Siis toimikuntamme oli koottu Ukkolan, Tulilan, Levän, Vehkalan, Humalapuron ja Laurilan sukuhaarojen edustajista. Tavoitteena oli ennakoon Humalapuron Emil Korhosen ja Raatikalan Anna Reetta Korhosen elämäntyön esiin tuominen. Näistä oli kirjoitettu runsaasti jo v. 2016 Wanhassa Tuomaassa.

Lauantai Luostarissa

Ensikertalaisille matkailuyritys Luostari ympäristöineen lienee ollut melkoinen kokemus. Rakennus on Matti Karttusen rakentama kuten toinenkin tontilla sijaitseva matkailua palveleva rakennus. Hirsi-rakentaminen ja koko rakennustekniikan hallinta on ollut vertaansa vailla, mutta onhan Matilla ollut erinomainen rakennusalan työkokemus ja ainakin isältä perityt rakennus-alan geenit. Ruoan laatu ja palvelutaso taas kertovat talon emännän erinomaisesta ammattitaidosta ja pitkäaikaisesta kokemuksesta.

Tilaisuudessa taisi jäädä kertomatta, että Matista löytyy myös melkoisesti korhosgeenejä. Olihan hänen mummonsa Ristolan tyttäriä. Yrittäjyydestä taas kertoo se, että tilan koilliskulmassa melkoisessa korvessa sijainnut ja 1920-luvulla itsenäistynyt Vehkalan torppa Jatkola päättyi 1950-luvulla Karttusten omistukseen ja tilan kaikki pellot muutettiin toimivaksi marjaviljelmäksi. Ahkeruus, yrit-

täisyys ja hyvä ammattitaito on ollut luonteenomaista koko suvulle.

Luostariin oli järjestetty myös kaksi merkittävää näyttelyä. Kokous- ja juhlapaikkamme seinille oli Ritva Näkkilän toimesta koottu Humalapuron Emil Korhosen taulunäyttely ja aulatilaa mielenkiintoinen Emil Korhosen valokuvanäyttely 1900-luvun alusta. Valokuvanäyttelyn oli järjestänyt vesantolainen valokuvauksen ekspertti Esko Toikkanen kumppaneineen. Suuret kiitokset molempien näyttelyiden järjestäjille vaivannäöstä. Tietysti sukkokokous oli lauantain tärkein tapahtuma. Viralliset kokouspaperit, pöytäkirja, toimintakertomus ja alkavan kolmivuotiskauden toimintasuunnitelma ovat nähtävissä sukuseuran verkkosivuilla kohdissa toimintaa- ja jo tapahtunutta -sivuilla.

Kiertoajelun jälkeen palattiin vielä Luostariin iltaruokailuun ja päätöskahveille. Runo- ja musikkiohjelmasta huolehti sukuseuralle ennestään tuttu Kirsi Lehto kumppaneineen: Irja Tiikkainen, Maija-Liisa Hytönen (Vesamäen Harjulasta), Kerttu Lehto ja Eero Liimainen. Esitys oli jälleen mielenkiintoinen ja korkeatasoinen.

Kiertoajelu

Kiertoajelun tavoitteena oli tutustua muutamaa keskeisiin Korhosten asuinpaikkoihin Vesantojärven molemmin puolin ja jopa Vesamäen suunnallakin, siis peräti kolmella tai neljällä kylällä. Oppaaksi saimme erinomaisen Vesannon ja sen historian tuntijan, lehtori Pekka Vepsäläisen; äitinsä puolelta jälleen Korhosia hankin. Pekasta ja hänen monipuolisesta kirjallisesta tuotannostaan on kerrottu v. 2015 Wanhassa Tuomaassa. Sukutietoa retken aikana saatiin tietysti myös Ilkalta ja ehkä jotain myös minulta.

Kun itse olen ajellut samoja teitä hevosella koulupoikana 1950-luvulla niin Sonkarilla kuin Korholan kylälläkin aina Vesannon kirkolle saakka, kiinnitin erityisesti huomiota taloissa ja maataloudessa vuosikymmenien

aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Tästä muutama esimerkki, vaikka ne eivät oleellisia olekaan Korhosten sukuhistorian kannalta.

Ajoimme tarkoituksella hiukan mutkille ja päädyimme Katajamäellä Vesannonrannan-tielle. Totesimme, että sonkarinkyläläisten kirkkopolku on päässyt pahasti heinittymään ja Vehkalaan tarkasti suuntautuvat torppareiden polettipolutkin ovat hävinneet. Vehkalan ja Levän yhteisyrityksellä Maitohovilla emme poikenneet, mutta näimme tämän nykyaikaista maitotaloutta harjoittavan yrityksen. Kysymyksessä on siis 2/3-serkusten Sirpa ja Eero Luttisen ja Osmo Korhosen ja Taru Tuhkasen yhteisyritys.

Yrittäjien maa- ja metsätaloudellinen koulutus ei todellakaan ole mennyt hukkaan ja että molemmilla kantatiloilla ja puolisoiden kotonaan jo lapsena saama kokemus ja yrittäjäasenne ovat edelleen merkittäviä. Toivottavasti kansainvälinen ja valtakunnan politiikka ei ole esteenä tämän tapaiselle maaseudun yrittäjyydelle. Edellä olevat tiedot on saatu lähinnä Sirpa Luttiselta.

Seuraava kohteemme Syvälahti taas edustaa maataloutemme toista äärimmäisyyttä. Onhan se mahdollisimman pitkälle ja harvinaisella tavalla erikoistunut. Tuotantosuunta on pajuntuotanto ja kaikenlainen pajusidontaan liittyvä toiminta, tuotekehittely ja koulutustoiminta mukaanlukien. Lisäksi mielenkiintoa vaikuttaa olevan yleensäkin taimitarhatuotantoon ja ehkäpä arboretumtoimintaan, mutta näillä aloilla on maassamme vanhat perinteet ja riittävästi yrittäjiä. Erikoisen toimiala on myöskin Kimmon harjoittama pulmatarvikkeiden valmistus ja markkinointi.

Yrittäjinä Syvälahdessa toimivat Kimmo Hakala ja vaimonsa Hillevi Niiranen. Syvälahti tunnettiin jo Paavo ja Marjatta Hakalan aikana huolella hoidettuna ja pitkälle erikoistuneena ja mm. omenanviljelystä kiinnostuneena tilana. Vanhempi väki muistaa Marjatan sota-aikaan ansioituneena lottana ja marttaneuvojana, joka joutui ottamaan tilan emannuuden itselleen veljensä kaatumisen jälkeen. Marjatan isä oli Ukkolan veljeksiä. Toivottavasti voimme lukea Syvälahdesta ja sen mielenkiintoisesta menneisyydestä Wanhassa Tuomaassa ennemmin tai myöhemmin.

Syvälahdesta matkamme jatkui Sonkarin kylän keskustaan, jossa sijaitsevat Korhosten vanhimmat paikat Korkeala, Klemettä ja

Maitohovin tunnuslukuja

Lypsylehmiä on tällä hetkellä 175, tavoitteen ollessa n. 180-190. Vasikat ja hiehot hoidetaan Maitohovilla ja Levän vanhassa navetassa. 3 kk:n iässä lypsylehmiksi kasvatettavat hiehot siirretään Jämsään "hiehotelliin", josta palaavat takaisin pari kuukautta ennen poikimista. Sonnivasikat ja liharoturisteyvät siirtyvät saman ikäisinä lihakarjatilalle.

Lypsettävät lehmät hoidetaan navetassa, jossa ovat irrallaan ja liikkuvat halujensa mukaan ruokintapaikkojen, makuuparsien ja lypsytöbottien välillä. Hiehot ja ummessa olevat lehmät pääsevät kesällä laitumelle. Lypsämisestä huolehtii kolme lypsytöbottia, jotka tunnistavat lehmät niiden kaulassa olevan tunnistimen avulla. Robotti harjaa vetimet ja suihkuttaa vedinkaston lypsämisen jälkeen ja tarvittaessa erottelee meijeriin kelpaamattoman maidon (ternimaito, lääkittyjen lehmien maito). Siivoojana toimii robotti "Puuha-Pete", joka kolaa lattiaritiliöitä. Lehmät käyvät harjauslaitteella. Riittävän iso ja varmuudella toimiva agregaatti on yritykselle hyvin tärkeä.

Omaa peltoa on tällä hetkellä 80 ha ja vuokrapeltoja 120 ha. Etäisimmille pelloille on matkaa 30 km. Uutta peltoa on raivattu muutamia hehtaareja ja 1920-luvulla itsenäistyneiden torppien peltoja on ostettu tai vuokrattu takaisin tilojen käyttöön. Maitotuotantomäärä on tällä hetkellä n 5000 l/vrk ja 1 800 000 l/vuosi, keskituotos peräti 10 400 kg/v. Tuotosta voitaneen pitää todella korkeana näin suuren karjan keskituotoksena.

Urakoitsijat huolehtivat lietalannan levityksestä, rehun korjuusta noukintavaunulla tai paa-laamalla ja säilörehun valmistuksesta sekä puinnista. Säilörehua saadaan korjattua 2 tai 3 kertaa kasvukauden aikana satotason ollessa n. 6000 ry / ha. Ohraa kasvaa noin 30 ha:n alalla keskisadon olessa n. 3000 kg/ha. Omaa työvoimaa on neljä henkilöä ja yksi vakituinen palkattu työntekijä. Viimevuosina on ollut myös kesäaikaisia harjoittelijoita.

Ongelmana on tällä hetkellä maidon hinnan alhaisuus ja tilusrakenteen hajanaisuus, mikä nostaa kuljetuskustannuksia varsinkin sijainnin ollessa Sisä-Savon vesistöalueella. "Putinin aukkoja" on jouduttu metsiin tekemään. Tietysti todella suuren lantamäärän käsittely teettää runsaasti työtä, aiheuttaa kustannuksia ja vaatii tarkkuutta, mutta on myös tehokas peltojen lannoite.

Sirpa Luttinen

Siikalahti. Täällä ei meillä ollut pysähtymismahdollisuutta, kun tilat ovat vaihtaneet omistajia tai ovat lähinnä kesäkäytössä. Avioliiton kautta Berg-suvulle siirtyneestä Korkealasta löytynee eniten vanhaa historia- ja sukuaineistoa.

Vesantojärven takana ohitimme myös todella vanhoja sukutiloja: Vanhalan (Iso-Korholan), Mattilan (Vähä-Korholan) ja Uudismaen sekä Asin. Näilläkään paikoilla ei ollut tilaisuutta pysähtyä tällä kertaa, vaan suuntasimme kohti Niinivedenpäättä ja Raatikkalaa, joka olikin kierroksemme pääkohde. Tästä on lehteen laadittu oma tarinansa.

Toki kierroksellamme oli muitakin toimivia tiloja kuin edellä mainitut. Perinteistä karjataloutta harjoitetaan mm. Sonkarin Koivulassa ja Vesijärven Jaakkolan Erkki Korhonen viljelee tehokkaasti monia Sonkarinkylän peltoja ja tekee tehokasta siemenkauppaa. Ilolla pantiin myös merkille, että metsistä pidetään hyvää huolta ja tietysti puun tuotannolla on tärkeä merkitys alueella asuville. Jos olisimme ajaneet Raatikkalaan Kulmakylän kautta, olisimme nähneet edelleenkin hyvässä kunnossa olevia marjaviljelmiä, jopa uusia herukkaistutuksiakin. Näin tuotannosta pyritään nykyisissäkin oloissa huolehtimaan vaikka se ei helppoa olekaan.

Kun tämä tämä kertomus rönssiilee muutenkin, lisättäköön vielä yksi juttu: Ylitimme kaksi kertaa vanhan talvitien pohjan, ensimmäisen kerran Tiitilänkylällä ja toisen kerran Asinkylällä. Tiitilänkylällä kerroimme,

että tästä on ajettu Hannes Korhosen selviytyksen mukaan järvimalvia Vesanto-järveltä ja jopa Länsi-Vesannolta Laurilan rantaan laivatavaksi Karttulaan Sourun ruukille menevään proomuun. Mutta on tällä tiellä ollut muutakin liikennettä ainakin 1800-luvulla.

Sukuseuramme ajoi nimittäin samaisen talvitien pohjaa 5 km matkan lähtiessään v. -15 retkellään Joutsenon Konnunsuolta kohti Nuijamaan kirkonkylää ja Saimaan kanavaa. Siitäpä on rahdattu mm toinen Vesannon kirkonkello Pietarista Viipuriin, Joutsenoon, Savonlinnaan, Suonteelle, Iisvedelle, Niinivedelle ja Vesantojärvelle. Mukana mm Vesannon parhaimmat musikantit, jotta kello soisi kunnolla seurakunnalla jo olevan kirkonkellon kanssa. Hyvin se onnistui, kuten sunnuntaiaamuna voitiin todeta.

Sunnuntai kirkolla

Juhlamessu kirkossa klo 10, messun suorittajana Vesannon oma kirkkoherra Jarmo Paananen, avustajana ehtoollisella Ukko-Pekka Korhonen. Kanttorina Paavo Korhonen ja sellomusiikkia Venla Luttiselta (Vehkalan Sirpa ja Eero Luttisen tytär). Messun jälkeen kukkatervehdykset sankariristille, Anna-Reetta Korhosen muistomerkillä sekä Emil ja Hannes Korhosen haudoille. Ukko-Pekka Korhosen muistopuheet toisaalla tässä lehdes- sä.

Juhlalounaan Vesannon seurakuntatalolle olivat järjestäneet Vesannon Maa- ja koti-

Pirjo Korhonen (vasemmalla) ja Minna Vanhamäki odottelevat ensimmäisiä ilmoittautujia.

Tunnelma oli tiivis jo ruokailussa, sillä sukkokoukseen oli saapunut sukulaisia paljon odotettua enemmän.

Matkailukeskus Luostari oli sukujuhlan tyyliin sopiva, mutta suurelle suvulle pienehkö sukujuhlapaikka.

talousnaiset puheenjohtajansa Sirpa Luttisen johdolla. Erinomaisesti järjestetty ruokailu. Varsinaisen sukujuhlan musiikista vastasivat

Paavo Korhosen lisäksi Jaakkolan Erkki Korhosen tytär Anniina Korhonen (piano) ja Venla Luttinen (sello). Enemmänkin sukum-

Esiintyjien tasosta päätellen olemme kulttuurisukua. Tähtirunoilijamme Kirsi Lehto vei meitä tunnelmista toiseen uuden kokoelmansa runoilla.

Ritva Näkkilä o. s. Korhonen kertoi isoisänsä Humalapuron isännän Emil Korhosen tauluista ja valokuvista.

Jaloittelulle ja vapaalle seurustelullekin oli aikaa sukkokousohjelman lomassa Luostarin pihamaalla.

me nuoria musikantteja oli luvassa, mutta valitettavasti Savonlinnan musiikkitapahtumat sekoittivat suunnitelmiamme.

Sukumme päämies Ilkka toivotti osallistujat tervetulleiksi juhlaamme. Julkistettiin Hannu Korhosen kunniajäsenyys seurassamme. Juhlaesitelmänä kuultiin ja nähtiin Juha Näkkilän "Emil Korhosen elämä". Osa Emil Korhosen tauluista ja kuvista oli esillä myös juhlapaikassamme. Juhlaesitelmän lisäksi tilaisuutemme päätapahtuma oli uuden sukukirjamme esittely. Sen suorittivat erinomaisella tavalla Ilkka Korhonen, Riitta Raatikainen ja Hannu Korhonen, joilla kaikilla on ollut hyvin merkittävä osuus kirjamme teossa. Myös kirjan taitosta ja graafisesta suunnittelusta, osittain kuvituksestakin vastanneen Johanna Ahlholmin työpanos on ollut hyvin tärkeä. Valitettavasti hän ei ehtinyt juhlaamme.

Tavallisena lukijana ei voi kun ihmetellä erityisesti Ilkan ja Hannun taitoja selvittää asioita ikivanhoista asiakirjoista ja muista lähteistä. Samoin ihmetyttää Riitan laaja historian ja paikallishistorian tuntemus Tätä lukiessa jo tiedämme, kuinka kirjamme on pärjännyt Suomen sukututkimusseuran Keskusliiton sukukirjakilpailussa. Veikkaan hyvää tulosta, niin edukseen ensimmäinen kirjamme poikkeaa sukuseurojen yleisestä käytännöstä.

Sinikka Ignatius (oikealla) oli houkutellut mukaansa siskonsa Maija-Liisa Korhosen Tampereelta ja ystävänsä Timo Silvénin Hausjärveltä.

Paju taipuu vaikka muurahaiseksi Syvälahdessa.

Viimeisenä varsinaisena ohjelmanumerona Minna Vanhamäki julkisti runokilpailumme tuloksen. Kilpailun voitti kolmella runollaan Ville Flykt. Kaikkiaan kilpailuun osallistui viisi henkilöä. Juhlatilaisuus päätettiin perinteemme mukaisesti yhteisesti laulettuun Savolaisten lauluun ja voitiin siirtyä päätöskahveille ja kotimatkaa suunnittelemaan.

Juhlatoimikunta kiittää monia avustajia ja aktiivista yleisöä.